

**Π.Μ.Σ.
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

**Α.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ Τ.Τ.
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ &
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Αθανάσιος – Θεόδωρος Γκίνης

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Α.Ε.Ι. Πειραιά Τ.Τ. για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Πειραιάς, 2017

**Π.Μ.Σ.
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

**Α.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ Τ.Τ.
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ &
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Αθανάσιος – Θεόδωρος Γκίνης, Α.Μ.: 08713

Επιβλέπων Καθηγητής: Δρ. Ανδρέας Αλεξόπουλος

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Α.Ε.Ι. Τ.Τ. Πειραιά για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική

Πειραιάς, 2017

**M.Sc. IN
«PUBLIC ECONOMICS
AND POLICY»**

**PIRAEUS UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES
DEPARTMENT OF
ACCOUNTING & FINANCE**

M.Sc. in Public Economics and Policy

**SOCIAL ENTREPRENEURSHIP
THE HELLENIC CASE OF SOCIAL COOPERATIVE BUSINESS**

Athansios – Thodoros Gkinis, R.N.: 08713

Supervisor:

Andreas Alexopoulos, PhD

Master Thesis submitted to the Department of Accounting & Finance of the Piraeus University of Applied Sciences (T.E.I. of Piraeus) in partial fulfilment of the requirements for the degree of M.Sc. in Public Economics and Policy

Piraeus, Greece, 2017

Στη σύντροφο μου, Μαρία

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστίες οφείλω σε όλους όσους συνέλαβαν με οποιονδήποτε τρόπο στην πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας και ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Αλεξόπουλο Ανδρέα για την καθοδήγηση, την άμεση ανταπόκριση, καθώς και για τις εύστοχες παρατηρήσεις του καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

Ευχαριστίες, επίσης, οφείλω στον προϊστάμενο καθηγητή του Π.Μ.Σ. κ. Παπαηλία Θεόδωρο για τον συντονισμό στην καλή λειτουργία του Π.Μ.Σ., καθώς και όλους τους καθηγητές - διδάσκοντες του μεταπτυχιακού για τις γνώσεις που μας παρείχαν.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στο στενό οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον μου για την στήριξη και συμπαράσταση που μου παρείχαν κατά τη διάρκεια φοίτησης μου στο Π.Μ.Σ.

Κοινωνική Επιχειρηματικότητα

Η περίπτωση των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων στην Ελλάδα

Περίληψη

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα αποτελεί αναμφισβήτητα μία μορφή επιχειρηματικότητας, η οποία πραγματώνεται μέσω της σύστασης και λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων. Στην κατηγορία των κοινωνικών επιχειρήσεων εντάσσεται ένα μεγάλο εύρος οικονομικών οντοτήτων που αναλαμβάνουν επιχειρηματική πρωτοβουλία σε τομείς που προσθέτουν κοινωνική αξία ή συμβάλουν στην τοπική ανάπτυξη μίας μειονεκτικής περιοχής. Επίσης, συμβάλλουν στην επίλυση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων, όπως η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού μη προνομιούχων ατόμων. Η ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ευρώπη έχει αποτελέσει άξονας κεντρικής πολιτικής της Ε.Ε., αναγνωρίζοντας τη συνεισφορά της στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη πολλών ευρωπαϊκών χωρών, εντούτοις το ενδιαφέρον της επικεντρώνεται κυρίως στην εργασιακή ενσωμάτωση μακροχρόνια ανέργων ή και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Στην Ελλάδα, παρόλο που η κοινωνική επιχειρηματικότητα τα τελευταία χρόνια αναγνωρίζεται ο ρόλος της και αποτελεί κυβερνητική προτεραιότητα, η ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι αρκετά περιορισμένη και υπολείπεται από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Εντούτοις, αναδεικνύονται αρκετές ευκαιρίες και προοπτικές ανάπτυξης και εδραίωσης των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων, στηριζόμενες σε κίνητρα που παρέχονται βάσει του νέου νομικού πλαισίου και σε συνδυασμό με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσφέρονται σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Σκοπός της εργασίας είναι η θεωρητική προσέγγιση και εμβάθυνση των εννοιών που αποτελούν και συνθέτουν την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, καθώς και η θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων στην Ελλάδα.

Σημαντικοί Όροι:

Κοινωνική Οικονομία, Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, Κοινωνική Επιχείρηση,
Κοινωνική αξία, Κοινωνική Λογοδοσία

Social Entrepreneurship

The Hellenic Case of Social Cooperative Business

Abstract

Social entrepreneurship is undoubtedly a form of entrepreneurship that takes place through the establishment and operation of social enterprises. In the category of social enterprises, a large number of economic forms are taking part in entrepreneurial initiatives in areas of social value or contributing to the local development of a disadvantaged region. They also help to solve important social problems, such as social exclusion of disadvantaged people. The development of social entrepreneurship in Europe has been the focus of the EU's central policy, recognizing its contribution to the socio-economic development of many European countries, but its focus is mainly on the employment integration of long-term unemployed or vulnerable social groups. In Greece, although social entrepreneurship in recent years has been recognized as a government priority, the development of social enterprises is quite limited and behind the European average. However, there are several opportunities and prospects for the development and establishment of Social Cooperative Enterprises, based on the incentives provided under the new legal framework and in combination with the comparative advantages offered at local and national level. The aim of the thesis is the theoretical approach and deepening of the concepts that make up and compose Social Entrepreneurship as well as the theoretical and empirical approach of the Social Cooperative Enterprises in Greece.

Keywords:

Social Economy, Social Entrepreneurship, Social Enterprise, Social Value, Social
Accountability

Περιεχόμενα

Περίληψη	xι
Abstract	xiii
Κατάλογος πινάκων	xvii
Κατάλογος διαγραμμάτων	xix
Συντομογραφίες.....	xxi
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	3
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	3
1.1 Η έννοια της Κοινωνικής Οικονομίας	3
1.2 Κοινωνική Επιχειρηματικότητα.....	5
1.3 Κοινωνική Επιχείρηση.....	7
1.4 Εταιρική κοινωνική ευθύνη και λογοδοσία των κοινωνικών επιχειρήσεων	11
1.5 Κοινωνικός Επιχειρηματίας.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	17
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ - ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	17
2.1 Ευρωπαϊκή διάσταση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.....	17
2.2 Κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ισπανία και Ιταλία	18
2.3 Κοινωνικές επιχειρήσεις στη Γαλλία και Γερμανία.....	21
2.4 Κοινωνικές επιχειρήσεις στη Σουηδία και Φινλανδία.....	23
2.5 Κοινωνικές επιχειρήσεις στο Βέλγιο και Λουξεμβούργο.....	25
2.6 Κοινωνικές επιχειρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο και Ιρλανδία	28
2.7 Ελληνική διάσταση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	35
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (Κοιν.Σ.Επ.)	35
3.1 Γενικά Χαρακτηριστικά των Κοιν.Σ.Επ.	35
3.2 Κατηγορίες και πεδία δραστηριοτήτων των Κοιν.Σ.Επ.....	36
3.3 Σύσταση και οργανωτική δομή των Κοιν.Σ.Επ.	37
3.4 Οικονομικοί πόροι και διάθεση των κερδών των Κοιν.Σ.Επ.....	39
3.5 Χρηματοδοτικά εργαλεία, φοροαπαλλαγές και λοιπά προνόμια των Κοιν.Σ.Επ.	39
3.6 Τήρηση Μητρώου, έλεγχος και κυρώσεις επί των Κοιν.Σ.Επ.	41
3.7 Χαρτογράφηση και κατανομή των Κοιν.Σ.Επ.....	42
3.8 Αλλαγές που επιφέρει ο νόμος 4013/2016 για τις Κοιν.Σ.Επ.	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	47

4.1	Μεθοδολογία και υλοποίησης έρευνας	47
4.2	Σχεδιασμός ερωτηματολογίου.....	48
4.3	Παρουσίαση αποτελεσμάτων έρευνας	48
4.4	Συσχετισμός ποσοτικών δεδομένων έρευνας	77
4.5	Σύνοψη αποτελεσμάτων έρευνας	91
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	93
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	93
5.1	Συμπεράσματα.....	93
5.2	Προτάσεις.....	96
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	99
	Ελληνική	99
	Αγγλική	100
	Δικτυακές Πηγές	102
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	103

Κατάλογος πινάκων

1.1: Ο ορισμός των κοινωνικών επιχειρήσεων	9
1.2: Οικονομική και κοινωνική προστιθέμενη αξία κοινωνικών επιχειρήσεων	14
3.1: Ποσοστιαία κατανομή των Κοιν.Σ.Επ. ανά κατηγορία δραστηριοποίησης	43
3.2: Ποσοστιαία κατανομή των Κοιν.Σ.Επ. ανά περιφερειακή ενότητα	43
4.1: Κατανομή δείγματος ανά φύλο	49
4.2: Κατανομή ανά ηλικιακή κατηγορία	50
4.3 Επίπεδο Εκπαίδευσης	51
4.4.1: Μέλος της Γενικής Συνέλευσης	53
4.4.2: Μέλος της Διοικούσας Επιτροπής	53
4.4.3: Διαχειριστής/τρια	53
4.4.4: Εργαζόμενος/η	53
4.5: Κατανομή ανά εργασιακή ιδιότητα	54
4.6: Κατανομή ανά κατηγορία δραστηριοποίησης	56
4.7: Κατανομή ανά διοικητική περιφέρεια	57
4.8: Κατανομή Κοιν.Σ.Επ. ανά έτος ίδρυσης	58
4.9: Κατανομή αριθμού μελών της Γενικής Συνέλευσης ανά Κοιν.Σ.Επ.	60
4.10.1: Κατανομή νομικών προσώπων ανά Κοιν.Σ.Επ.	61
4.10.2: Κατανομή αριθμού νομικών προσώπων ανά Κοιν.Σ.Επ.	61
4.11: Κατανομή απαντήσεων 11 ^{ης} ερώτησης	62
4.12: Ποσοστιαία κατανομή 12 ^{ης} ερώτησης	63
4.13: Κατανομή απαντήσεων 13 ^{ης} ερώτησης	65
4.14: Κατανομή απαντήσεων 14 ^{ης} ερώτησης	66
4.15: Κατανομή απαντήσεων 15 ^{ης} ερώτησης	67
4.16.1: Παραγωγικότητα εργαζομένων	70
4.16.2: Καταρτισμένο προσωπικό	70
4.16.3: Οικονομική και θεσμική υποστήριξη από το κράτος	70
4.16.4: Υλικοτεχνική υποδομή/εξοπλισμός	70

4.16.5: Εφαρμογή καινοτόμων ιδεών στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών	70
4.16.6: Σύμπνοια δράσης των μελών που απαρτίζουν το Δ.Σ.	70
4.16.7: Προβολή των Κοιν.Σ.Επ. και του έργου τους	70
4.16.8: Εφαρμογή σύγχρονης επιχειρηματικής κουλτούρας	71
4.17.1: Έλλειψη θεσμικής υποστήριξης από το κράτος	72
4.17.2: Έλλειψη οικονομικών και φορολογικών κινήτρων	73
4.17.3: Έλλειψη οργανωμένων συλλογικών οργάνων εκπροσώπησης	73
4.17.4: Το πλαίσιο της ευρύτερης κρίσης τις καθιστά μη βιώσιμες	73
4.17.5: Γραφειοκρατία	73
4.17.6: Χαμηλή κατάρτιση	73
4.18: Κατανομή απαντήσεων 18 ^{ης} ερώτησης	75
4.19: Κατανομή απαντήσεων 19 ^{ης} ερώτησης	76
4.20: Φύλο x Ερώτηση 11 ^η	77
4.21: Φύλο x Ερώτηση 13 ^η	79
4.22: Φύλο x Ερώτηση 18 ^η	80
4.23: Φύλο x Ερώτηση 19 ^η	81
4.24: Ηλικία x Ερώτηση 11 ^η	82
4.25: Ηλικία x Ερώτηση 13 ^η	83
4.26: Ηλικία x Ερώτηση 18 ^η	84
4.27: Ηλικία x Ερώτηση 19 ^η	85
4.28: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 11 ^η	86
4.29: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 13 ^η	87
4.30: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 18 ^η	88
4.31: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 19 ^η	89
4.32: Ερώτηση 19 ^η x Ερώτηση 18 ^η	90

Κατάλογος διαγραμμάτων

1.1: Κοινωνική Οικονομία σε σχέση με τους άλλους τομείς της Οικονομίας	5
1.2: Κοινωνικές Επιχειρήσεις σε σχέση με τους άλλους φορείς Κοινωνικής Οικονομίας	9
4.1: Ποσοστιαία σύνθεση ανά φύλο	50
4.2: Ποσοστιαία σύνθεση ανά ηλικιακή κατηγορία	51
4.3: Ποσοστιαία σύνθεση ανά επίπεδο εκπαίδευσης	52
4.4: Ποσοστιαία κατανομή ιδιότητας μελών	53
4.5: Ποσοστιαία σύνθεση ανά εργασιακή ιδιότητα	55
4.6: Ποσοστιαία κατανομή ανά κατηγορία δραστηριοποίησης	56
4.7: Ποσοστιαία κατανομή ανά διοικητική περιφέρεια της Ελλάδας	57
4.8: Ποσοστιαία σύνθεση Κοιν.Σ.Επ. ανά έτος ίδρυσης	59
4.9: Ποσοστιαία κατανομή 11 ^{ης} ερώτησης	62
4.10: Ποσοστιαία κατανομή 12 ^{ης} ερώτησης	64
4.11: Ποσοστιαία κατανομή 13 ^{ης} ερώτησης	65
4.12: Ποσοστιαία κατανομή 14 ^{ης} ερώτησης	66
4.13: Ποσοστιαία κατανομή 15 ^{ης} ερώτησης	68
4.14: Ποσοστιαία κατανομή 16 ^{ης} ερώτησης	71
4.15: Ποσοστιαία κατανομή 17 ^{ης} ερώτησης	74
4.16: Ποσοστιαία κατανομή 18 ^{ης} ερώτησης	75
4.17: Ποσοστιαία κατανομή 19 ^{ης} ερώτησης	76
4.18: Φύλλο x Ερώτηση 11 ^η	78
4.19: Φύλλο x Ερώτηση 13 ^η	79
4.20: Φύλλο x Ερώτηση 18 ^η	80
4.21: Φύλλο x Ερώτηση 19 ^η	81

4.22: Ηλικία x Ερώτηση 11 ^η	82
4.23: Ηλικία x Ερώτηση 11 ^η	83
4.24: Ηλικία x Ερώτηση 18 ^η	84
4.25: Ηλικία x Ερώτηση 19 ^η	85
4.26: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 11 ^η	86
4.27: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 13 ^η	87
4.28: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 18 ^η	88
4.29: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 19 ^η	89
4.30: Ερώτηση 19 ^η x Ερώτηση 18 ^η	90

Συντομογραφίες

Α.Μ.Κ.Ε.	Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες
ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρίες
Γ.Γ.	Γενική Γραμματεία
Γ.Σ.	Γενική Συνέλευση
Δ.Ε.	Διοικούσα Επιτροπή
Η.Β.	Ηνωμένο Βασίλειο
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Κ.Ε.	Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη
Ε.Κ.Τ.	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
Ε.Π.Ε.	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ.	Ελληνικός Οργανισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και Χειροτεχνείων
Κ.Α.Λ.Ο.	Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία
Κοιν.Σ.Επ.	Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση
Κοι.Σ.Π.Ε.	Κοινωνική Συνεταιριστική Περιορισμένης Ευθύνης
Μ.Κ.Ο.	Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Ι.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Ο.Α.Ε.Ε.	Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών
Ο.Τ.Α.	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Π.Δ.Ε.	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα γνωρίζει ιδιαίτερη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σημαντικοί παράγοντες για αυτή την αυξητική τάση αποτελούν η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η παρατεταμένη οικονομική κρίση, η ιδιωτικοποίηση της κρατικής περιουσίας, καθώς και ο μετασχηματισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας σε ένα όλο και πιο συρρικνωμένο μοντέλο κρατικής παρέμβασης.

Σε αυτό το συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, ορισμένες νέες μορφές επιχειρηματικότητας που αναδείχθηκαν, αποπειράθηκαν να καλύψουν το υπάρχον κενό της κρατικής πολιτικής. Επιχειρήσεις καινοτόμες και αποφασιστικοί επιχειρηματίες επιχείρησαν να συνενώσουν τις δυνάμεις τους και να αυτό-οργανωθούν, αναπτύσσοντας συλλογικές πρωτοβουλίες στη βάση του κοινωνικού συνεταιρισμού για την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων και την κάλυψη αναγκών που δεν είναι σε θέση να καλύψει ο δημόσιος τομέας και ταυτόχρονα δεν υπάρχει κίνητρο δραστηριοποίησης για τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

Η παρούσα εργασία έχει καταρχήν ως σκοπό τη θεωρητική προσέγγιση και εμβάθυνση των εννοιών που συνθέτουν την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, όπως αυτή πραγματώνεται με τη σύσταση και λειτουργία των Κοινωνικών Επιχειρήσεων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, σκοπός είναι η θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση μίας διακριτής κατηγορίας οντοτήτων των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων στην Ελλάδα που λειτουργούν στο πλαίσιο της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας. Επιχειρείται να διερευνηθούν κρίσιμα ζητήματα όπως η προοπτική των συγκεκριμένων επιχειρήσεων, οι παράγοντες επιτυχίας τους, οι ανασταλτικοί παράγοντες λειτουργίας τους, καθώς και μία σειρά από θέματα που απασχολούν τους ήδη εμπλεκόμενους με αυτές αλλά και τους δυνητικά ενδιαφερόμενους.

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται μία θεωρητική προσέγγιση εννοιών που κρίνονται απαραίτητες για την όσο το δυνατόν πληρέστερη κατανόηση του θέματος που διαπραγματευτείτε η εν λόγω εργασία. Συνεπώς, αποσαφηνίζονται θεωρητικές έννοιες της Κοινωνικής Οικονομίας, της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, τι είναι και τι περιλαμβάνει μία Κοινωνική Επιχείρηση και ποιος είναι ο ρόλος του Κοινωνικού Επιχειρηματία. Επίσης, αναλύονται ορισμένες βασικές έννοιες, όπως της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Κοινωνικής Λογοδοσίας, οι οποίες συνδέουν την καλή λειτουργία των Κοινωνικών Επιχειρήσεων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ευρωπαϊκή και ελληνική εμπειρία της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Η διαμόρφωση της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας μέσω της ίδρυσης και λειτουργίας διαφορετικών μορφών κοινωνικών επιχειρήσεων σε επιλεγμένα κράτη της γηραιάς ηπείρου, σε αντιδιαστολή με την ελληνική διάσταση της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, επιδιώκεται να διαμορφώσει μία καλύτερη εικόνα της υφιστάμενης εν γένει πραγματικότητας.

Το τρίτο κεφάλαιο επικεντρώνεται αποκλειστικά στις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις του ν. 4019/2011. Παρουσιάζονται στοιχεία για το υπάρχον νομικό πλαίσιο σύστασης και λειτουργίας των επιχειρήσεων αυτών, στοιχεία για τις κατηγορίες και τα πεδία δραστηριοτήτων που αυτές αναπτύσσουν, τα ισχύοντα χρηματοδοτικά εργαλεία, τις φοροαπαλλαγές και λοιπά προνόμια των Κοιν.Σ.Επ. Επίσης, επιχειρείται η χαρτογράφηση των εν ενεργεία Κοιν.Σ.Επ. στο ελληνικό χώρο, καθώς και οι αλλαγές που επιφέρει ο νέος νόμος 4430/2016 για την λειτουργία των επιχειρήσεων αυτών.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τη μεθοδολογία έρευνας και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας πεδίου που διεξήχθη για τις ανάγκες ολοκλήρωσης της συγκριμένης εργασίας με τη βοήθεια της περιγραφικής στατιστικής. Κατόπιν, παρουσιάζονται επιλεγμένοι πίνακες συνάφειας ή διασταύρωσης (Grosstabulation) για τη διαπίστωση στατιστικής εξάρτησης ή ανεξαρτησίας των ποσοτικών στοιχείων της έρευνας. Στο τέλος του υποκεφαλαίου γίνεται μία σύνοψη των αποτελεσμάτων για τη διευκόλυνση του αναγνώστη.

Το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τη σύνθεση των συμπερασμάτων και τις προτάσεις, όπως διαμορφώνονται συνολικά τόσο μέσω της βιβλιογραφικής επισκόπησης όσο και της έρευνας πεδίου που διεξήχθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

1.1 Η έννοια της Κοινωνικής Οικονομίας

Σε πρώιμη μορφή, η Κοινωνική Οικονομία εντοπίζεται πριν πολλούς αιώνες, με πρώτη πρακτική εφαρμογή στην αρχαία Ελλάδα, όπου εμφανίζονται παραδείγματα κοινωνικής οικονομίας, μέσω της συγκέντρωσης χρημάτων για τελετουργικές και νεκρικές τελετές αλλά και στην αρχαία Ρώμη για τη χρηματοδότηση συλλόγων βιοτεχνών.¹ Με το πέρασμα των αιώνων η Κοινωνική Οικονομία πέρασε από διάφορα στάδια και διαδικασίες, ενώ άλλαξε εν μέρει περιεχόμενο και αντικείμενο δράσης.

Στη σύγχρονη μορφή του, ο όρος της Κοινωνική Οικονομία προέρχεται από τη Γαλλία, όπου άρχισε να χρησιμοποιείται από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Παρόλα αυτά, μόνο στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, χρησιμοποιήθηκε αναφερόμενος σε φορείς που επιδίωκαν τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και της ποιότητα ζωής. Πλέον, στη λογική της Κοινωνικής Οικονομίας εντάσσονται φορείς που παράγουν αγαθά και παρέχουν υπηρεσίες, όχι μόνο από τον μη-κερδοσκοπικό τομέα αλλά και από ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες με την σειρά τους επιδιώκουν κοινωνικούς σκοπούς.²

Ως Κοινωνική Οικονομία σύμφωνα με τον νόμο 4430/2016 ορίζεται το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων που στηρίζονται σε μία εναλλακτική μορφή οργάνωσης των σχέσεων παραγωγής, διανομής, κατανάλωσης και επανεπένδυσης, βασισμένη στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, καθώς και του σεβασμού στον άνθρωπο και το περιβάλλον.

Η Κοινωνική Οικονομία προσδιορίζεται ως χώρος της οικονομίας, ο οποίος εντοπίζεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα της οικονομίας και στον οποίο διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με κοινωνικούς σκοπούς και στόχους. Στην παραδοσιακή αντίληψη των οικονομικών φαινομένων, υπάρχει ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας, όπου ο δημόσιος τομέας περιλαμβάνει όλους τους φορείς και τις δραστηριότητες που υπάγονται στο έλεγχο του κράτους, ενώ στον ιδιωτικό τομέα υπάγονται ότι δεν είναι δημόσιο. Η διάκριση των τομέων αυτών πραγματοποιείται με βάση:³

¹ Νικολάου, Ι. (2012), σελ. 3-4

² Κλήμη – Καμινάρη, Ο. και Παπαγεωργίου Κ. (2010), σελ. 46-47

³ Φύλος, Ι. και Βέλη, Β. (2015), σελ. 131-133

- Τους στόχους που επιδιώκουν (συλλογικό συμφέρον / κέρδος των επενδυτών)
- Τη φύση των αγαθών και υπηρεσιών που παράγουν ή παρέχουν (συλλογικά / ατομικά αγαθά)
- Τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους (δημόσια / ιδιωτική χρηματοδότηση)

Εντούτοις, υπάρχουν οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες δεν συγκαταλέγονται ούτε στο δημόσιο, ούτε στον ιδιωτικό τομέα αλλά αποτελούν τον τρίτο τομέα της οικονομίας ή όπως αλλιώς ονομάζεται Κοινωνική Οικονομία, ο οποίος χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένες αρχές και φιλοδοξίες. Η Κοινωνική Οικονομία διέπεται από κάποιες αρχές, οι οποίες τη διακρίνουν από τις συμβατικές μορφές οργάνωσης της οικονομίας και οι οποίες είναι οι κάτωθι:⁴

- Δραστηριοποίηση με στόχο την εξυπηρέτηση των μελών τους ή το συλλογικό όφελος, χωρίς την επιδίωξη της απόδοσης των κεφαλαίων
- Διαχειριστική αυτονομία, σύμφωνα με την οποία η Κοινωνική Οικονομία διακρίνεται από την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών του δημόσιου τομέα
- Δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων, σύμφωνα με τις οποίες η θέση του ατόμου ως μέλους και η συμμετοχή του στη διαδικασία λήψης αποφάσεων δεν επηρεάζονται από το μερίδιο κεφαλαίου που διαθέτει
- Ανάπτυξη με προτεραιότητα τις ανάγκες των ανθρώπων, της σταθερής εργασιακής απασχόλησης και του κοινωνικού στόχου, έναντι του κεφαλαίου

Η Κοινωνική Οικονομία περιλαμβάνει οικονομικές δραστηριότητες που αναλαμβάνονται από συλλόγους, σωματεία ή ταμεία αλληλοβοήθειας, τους συνεταιρισμούς, τις κοινωνικές επιχειρήσεις, κ.λπ. Οι ανωτέρω φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας δραστηριοποιούνται ή συνδέονται σε γενικές γραμμές με τα παρακάτω πεδία ενδεικτικά:⁵

- Κοινωνική ενσωμάτωση
- Τοπική ανάπτυξη
- Βιώσιμη ανάπτυξη
- Πρόληψη κοινωνικών ανισοτήτων
- Ενίσχυση του κοινωνικού ιστού και ενδυνάμωση του κοινωνικού κεφαλαίου
- Ανάπτυξη δημοκρατικών συμμετοχικών δομών

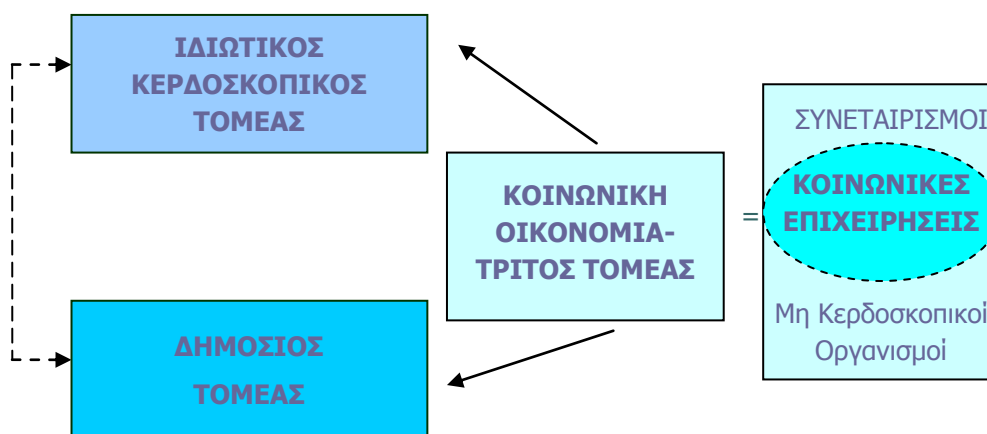
⁴ Μπάρδα, Ε. (2016), σελ. 155-159

⁵ Κυριακίδου, Ο. και Σαλάβου, Ε. (2014), σελ. 27-29

Στην Ελλάδα, τις πιο διαδομένες μορφές Κοινωνικής Οικονομίας αποτελούν τα Σωματεία, οι Αστικές Μη-Κερδοσκοπικές Εταιρείες και τα ειδικώς αναγνωρισμένα Φιλανθρωπικά Σωματεία. Επίσης, σε μικρότερο αριθμό συναντώνται τα Κοινοφελή Ιδρύματα, τα Ιδρύματα, οι Αστικοί Συνεταιρισμοί, οι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης και οι Ομάδες Πρωτοβουλίας ή Άτυπες Ενώσεις Προσώπων.

Σχήμα 1.1

Κοινωνική Οικονομία σε σχέση με τους άλλους τομείς της Οικονομίας

Πηγή: Ζιώμας, Δ. (2009), σελ. 19

1.2 Κοινωνική Επιχειρηματικότητα

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα αποτελεί μία αναδυόμενη και εναλλακτική μορφή επιχειρηματικότητας ενταγμένη στην Κοινωνική Οικονομία. Ο όρος αποτελείται από δύο συστατικά μέρη που προσδίδουν επιχειρηματική και κοινωνική διάσταση. Το πρώτο συστατικό μέρος αποτελεί ένα κεντρικής σημασίας πεδίο, για το οποίο υπάρχει πλούσια βιβλιογραφία που επεξηγεί τη σπουδαιότητα της ύπαρξης και ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στην οικονομική δραστηριότητα που αναπτύσσει μία κοινωνία. Το δεύτερο συστατικό μέρος αναφέρεται κατά βάση στον κοινωνικό προσανατολισμό της επιχειρηματικότητας.⁶ Σε ότι αφορά στην κοινωνική διάσταση της επιχειρηματικότητας καταγράφεται ένας μεγάλος αριθμός ορισμών με έμφαση κυρίως στην ύπαρξη νέων ευκαιριών υψηλής κοινωνικής αξίας, νέων καινοτόμων και τολμηρών εγχειρημάτων με χαμηλές οικονομικές αποδόσεις, κ.λπ.

⁶ Νικολάου, Ι. (2012), σελ 5-6

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα ορίζεται⁷ ως μία διακριτή μορφή επιχειρηματικότητας, η οποία έχει ως σκοπό την επίτευξη ενός κοινωνικού σκοπού μέσω της δημιουργίας κοινωνικής αξίας που αποσκοπεί στην επίλυση πιεστικών κοινωνικών προβλημάτων, όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η εκπαίδευση, η παροχή υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού κ.λπ. Συνεπώς, η αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων στο πλαίσιο της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας τίθεται στο επίκεντρο των δραστηριοτήτων μίας κοινωνικής επιχείρησης, που συχνά εφαρμόζει καινοτόμες προσεγγίσεις στην επίλυση των προβλημάτων αυτών, μέσω της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών υψηλής κοινωνικής αξίας προς τα μέλη της ή και την ίδια την κοινωνία, ενώ αποτελεί δευτερευούσης σημασίας σκοπό η επιδίωξη ατομικού κέρδους.

Επίσης, ως κοινωνική επιχειρηματικότητα ορίζεται⁸ η δραστηριότητα που περιλαμβάνει πρώτον την αναγνώριση ενός συγκριμένου προβλήματος και την ανάπτυξη μίας συγκριμένης λύσης για την αντιμετώπιση του, δεύτερον την αξιολόγηση της κοινωνικής επίδρασης, του επιχειρηματικού μοντέλου και της βιωσιμότητας του εγχειρήματος, και τέλος τη δημιουργία μίας κερδοσκοπικής ή μη κερδοσκοπικής επιχειρηματικής οντότητας με κοινωνική αποστολή που επιδιώκει κέρδη σε οικονομικό και κοινωνικό πεδίο. Η ύπαρξη μίας επιχειρηματικής οντότητας, δηλαδή μίας κοινωνικής επιχείρησης που επιδιώκει πρωτίστως κοινωνικούς σκοπούς των οποίων τα οικονομικά αποτελέσματα επανεπενδύονται για στους κοινωνικούς σκοπούς της και δεν διοικείται από την ανάγκη των ιδιοκτητών ή μετόχων της για μεγιστοποίηση των κερδών τους.

Σύμφωνα με τους Paredo and McLean (2006), η κοινωνική επιχειρηματικότητα εκδηλώνεται όταν κάποιο άτομο ή ομάδα ατόμων:

- Στοχεύει στη δημιουργία κοινωνικής αξίας
- Έχει την ικανότητα να αναγνωρίσει και να αξιοποιεί ευκαιρίες για τη δημιουργία αυτής της αξίας
- Χρησιμοποιεί την καινοτομία για τη δημιουργία και τη διάχυση της κοινωνικής αξίας
- Αποδέχεται την ανάληψη υψηλού ρίσκου για τη δημιουργία και τη διάχυση της κοινωνικής αξία και

---

⁷ Μπάρδα, Ε. (2016), σελ. 181-183

⁸ Κυριακίδου, Ο. και Σαλάβου, Ε. (2014), σελ. 32-35

- Λειτουργεί επινοητικά στην εξεύρεση των απαραίτητων πόρων για την ολοκλήρωση του κοινωνικού εγχειρήματος.

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα πραγματώνεται μέσω της δραστηριοποίησης επιχειρηματικών οντοτήτων που έκτος των κοινωνικών σκοπών τους, αναπτύσσουν εν πολλοίς αξιοσημείωτη οικονομική δραστηριότητα. Συνεπώς, η οικονομική βιωσιμότητα των ανωτέρω οργανισμών δεν στηρίζεται σε δωρεές ή χορηγίες, όπως γίνεται με φιλανθρωπικές ή μη κυβερνητικές οργανώσεις, αλλά στην οικονομική δραστηριότητα τους. Η διαφοροποίηση των οργανισμών αυτών σε σχέση με τους συμβατικούς οργανισμούς της ιδιωτικής οικονομίας έγκειται στο ότι δεν αποσκοπούν στη μεγιστοποίηση του κέρδους, ούτε και στον πλουτισμό των ιδιοκτητών τους, αλλά ένα μεγάλο ποσοστό κέρδους επιστέφει και επανεπενδύεται για την υλοποίηση των κοινωνικών σκοπών.

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα επηρεάζει θετικά τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα της οικονομίας, ειδικότερα:⁹

- Όσον αφορά στον ιδιωτικό τομέα προκαλεί αναγνώριση και αποδοχή από το κοινωνικό σύνολο, ενώ, συγχρόνως, καλύπτει ειδικές κοινωνικές ανάγκες, τις οποίες ο τομέας αδυνατεί από μόνος του να καλύψει, καθώς δε δύναται να λειτουργήσει με όρους κοινωνικής ευαισθησίας.
- Όσον αφορά στον δημόσιο τομέα καλύπτει ένα μεγάλο κενό κατά την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής του, καθώς έχει αποδειχθεί πολλές φορές ότι είναι απρόσφορος ή δεν διαθέτει τους κατάλληλους μηχανισμούς να παρέχει λύσεις σε κοινωνικά προβλήματα, προωθώντας την κοινωνική συνοχή.

1.3 Κοινωνική Επιχείρηση

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα, όπως αναλύθηκε προηγουμένως, πραγματώνεται μέσω της σύστασης και λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων. Ωστόσο, δημιουργείται σε πολλούς αρκετή σύγχυση σε σχέση με το πως προσδιορίζεται μία κοινωνική επιχείρηση. Εσφαλμένα θεωρείται πως μία επιχείρηση που εφαρμόζει πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης¹⁰ αποτελεί ταυτόχρονα και κοινωνική

---

⁹ Φίλος, Ι. και Βέλη, Β. (2015), 134-136

¹⁰ Η έννοια και το περιεχόμενο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης αναλύεται σε επόμενο υποκεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

επιχείρηση, παραδείγματος χάριν μία μεγάλη εμπορική επιχείρηση που χρηματοδοτεί την αναδάσωση μίας περιοχής δεν είναι σε καμία περίπτωση κοινωνική επιχείρηση¹¹.

Μια επιχείρηση για να θεωρηθεί ως κοινωνική θα πρέπει να έχει κάποια βασικά χαρακτηριστικά, όπως να λειτουργεί με βάση τις αρχές της συμμετοχικότητας, της δημοκρατίας, της αλληλεγγύης, της ανταποδοτικότητας του οφέλους στην κοινωνία. Επίσης, το κέρδος που αυτή αποκομίζει από την οικονομική δραστηριότητά, δεν θα πρέπει να είναι αυτοσκοπός αλλά να εξυπηρετεί τις βιοποριστικές ανάγκες των μελών και των εργαζομένων της.

Η κοινωνική επιχείρηση αποτελεί φορέα που επιχειρεί να συνδυάσει πρόσφορα κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών μέσω νομικών μορφών και μοντέλων διαχείρισης του ιδιωτικού τομέα, αλλά με καταστατικά και οργανωτικές μορφές που προβάλλουν τον κοινωνικό σκοπό της πρωτοβουλίας τους.¹² Η καινοτομία που εισάγουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις σχετίζεται με το συνδυασμό της επιχειρηματικής και εμπορικής διάσταση στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών γενικού συμφέροντος και την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων. Παρότι ο συγκεκριμένος τομέας δραστηριοποίησης θεωρείται σε πολλές χώρες αποκλειστικό προνόμιο των δημοσίων φορέων, εντούτοις έχει αποδειχθεί ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται με έναν τρόπο πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό από ότι θα μπορούσε να επιτύχει μόνος του ο δημόσιος τομέας.¹³

Σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά δεδομένα, η κοινωνική επιχείρηση τοποθετείται ως φορέας της κοινωνικής οικονομίας, σε ένα χώρο με αμφισβητούμενα ενδιάμεσα όρια μεταξύ δύο διακριτικών οργανωτικών μορφών της κοινωνικής οικονομίας, δηλαδή τις Μ.Κ.Ο. και τους συνεταιρισμούς. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις εντοπίζονται εγγύτερα στις Μ.Κ.Ο. αλλά διαφοροποιούνται από τους εργατικούς συνεταιρισμούς, διότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις και Μ.Κ.Ο. απευθύνονται στο ευρύ κοινό και όχι μόνο στα μέλη τους, σε αντίθεση με τους συνεταιρισμούς. Συγχρόνως, οι κοινωνικές επιχειρήσεις εντοπίζονται εγγύτερα στους συνεταιρισμούς και απομακρύνονται από τις Μ.Κ.Ο., διότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις και συνεταιρισμοί αναλαμβάνουν οικονομική διακινδύνευση (ρίσκο) και μία συνεχή παραγωγική δραστηριότητα σε αντίθεση με τις Μ.Κ.Ο.¹⁴ Οι ανωτέρω σχέσεις αποτυπώνονται πληρέστερα στο κάτωθι ιδεατό σχήμα:

---

¹¹ Νικολάου, Ι. (2012), σελ. 6-8

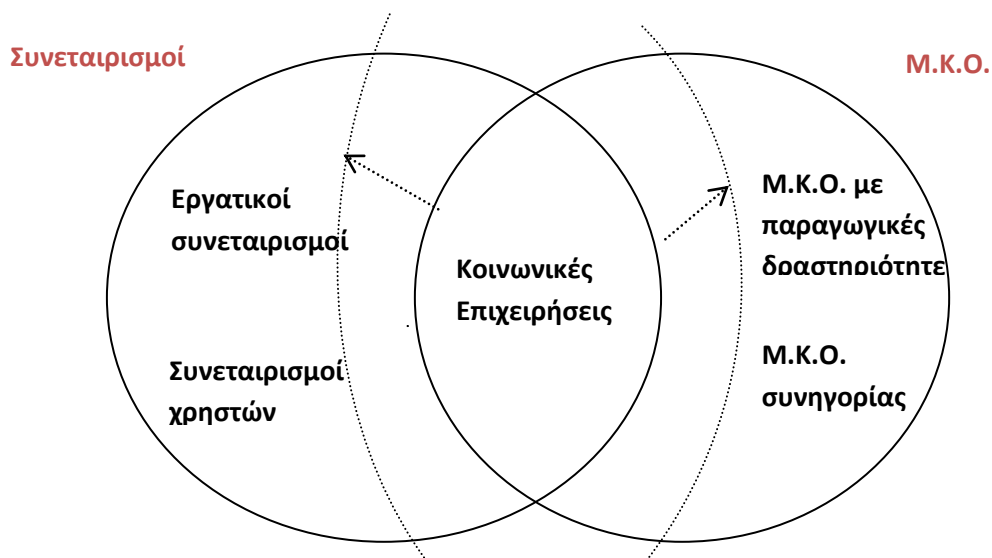
¹² Κλήμη – Καμινάρη, Ο. και Παπαγεωργίου Κ. (2010), σελ. 6-8

¹³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2013), σελ. 31-36

¹⁴ Πηγή: Αδάμ, Σ. (2012), σελ. 48

Σχήμα 1.2

Κοινωνικές Επιχειρήσεις σε σχέση με τους άλλους φορείς Κοινωνικής Οικονομίας

Πηγή: Αδάμ, Σ. (2012), σελ. 48

Ο οργανισμός για την Ανάδειξη των Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη (The Emergency of Social Enterprise) εμφανίζει ορισμένα χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα προκειμένου να θεωρηθεί μία επιχείρηση ως κοινωνική. Ιδεατά, οι κοινωνικές επιχειρήσεις ορίζονται με τέσσερα οικονομικά και πέντε κοινωνικά κριτήρια, όπως εμφανίζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 1.1

Ο ορισμός των κοινωνικών επιχειρήσεων

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ
Συνεχής δραστηριότητα παραγωγής αγαθών ή υπηρεσιών	Στόχος το όφελος στην κοινότητα ή ομάδα ενδιαφερομένων
Υψηλός βαθμός αυτονομίας	Συλλογική διάσταση
Ανάληψη οικονομικής διακίνδυνηση	Η συμμετοχή στις αποφάσεις δεν καθορίζεται από τη συνεισφορά κεφαλαίου
Ελάχιστη αμειβόμενη εργασία	Συμμετοχικότητα (ακόμα και σε χρήστες/πελάτες)
	Περιορισμένη διανομή κερδών

Πηγή: Αδάμ, Σ. (2012), σελ. 48

Όσον αφορά στα οικονομικά κριτήρια, η συνεχή παραγωγική δραστηριότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων διαφοροποιεί τις επιχειρήσεις αυτές από τις μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που προσφέρουν κοινωνικά αγαθά. Ο υψηλός βαθμός αυτονομίας τους, υποδηλώνει ότι διοικούνται και ελέγχονται από τα άτομα που την απαρτίζουν, ακόμα και αν δέχονται κρατικές χρηματοδοτήσεις. Οι οποιοσδήποτε επιχειρηματικές πρωτοβουλίες των κοινωνικών επιχειρήσεων ενέχει πάντα κάποιο βαθμό οικονομικής διακινδύνευσης (ρίσκο) σε αντίθεση με τους δημοσίους φορείς. Τέλος, η ελάχιστη αμειβομένη εργασία προβλέπει αμειβόμενο εργατικό δυναμικό, διαχωρίζοντας με αυτό τον τρόπο τις κοινωνικές επιχειρήσεις από τις εθελοντικές ομάδες και οργανώσεις.

Όσον αφορά στα κοινωνικά κριτήρια, η κοινωνική αποστολή των κοινωνικών επιχειρήσεων τίθεται στο επίκεντρο της δραστηριότητά τους. Επίσης, η δραστηριότητά τους αυτή στηρίζεται σε άτομα, τα οποία συμμετέχουν σε ένα κοινό έργο για ένα κοινό ωφέλιμο κοινωνικό σκοπό, συνεπώς η διάσταση της συλλογικότητας παραμένει βασική προϋπόθεση ύπαρξης και λειτουργίας των επιχειρήσεων αυτών. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις εφαρμόζουν τον κανόνα ένα μέλος, μία ψήφος σε αντίθεση με τις εμπορικές επιχειρήσεις, όπου η εξουσία λήψης αποφάσεων συνδέεται με το κεφάλαιο επένδυσης. Η συμμετοχικότητα σχετίζεται με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μελών στη διαδικασία διοίκησης και διαχείρισης των επιχειρήσεων αυτών, ενώ η διανομή των κερδών στα μέλη χαρακτηρίζεται περιορισμένη. Ταυτόχρονα, απαγορεύονται επιχειρηματικές πρακτικές που αποσκοπούν στην μεγιστοποίηση των κερδών.¹⁵

Τα πεδία δραστηριοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων σχετίζονται με:¹⁶

- Την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών στο ευρύ κοινό που προσθέτουν κοινωνική αξία σε τομείς όπως υγεία, πρόνοια, πολιτισμός, κοινωνική συνοχή, περιβάλλον κ.λπ.
- Την εργασιακή επανένταξη ατόμων που βρίσκονται κάτω από συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, πχ μακροχρόνια άνεργοι, μειονότητες, ΑμεΑ κ.λπ.
- Την τοπική ανάπτυξη, όπως ενδεικτικά η παροχή συλλογικών υπηρεσιών που αναβαθμίζουν την τοπική κοινωνία, αύξηση της απασχόλησης για την παραμονή ενεργών ανθρώπων στο τόπο καταγωγής τους κ.λπ.

---

¹⁵ Ζιώμας, Δ. (2009), σελ. 143-145

¹⁶ Αδάμ, Σ. (2012), σελ. 49-50

- Το ηθικό εμπόριο, το οποίο αποτελεί ένα νέο πεδίο δραστηριοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων και αναφέρεται στη διασύνδεση παραγωγών και καταναλωτών με δίκαιους όρους οικονομικής συναλλαγής αγαθών και υπηρεσιών.

1.4 Εταιρική κοινωνική ευθύνη και λογοδοσία των κοινωνικών επιχειρήσεων

Η εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε.) αποτελεί μία συστηματική εταιρική φιλοσοφία, η οποία δεν αφορά μόνο μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες αλλά και όλες τις υπόλοιπες επιχειρήσεις μικρομεσαίου μεγέθους. Η Ε.Κ.Ε. αποτελεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται με τη μορφή του κοινωνικού συνεταιρισμού, οι οποίες από τη δράση και τη λειτουργία τους αναλαμβάνουν αυτόματα τις ευθύνες τους απέναντι στους πολίτες.¹⁷

Η Ε.Κ.Ε. ή αλλιώς υπεύθυνη επιχειρηματικότητα αναφέρεται στη διασφάλιση της οικονομικής επιτυχίας μίας επιχείρησης εφόσον αυτή συμπεριλαμβάνει κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα στις εργασίες της. Η ικανοποίηση των απαιτήσεων του πελάτη – πολίτη με ταυτόχρονη διαχείριση των προσδοκιών άλλων ατόμων, όπως εργαζόμενων, προμηθευτών και ευρύτερα της κοινωνίας που περιβάλλει μία επιχείρηση αποτελεί την υπεύθυνη επιχειρηματικότητα.¹⁸ Ο ορισμός που έχει αποδοθεί από το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε. είναι ο ακόλουθος: ¹⁹ «*Η Ε.Κ.Ε. είναι η οικειοθελής δέσμευση των επιχειρήσεων για ένταξη στις επιχειρηματικές τους πρακτικές κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων, που είναι πέρα και πάνω από όσα επιβάλλονται από τη νομοθεσία και έχουν σχέση με όλους όσους επηρεάζονται από τις δραστηριότητές τους (εργαζόμενοι, μέτοχοι, συνεργάτες, προμηθευτές, επενδυτές, καταναλωτές, κοινότητες, μέσα στις οποίες είναι δραστηριοποιημένες κ.λπ).*»

Οι επτά θεμελιώδης αρχές της Ε.Κ.Ε. αναφέρονται σε θέματα που αφορούν:²⁰

- α) τη Διαύγεια, όπου κάθε οργανισμός δημοσιοποιεί με σαφήνεια, ακρίβεια και επαρκώς αιτιολογημένα την πολιτική, τις αποφάσεις και τις δραστηριότητες για τις οποίες είναι υπεύθυνος, καθώς και τις επιπτώσεις στην κοινωνία και στο περιβάλλον.
- β) τη Ηθική, αφορά στην συμπεριφορά του οργανισμού να βασίζεται στις αξίες της τιμιότητας, της ισότητας και της ακεραιότητας, με αναφορά στου ανθρώπους, στο ζώα και στο περιβάλλον.

¹⁷ Κλήμη – Καμινάρη, Ο. και Παπαγεωργίου Κ. (2010), σελ. 210-211

¹⁸ Μπάρδα, Ε. (2016), σελ. 39-40

¹⁹ http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/kegr.htm

²⁰ Μπάρδα, Ε. (2016), σελ. 53-54

γ) το Σεβασμό στα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών, που αναφέρεται σε δικαιώματα, συμφέροντα και απαιτήσεις ιδιοκτητών, μετόχων, εργαζομένων, πελατών, εταιρειών, κοινωνίας, πολιτείας, δημοσίων οργανισμών, αρχών και υπηρεσιών.

δ) το Σεβασμό στους νόμους, όπου κάθε οργανισμός θα πρέπει να συμμορφώνεται πλήρως με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς.

ε) το Σεβασμό στους διεθνείς κανόνες συμπεριφοράς, βάσει του οποίου ο οργανισμός θα πρέπει να σέβεται τους διεθνείς κανόνες συμπεριφοράς και αποφεύγει να γίνει συνένοχος σε δραστηριότητες άλλου οργανισμού που δεν είναι σύμφωνες με αυτούς.

στ) το Σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, ο οποίος σχετίζεται με τον οργανισμό που σέβεται τα ανθρώπινα διαχώματα και αγωνίζεται τόσο για τη σημασία τους, όσο για την καθολικότητά τους.

ζ) τη Λογοδοσία, η οποία προβλέπει για κάθε οργανισμό να λογοδοτεί για τις επιπτώσεις που έχουν οι αποφάσεις και οι δραστηριότητες του στην τοπική κοινότητα. Εξαιτίας του ότι η λογοδοσία των κοινωνικών επιχειρήσεων αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επιτυχία του εγχειρήματος που αυτές επιδιώκουν, ακολουθεί παρακάτω μία πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση της έννοιας και του περιεχομένου αυτής.

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις και ευρύτερα η κοινωνική επιχειρηματικότητα έχουν προσφάτως δεχθεί εν πολλοίς αυξανόμενη κριτική για το εάν παρέχουν επαρκή λογοδοσία στην τοπική κοινωνία που δραστηριοποιούνται αλλά και στις ενδιαφερόμενες ομάδες. Η επαρκής λογοδοσία των κοινωνικών επιχειρήσεων αφενός νομιμοποιεί τις επιχειρηματικές πράξεις, απαραίτητες για την ορθή λειτουργία τους και αφετέρου τους παρέχει την άδεια λειτουργίας, με την έννοια ότι εκπληρώνονται οι καταστατικοί σκοποί τους. Τα κύρια ερωτήματα που προκύπτουν από την προηγούμενη ανάλυση έχουν να κάνουν με το κατά πόσο:²¹

α) τα χρηματικά κεφάλαια που εισρέουν στην επιχείρηση ως αποτέλεσμα της δραστηριότητάς τους επανατοποθετούνται στους κοινωνικούς σκοπούς της επιχείρησης;

β) η επιχείρηση επιτυγχάνει τους χρηματικούς και κοινωνικούς στόχους της;

Η απάντηση στα ανωτέρω ερωτήματα σχετικά με την επαρκή λογοδοσία των κοινωνικών επιχειρήσεων εκπληρώνεται κυρίως μέσω ύπαρξης λογιστικών συστημάτων που περιλαμβάνουν συγχρόνως χρηματοοικονομικές και κοινωνικές πληροφορίες. Τα συγκριμένα συστήματα παρέχουν επαρκή πληροφόρηση στις

---

²¹ Νικολάου, Ι. (2012), σελ. 9

(τοπικές) κοινωνίες σχετικά με το εάν οι επιχειρήσεις αυτές έχουν πετύχει τους στόχους τους, όπως επίσης και σε ποιο βαθμό. Τα στελέχη των κοινωνικών επιχειρήσεων έχουν πλέον τη δυνατότητα να εφαρμόσουν στην πράξη χρήσιμα συστήματα λογιστικής λογοδοσίας για την απεικόνιση της κοινωνικής συμβολής των επιχειρήσεων τους προς την κοινωνία, όπως επίσης και να ενισχύσουν περισσότερο τη διαφάνειά τους προς τους χρηματοδότες τους και τα ενδιαφερόμενα μέρη.²²

Οι κατηγορίες πληροφοριών, οι όποιες περιλαμβάνονται απαραίτητα σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα πληροφοριών για την επαρκή λογοδοσία των κοινωνικών επιχειρήσεων, σχετίζονται με τις κάτωθι κατηγορίες (Bangoli και Megali, 2011):

- α) τις χρηματοοικονομικές πληροφορίες για τη λειτουργία της επιχείρησης και την κατανομή των κεφαλαίων στις ενδιαφερόμενες ομάδες.
- β) τις πληροφορίες που αποκαλύπτουν την αποδοτικότητα των κοινωνικών στόχων των επιχειρήσεων.
- γ) τις πληροφορίες σχετικά με τη θεσμική νομιμοποίηση της λειτουργίας των επιχειρήσεων.

Η πρώτη κατηγορία πληροφοριών αφορούν χρηματοοικονομικά δεδομένα της κοινωνικής και οικονομικής προστιθέμενης αξίας που δημιουργείται μέσω της κατανομής των χρηματικών κεφαλαίων (ιδιωτικών και δημοσίων) της κοινωνικής επιχείρησης προς τις αναφερόμενες ομάδες. Ο παρακάτω πίνακας εμφανίζει στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την απεικόνιση των χρηματοοικονομικών δεδομένων προς τις ενδιαφερόμενες ομάδες.

---

²² Ως ενδιαφερόμενα μέρη αποδίδεται ο αγγλικός όρος stakeholders, ο οποίος αναφέρεται σε άτομα, κοινότητες ή οργανώσεις που επηρεάζουν ή επηρεάζονται από τις εργασίες μίας εταιρείας. Τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορεί να είναι εργαζόμενοι, πελάτες, προμηθευτές, μέτοχοι, χρηματοδότες, η τοπική κοινότητα κ.λπ.

Πίνακας 1.2

Οικονομική και κοινωνική προστιθέμενη αξία κοινωνικών επιχειρήσεων

1. Αξία παραγωγικής διαδικασίας (π.χ. έσοδα, διακυμάνσεις αποθεμάτων, κεφαλαιοποιημένη εργασία, άλλα έσοδα)	
2. Κόστος παραγωγής (π.χ. πρώτες ύλες, υπηρεσίες, άλλα εξωτερικά κόστη)	
3. Οικονομική και κοινωνική προστιθέμενη αξία υπολογίζεται ως η διαφορά του κόστους (2) από την κατηγορία των εσόδων (1), τα οποία διανέμονται ως εξής:	
A. Η επιχείρηση	A.1 Επενδύσεις και αποσβέσεις A.2 Σε κέρδη εις νέον
B. Η κοινότητα	B.1 Εισοδήματα και φόρους B.2 Χρηματικές εισφορές
Γ. Τα μέλη	Γ.1 Εργατικό κόστος Γ.2 Κόστος πρώτων υλών Γ.3 Πληρωμές επιτοκίου δανεισμού
Δ. Το προσωπικό	Δ.1 Εργαζόμενοι Δ.2 Υπηρεσίες
E. Συνεργασία με τον κόσμο	E.1 Υλικά E.2 Επιτόκια E.3 Αμοιβαία κεφάλαια
ΣΤ. Εξωτερικοί χρηματοδότες	ΣΤ.1 Επιτόκια

Πηγή: Νικολάου, Ι. (2012), σελ. 10

Η δεύτερη κατηγορία πληροφοριών της κοινωνικής αποδοτικότητας των κοινωνικών στόχων που θέτονται από τις επιχειρήσεις αυτές, αφορά στη μέτρηση ομαδοποιημένων δεικτών και είναι οι κάτωθι (Bangoli και Megali, 2011):

- α) τους δείκτες μέτρησης εισροών (π.χ. ανθρωπίνους πόροι και πρώτες ύλες)
- β) τους δείκτες μέτρησης εκροών (π.χ. υπηρεσίες και προϊόντα)
- γ) τους δείκτες μέτρησης των αποτελεσμάτων (π.χ. οφέλη για τις ενδιαφερόμενες ομάδες της επιχείρησης)
- δ) τους δείκτες μέτρησης επιπτώσεων (π.χ. οφέλη για όλη την κοινωνία)

Τέλος, στην τρίτη κατηγορία της θεσμικής νομιμοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων σχετίζεται με το αν αυτές έχουν επιτύχει εκτός από τη συμβολή τους στην κοινωνική συνοχή και τη συμμόρφωση με την ισχύουσα νομοθεσία.²³ Η βασική ιδέα που υπάρχει πίσω από αυτό είναι ότι δεν υπάρχει κανένα άτομο ή οργανισμός υπεράνω του νόμου, ούτε ακόμη και αυτοί που κυβερνούν.

1.5 Κοινωνικός Επιχειρηματίας

Οι κοινωνικοί επιχειρηματίες είναι ως επί το πλείστον ενεργοί πολίτες²⁴ της κοινωνίας που ονειρεύονται ένα καλύτερο μέλλον για αυτούς, τις οικογένειες τους αλλά και για τους συνάνθρωπούς τους. Συνήθως, επιχειρούν με δυναμισμό και αποφασιστικότητα να ανακαλύψουν και να εφαρμόσουν καινοτόμες λύσεις στα πιο σύγχρονα και πιεστικά προβλήματα της κοινωνίας που ζουν και δραστηριοποιούνται. Τα προβλήματα αυτά έχουν σχέση με την ανεργία, τη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό, αλλά και γενικότερα ζητήματα που απασχολούν την κοινωνία, όπως π.χ. η προστασία του περιβάλλοντος, η υγεία των πολιτών, η εκπαίδευση και η κοινωνική συνοχή.

Ο συνδυασμός των ηγετικών και επικοινωνιακών ικανοτήτων ενός κοινωνικού επιχειρηματία κρίνονται ως απαραίτητα στοιχεία, ώστε το όραμα του να αποτελέσει σημείο αναφοράς και έμπνευσης για τα ενδιαφερόμενα μέρη της κοινωνίας. Επιπλέον, θα πρέπει να αντιλαμβάνεται τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας, να αναγνωρίζει τις ευκαιρίες της αγοράς και να θέτει συγκριμένους στόχους, πάντα με κίνητρο το θετικό αντίκτυπο των δράσεων του στην κοινωνία αλλά και στο περιβάλλον μέσα από ένα βιώσιμο μοντέλο υλοποίησης.²⁵

Τα χαρακτηριστικά ενός επιτυχημένου κοινωνικού επιχειρηματία συνοψίζονται με τα ακόλουθα:²⁶

- Ένας κοινωνικός επιχειρηματίας επικεντρώνεται στην αλλαγή μίας υφιστάμενης αρνητικής κοινωνικής κατάστασης, επιζητεί και προσδιορίζει συγκριμένους τρόπους επίλυσης αυτής μέσα από μία συνεχή διαδικασία που συνδυάζει καινοτομία, μάθηση και ανάδειξη δυνατικών ευκαιριών της αγοράς.

---

²³ Νικολάου, Ι. (2012), σελ. 8-11

²⁴ Κοινωνικός επιχειρηματίας μπορεί να είναι ο οποιοσδήποτε άνθρωπος, όπως άνεργος/η, μισθωτός/η, αυτοαπασχολούμενος/η-επιχειρηματίας ακόμα και συνταξιούχος/α, οι οποίοι ενδιαφέρονται να στελεχώσει μία κοινωνική επιχείρηση.

²⁵ Φίλος, Ι. και Βέλη, Β., (2015), σελ. 137-139

²⁶ <http://www.koinsep.org>

- Ο κοινωνικός επιχειρηματίας διαθέτει ισχυρή και φιλόδοξη προσωπικότητα, συγχρόνως δεν δείχνει αισθήματα δισταγμού κατά την ανάληψη μίας επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, προχωρά ακάθεκτα στην υλοποίηση των ιδεών του χωρίς να περιορίζεται από τους διαθέσιμους περιορισμένους οικονομικούς πόρους.
- Τέλος, ένας κοινωνικός επιχειρηματίας θα πρέπει να επιδεικνύει υψηλό αίσθημα υπευθυνότητας και λογοδοσίας προς την κοινωνία σε σχέση με τα παραγόμενα αποτελέσματα, ώστε να καθιερώσει στην συνείδηση των πολιτών την σημαντικότητα του εγχειρήματός του αλλά και να ενδυναμώσει περαιτέρω την εμπιστοσύνη των ενδιαφερόμενων μερών που εξυπηρετεί σε καθημερινή βάση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ - ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

2.1 Ευρωπαϊκή διάσταση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας και ευρύτερα η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας έχουν τεθεί στην κορυφή της πολιτικής ατζέντας της Ε.Ε., προκειμένου οι πολίτες της να ενθαρρυνθούν να αναπτύξουν επιχειρηματικές ιδέες και καινοτομίες με κοινωνική διάσταση. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι κατευθυντήριες πολιτικές της Ε.Ε. εστιάζονται στη δημιουργία ανταγωνιστικών επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας που θα είναι σε θέση να δραστηριοποιηθούν στις εθνικές και διεθνείς αγορές σε ορούς ίσους με τις κερδοσκοπικού χαρακτήρα επιχειρήσεις.²⁷

Σημειώνεται ότι το νομικό πλαίσιο των κρατών μελών της Ε.Ε., το οποίο διέπει τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας δεν είναι ομοιόμορφο, συνεπώς υπάρχει αυξημένη ποικιλομορφία στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των εν λόγω επιχειρήσεων, τόσο μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. όσο και αναφορικά με το εσωτερικό της κάθε χώρας. Η διαφοροποίηση υπάρχει και στα κίνητρα που τις δημιούργησαν, κίνητρα τα οποία πηγάζουν κυρίως από τα εργατικά κινήματα της εποχής τους, στις δραστηριότητες που αυτές αναλαμβάνουν, τις επιτρεπτές νομικές μορφές που λαμβάνουν, το βαθμό συμμετοχικότητας των ενδιαφερόμενων μερών και τις υπάρχουσες δημόσιες υποστηρικτικές δομές.

Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας στην Ε.Ε. δραστηριοποιούνται σχεδόν σε όλους τους τομείς της οικονομίας, όπως η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, η παραγωγή αγαθών με σαφή κοινωνική διάσταση των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν, οι περιβαλλοντικές υπηρεσίες, οι αστικές αναπλάσεις, η αγροτική παραγωγή, η ανάπτυξη επιχειρηματικής πρωτοβουλίας για την καταπολέμηση της ανεργίας μέσω της εργασιακής ενσωμάτωσης ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το πεδίο της εργασιακής ενσωμάτωσης αποτελεί το πιο σημαντικό πεδίο δραστηριοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ε.Ε.

Στην Ε.Ε., οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας²⁸ απασχολούν πάνω από 11 εκ. άτομα που αντιπροσωπεύει στο 6% της συνολικής απασχόλησης. Οι συγκεκριμένες

---

²⁷ Νικολάου, Ι. (2012), σελ. 20-21

²⁸ Οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας περιλαμβάνουν τους συνεταιρισμούς, ιδρύματα, σύλλογοι και ενώσεις κοινωνικής αλληλεγγύης

επιχειρήσεις συναντώνται στον κλάδο των ασφαλίσεων και των συνταξιοδοτικών ταμείων, στον τραπεζικό κλάδο, στον κλάδο της πρόληψης και της υγείας, στον τομέα της κοινωνικής δράσης, στον αγροτικό τομέα, στον κλάδο της κατανάλωσης, στο τομέα του εμπορίου, στο τομέα της συνεργατικής παραγωγής, στο κλάδο της κοινωνικής κατοικίας κ.λπ.²⁹

Για την καλύτερη κατανόηση της διαφοροποίησης και ποικιλομορφίας που παρουσιάζουν οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας μεταξύ των κρατών της Ευρώπης παρουσιάζονται αναλυτικά στοιχεία αυτών. Ειδικότερα, έχουν επιλεγεί αντιπροσωπευτικά οι κάτωθι χώρες: η Ισπανία και η Ιταλία ως μεσογειακές χώρες, η Γερμανία και η Γαλλία ως αναπτυγμένες οικονομικά χώρες, οι σκανδιναβικές χώρες της Σουηδία και Φιλανδία, οι κάτω χώρες όπως το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο και οι αγγλοσαξονικές χώρες, όπως η Αγγλία και η Ιρλανδία. Στο τελευταίο υποκεφάλαιο παρουσιάζεται η ελληνική διάσταση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

2.2 Κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ισπανία και Ιταλία

- **Ισπανία**

Η Ισπανία διαθέτει μακρά παράδοση στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας που χρονολογείται από τον 19^ο αιώνα, με σημαντικούς ρυθμούς αύξησης του συγκεκριμένου τομέα κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Πρόσφατες μελέτες για την κοινωνία οικονομία στην Ε.Ε. κατατάσσουν την Ισπανία στην πρώτη θέση μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. με τη μεγαλύτερη αναγνωσιμότητα της έννοιας της κοινωνικής οικονομίας σε εθνικό επίπεδο. Αντιθέτως, η έννοια της κοινωνικής επιχείρησης στην Ισπανία κατέχει την ελάχιστη δυνατή αναγνώριση μίας και έννοιες όπως κοινωνική επιχείρηση και κοινωνική επιχειρηματικότητα σπανίως χρησιμοποιούνται στη δημόσια πολιτική ή ευρύτερα στην κοινωνία. Η έλλειψη εξειδικευμένου νομικού πλαισίου που να απευθύνεται στις ισπανικές κοινωνικές επιχειρήσεις δημιουργεί σοβαρές ασάφειες σχετικά με το τι είναι εν τέλει μία κοινωνική επιχείρηση.³⁰

Η έλλειψη εξειδικευμένου νομικού πλαισίου σύστασης και λειτουργίας των ισπανικών κοινωνικών επιχειρήσεων έχει ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση τριών παραπλήσιων μορφών κοινωνικών επιχειρήσεων που εντάσσονται στην ευρύτερη θεσμοθετημένη έννοια της κοινωνικής οικονομίας, οι οποίες είναι οι κάτωθι:

---

²⁹ Γεώργιας, Κ. (επιμ.) (2013), σελ. 45-46

³⁰ Chaves and Zaragoza, G. (2012), pages 6-8

- Συνεταιρισμοί Κοινωνικής Πρωτοβουλίας, οι οποίοι διαθέτουν δημοκρατική δομή και λειτουργία και αναπτύσσουν επιχειρηματικές δραστηριότητες που ικανοποιούν κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες των μελών τους, τέτοιοι είναι αγροτικοί και αστικοί συνεταιρισμοί, συνεταιρισμοί στέγασης, κατανάλωσης, κοινωνικής φροντίδας, κ.λπ. Υπάρχουν 22.220 ισπανικοί συνεταιρισμοί που απασχολούν 298 χιλιάδες προσωπικό.
- Εταιρείες Ενώσεων Εργαζομένων λειτουργούν με τη νομική μορφή της Ε.Π.Ε., στην οποία το κοινωνικό κεφάλαιο της εταιρείας ανήκει στους εργαζομένους, οι οποίοι προσφέρουν τις υπηρεσίες τους με εξαρτημένη σχέση εργασίας. Στην Ισπανία λειτουργούν 13.465 εταιρείες με αυτό το καθεστώς, εφαρμόζουν συμμετοχικό και διαφανή τρόπο διοίκησης και απασχολούν περίπου 74 χιλιάδες προσωπικό.
- Κοινωνικές Επιχειρήσεις Εργασιακής Ενσωμάτωσης (WISE³¹), οι οποίες λαμβάνουν τη νομική μορφή Κοινοφελούς Ιδρύματος, απευθύνονται σε κοινωνικές ευάλωτες ομάδες όπως ανέργους, πρώην άτομα εθισμένα σε τοξικές ουσίες, ΑμεΑ, κ.λπ. Τα άτομα αυτά αποτελούν το 30% του συνόλου των εργαζομένων για τα πρώτα τρία χρόνια λειτουργίας, ενώ για τα επόμενα έτη αποτελούν το 50% του συνόλου των απασχολούμενων στους οργανισμούς αυτούς. Υπάρχουν στην Ισπανία 200 κοινωνικές επιχειρήσεις εργασιακής ενσωμάτωσης, απασχολώντας 4.100 άτομα.³²

Οι Συνεταιρισμοί και οι Εταιρείες Ενώσεων Εργαζομένων λαμβάνουν ειδική έκπτωση φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις της ιδιωτικής ισπανικής οικονομίας. Τα Ιδρύματα (τύπου WISE) εκτός από την έκπτωση φόρου έχουν σημαντικές φοροαπαλλαγές και ειδική οικονομική ενίσχυση του προϋπολογισμού τους, μέσω κρατικών επιχορηγήσεων.

• **Ιταλία**

Ο όρος της κοινωνικής επιχείρησης πρώτο εισήχθη στην Ιταλία στις αρχές τις δεκαετίας του '80 και αναφέρονταν σε καινοτόμες ιδιωτικές πρωτοβουλίες εθελοντικών, κυρίως, ομάδων που είχαν ως σκοπό να παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες ή να διευκολύνουν την εργασιακή ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων ατόμων στην αγορά εργασίας. Οι εν λόγω ιδιωτικές πρωτοβουλίες λειτούργησαν με την νομική μορφή των μη κερδοσκοπικών οργανισμών μέχρι και το έτος 1990, διότι το επόμενο έτος (1991) η ιταλική κυβέρνηση

³¹ Το ακρωνύμιο WISE προέρχεται από τα αρχικά των αγγλικών λέξεων Work Integration Social Enterprise

³² Capdevila, J. and Alvarez, N. (2014), pages 16-21

θεσμοθέτησε εξειδικευμένο νομικό πλαίσιο που αναφερόταν στις κοινωνικές επιχειρήσεις.

Η Ιταλία είναι μία από τις λίγες ευρωπαϊκές χώρες που διαθέτουν πλήρες νομικό πλαίσιο σύστασης και λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων και για αυτό το λόγο θεωρείται όχι μόνο πρωτοπόρος αλλά λαμβάνεται υπόψη ως ιταλικό πρότυπο (μοντέλο) κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη. Ειδικότερα, ο νόμος του 1991 για τις ιταλικές κοινωνικές επιχειρήσεις δημιούργησε ένα νέο σχηματισμό, με βάση το οποίο οι παραδοσιακοί κοινωνικοί συνεταιρισμοί που ενδιαφέρονται μόνο για την εξασφάλιση των συμφερόντων των μελών τους έρχονται σε αντιδιαστολή με τις κοινωνικές επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται ευρύτερα για το κοινωνικό συμφέρον μίας περιοχής.³³ Επιπλέον, ο συγκεκριμένος νόμος εισήγαγε δύο διαφορετικούς τύπους κοινωνικών επιχειρήσεων που είναι οι ακόλουθοι:³⁴

- Κοινωνικές επιχειρήσεις τύπου Α', οι οποίες έχουν σκοπό την παροχή υπηρεσιών σε τομείς που παλαιότερα υπάγονταν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του δημόσιου συστήματος, όπως ο τομέας της υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης. Απευθύνεται σε άτομα ή ομάδες ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση μέσα σε μία τοπική κοινωνία. Οι δραστηριότητές τους χαρακτηρίζονται ως μη κερδοσκοπικές και στόχος τους είναι να καλύψουν κοινωνικές ανάγκες.
- Κοινωνικές επιχειρήσεις τύπου Β', οι οποίες αφορούν επιχειρήσεις που έχουν οικονομικό σκοπό και αποσκοπούν στην κοινωνική και εργασιακή ένταξη ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση κοινωνικής περιθωριοποίησης, όπως τοξικομανείς, πρώην κρατούμενοι, ανάπηροι, ψυχιατρικοί ασθενείς κ.α. Οι ανωτέρω κατηγορίες περιθωριοποιημένων ατόμων αποτελούν σε ποσοστό τουλάχιστον του 30% των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές.

Στην Ιταλία λειτουργούν 11.264 κοινωνικές επιχειρήσεις, απασχολώντας περισσότερους από 320.000 έμμισθους εργαζόμενους. Το ιταλικό κράτος ρυθμίζει ευνοϊκά, με όρους δημόσιας αγοράς την επιχειρηματική δραστηριότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων, με υποστηρικτικά μέτρα και πρωτοβουλίες σε εθνικό και τοπικό επίπεδο που αφορά επιχορηγήσεις και σημαντικές φοροαπαλλαγές κατά την λειτουργία των ανωτέρω επιχειρήσεων.³⁵

---

³³ Chririco, S. and Venturi, P. (2014), pages 1-5

³⁴ Ζιώμας, Δ. (2009), σελ. 28-30

³⁵ Defourny, J. (2015), pages 26-27

2.3 Κοινωνικές επιχειρήσεις στη Γαλλία και Γερμανία

• Γαλλία

Η κοινωνική οικονομία στην Γαλλία είναι μία παλαιά έννοια που το περιεχόμενό της εμφανίστηκε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, επηρεασμένη από τον υπαρκτό σοσιαλισμό και τα εργατικά κινήματα της εποχής τους. Παρόλο που η Γαλλία θεωρείται πρωτοπόρος στην εγκαθίδρυση και περαιτέρω ανάπτυξη της ευρύτερης έννοιας της κοινωνικής οικονομίας, ο όρος της κοινωνικής επιχείρησης είναι σχετικά καινούργιος και δεν αναγνωρίζεται πλήρως από το ευρύτερο γαλλικό κοινό.

Η γαλλική κυβέρνηση το έτος 2002 προχώρησε σε ένα σημαντικό βήμα για τη σύσταση και λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων στην επικράτεια της, με τη θεσμοθέτηση της συνεταιριστικής εταιρείας συλλογικού συμφέροντος (SCIS).³⁶ Η συγκεκριμένη συνεταιριστική εταιρεία είναι ένας ιδιωτικός, συλλογικού ενδιαφέροντος οργανισμός που λειτουργεί με την εταιρική νομική μορφή των Ε.Π.Ε. ή της Ανώνυμης Εταιρείας και έχει ως αντικείμενο την παραγωγή αγαθών και παροχή υπηρεσιών που παρουσιάζουν χαρακτηριστικά κοινωνικής ωφέλειας. Ο ίδιος νόμος καθορίζει το εύρος της πολυεταιρικότητας, δηλαδή της συμμετοχής των εμπλεκόμενων ενδιαφερόμενων μερών στη συνεταιριστική εταιρεία. Ως ενδιαφερόμενοι μπορούν να θεωρηθούν οι εργαζόμενοι, οι χρήστες, οι πελάτες – πολίτες, οι εθελοντικές ομάδες, οι τοπικές και περιφερειακές δημόσιες αρχές, καθώς και κάθε άλλος μέτοχος που επιθυμεί να εργαστεί συλλογικά για την τοπική ανάπτυξη μίας ορισμένης περιοχής.³⁷

Πέρα από τις συνεταιριστικές εταιρείες συλλογικού συμφέροντος, στην Γαλλία λειτουργούν οι κοινωνικές επιχειρήσεις για την επανένταξη στην οικονομική δραστηριότητα ατόμων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εύρεση και διατήρηση σταθερής εργασίας. Επιπλέον αυτών, υπάρχει ένας αυξανόμενος αριθμός οργανισμών που συναντά κριτήρια των κοινωνικών επιχειρήσεων, όπως συνεταιρισμοί κοινής ωφέλειας, αλληλασφαλιστικοί οργανισμοί, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί με εμπορική δραστηριότητα, καθώς και μία πλειάδα επιχειρήσεων που επιδιώκουν ένα ξεκάθαρο και πρωταρχικό κοινωνικό σκοπό. Στην Γαλλία λειτουργούν περίπου 28.000 κοινωνικές επιχειρήσεις, παρόλα αυτά υπάρχουν μόνο 315 κοινωνικές εταιρείες συλλογικού ενδιαφέροντος.³⁸

³⁶ Defourny, J. (2015), pages 20-21

³⁷ Ζιώμας, Δ. (2009), σελ. 35-36

³⁸ Bidet, E., Mickels, A. and Andruszkiewicz, O. (2014), pages 2-6

- **Γερμανία**

Στη Γερμανία, όπως και στις περισσότερες χώρες της κεντρικής Ευρώπης, η έννοια της κοινωνικής οικονομίας και κατά επέκταση η αναγκαιότητα της ύπαρξης των κοινωνικών επιχειρήσεων προσδιορίζεται ως μέρος της ευρύτερης λειτουργίας της εθνικής οικονομίας που εξυπηρετεί κοινωνικούς σκοπούς. Η κοινωνική επιχείρηση και η κοινωνική οικονομία πρωτοεμφανίστηκαν στη Γερμανία πριν τουλάχιστον 150 χρόνια καθιστώντας την ως σημείο αναφοράς για τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες στην ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας.

Παρόλο που στη Γερμανία υπάρχει ισχυρή παρουσία της κοινωνικής οικονομίας, η εννοιολογική οριοθέτηση του όρου της κοινωνικής επιχειρήσεις παρουσιάζει αυξημένες δυσκολίες. Οι δυσκολίες αυτές έχουν να κάνουν πρωτίστως με την έλλειψη εξειδικευμένου νομικού πλαισίου σύστασης και λειτουργίας γερμανικών κοινωνικών επιχειρήσεων και δευτερευόντως με την αυξημένη ποικιλομορφία των οργανισμών που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες ή παράγουν κοινωνικά αγαθά και συνεπώς αναλαμβάνουν εμπορική δραστηριότητα, εξυπηρετώντας παράλληλα κοινωνικούς σκοπούς.³⁹

Στη Γερμανία εμφανίζεται ένας υψηλός αριθμός κοινωνικών επιχειρήσεων που λειτουργούν εντός του πλαισίου της γερμανικής κοινωνικής οικονομίας και χωρίζονται στους παλαιούς ή παραδοσιακούς οργανισμούς και τους οργανισμούς νέας μορφής. Στους παραδοσιακούς οργανισμούς συγκαταλέγονται οι συνεταιρισμοί, οργανισμοί κοινωνικής πρόνοιας και φροντίδας, ιδρύματα και ενώσεις προσώπων. Στους οργανισμούς νέας μορφής περιλαμβάνονται επιχειρήσεις εργασιακής ενσωμάτωσης, φορείς παροχής εθελοντικών υπηρεσιών, πρωτοβουλίες αυτοβοήθειας, κοινωνικό – πολιτιστικές πρωτοβουλίες, αυτό-διαχωριζόμενες επιχειρήσεις, γυναικείες και οικολογικές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις εγγύτητας.⁴⁰

Στη Γερμανία υπάρχει αξιοσημείωτη κρατική υποστήριξη της γερμανικής κοινωνικής οικονομίας συμπεριλαμβανομένων και των κοινωνικών επιχειρήσεων παραδοσιακής και νέας μορφής. Εντούτοις, έχει παρατηρηθεί μία μέτρια κρατική υποστήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων νέας μορφής σε σχέση με αυτές της παραδοσιακής μορφής, το οποίο έχει να κάνει με τις αντιλήψεις της νεοφιλελεύθερης

---

³⁹ Zimmer, A. and Brauer, S. (2014), 3-8

⁴⁰ Defourny, J. (2015), pages 22-23

οικονομικής πολιτικής. Τέλος, στην Γερμανία λειτουργούν περίπου 40.000 επιχειρήσεις που εντάσσονται στην ευρύτερη μορφή των κοινωνικών επιχειρήσεων.⁴¹

2.4 Κοινωνικές επιχειρήσεις στη Σουηδία και Φινλανδία

- **Σουηδία**

Η έννοια της κοινωνικής επιχείρησης στη Σουηδία ξεκίνησε να χρησιμοποιείται στα μέσα της δεκαετίας του '90 από άτομα που συμμετείχαν σε συνεταιριστικά κινήματα και μετονόμασαν τους υφιστάμενους κοινωνικούς συνεταιρισμούς σε κοινωνικές επιχειρήσεις. Αργότερα το έτος 2004, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) υποστήριξε στη Σουηδία ένα συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα που στόχευε στην ανάπτυξη κοινωνικών επιχειρήσεων σε εθνικό επίπεδο. Παράλληλα, μέσω του συγκεκριμένου προγράμματος τέθηκαν τα κριτήρια για τον εννοιολογικό προσδιορισμό των κοινωνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται πρωτίστως στην εργασιακή ενσωμάτωση.

Στη συνέχεια τόσο η σουηδική υπηρεσία Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης όσο και το αρμόδιο σουηδικό Υπουργείο Επιχειρήσεων υιοθέτησαν και εξειδίκευσε περισσότερο τα κριτήρια που έθεσε το Ε.Κ.Τ. Σύμφωνα με αυτά αναγνωριστήκαν οι εν λόγω οργανισμοί ως κοινωνικές επιχειρήσεις εργασιακής ενσωμάτωσης που διεξάγουν επιχειρηματικές δραστηριότητες με πρωταρχικό στόχο την ενσωμάτωση στην εργασιακή και κοινωνική ζωή ατόμων που αντιμετωπίζουν αυξημένες δυσκολίες εύρεσης ή/και διατήρησης σταθερής εργασίας, ώστε να τους εξασφαλίζεται αξιοπρεπή διαβίωση.

Η Σουηδία δεν διαθέτει νομοθετικό πλαίσιο που να εξειδικεύει την σύσταση και λειτουργία των σουηδικών κοινωνικών επιχειρήσεων κοινωνικής ενσωμάτωσης ως διαφοροποιημένο πεδίο δραστηριοποίησης από τις συνηθισμένες κοινές σουηδικές κερδοσκοπικές επιχειρήσεις της ιδιωτικής οικονομίας.⁴² Εντούτοις, η σουηδική υπηρεσία Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης παρουσίασε προσφάτως μία μελέτη ποιοτικής έρευνας που κατηγοριοποιεί τις σουηδικές επιχειρήσεις με βάση κερδοσκοπικά ή μη κριτήρια λειτουργίας και εμφανίζει τις κοινωνικές επιχειρήσεις εργασιακής ενσωμάτωσης να αριθμούνται περίπου στις τριακόσιες (300) ενεργές επιχειρήσεις σε ολόκληρη τη χώρα.

---

⁴¹ Vincze, M. and Birkholzer, K. (2014), pages 24-32

⁴² Defourny, J. (2015), pages 32

Στη Σουηδία εκτός από τις κοινωνικές επιχειρήσεις εργασιακής ενσωμάτωσης υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός από μη κερδοσκοπικές κοινωνικές επιχειρήσεις που όχι μόνο δεν επιδιώκουν ίδιο όφελος των ιδιοκτητών τους, αλλά προάγουν και το κοινωνικό όφελος. Αναλυτικότερα, οι εν λόγω επιχειρήσεις ανταγωνίζονται τόσο μεταξύ τους όσο και με τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις αλλά και ευρύτερα το δημόσιο τομέα στην παροχή αναβαθμισμένων και ποιοτικών υπηρεσιών που αφορούν σε διαφοροποιημένες επιλογές πολιτών (πελατών) σε τομείς, όπως η σωματική και ψυχική υγεία, φροντίδα ηλικιωμένων/παιδιών και ολοκληρωμένα συστήματα εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων.⁴³

- **Φινλανδία**

Η Φινλανδία ακολουθώντας το σκανδιναβικό μοντέλο κοινωνικής πολιτικής διαθέτει ένα ολοκληρωμένο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, παρέχοντας εκτεταμένες δημόσιες υπηρεσίες, όπως δωρεάν εκπαίδευση, υγεία, στέγαση κ.α., καθώς και ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής ασφάλειας σε όλους τους πολίτες της. Συνεπώς, ο φινλανδικός τρίτος τομέας της οικονομίας και ειδικότερα οι κοινωνικές επιχειρήσεις κατέχουν ένα περιορισμένο πεδίο δραστηριοποίησης στην παροχή κοινωνικών και προνοιακών υπηρεσιών.

Η πρώτη μορφή κοινωνικής επιχείρησης που εμφανίστηκε στην Φινλανδία ήταν στις αρχές της δεκαετίας του '90, ως αποτέλεσμα της βαθιάς οικονομικής κρίσης που έπληξε την χώρα και της επακόλουθης μαζικής ανεργίας. Τότε ήταν που εμφανίστηκαν οι πρώτες οργανώσεις για την αντιμετώπιση της ανεργίας υπό την μορφή εργατικών συνεταιρισμών. Ο πρώτος εργατικός συνεταιρισμός συστάθηκε το έτος 1993, ενώ λίγο αργότερα συστάθηκε και ο πρώτος εργατικός συνεταιρισμός που προστάτευε άτομα με αναπηρία στην εργασιακή ενσωμάτωσή τους.

Τελικά, ο πρώτος φινλανδικός νόμος για τις κοινωνικές επιχειρήσεις θεσμοθετήθηκε το έτος 2003. Ο νόμος αυτός, όμως, περιορίζει σημαντικά τη δραστηριότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων στο πεδίο της εργασιακής ενσωμάτωσης ατόμων με αναπηρία ή και μακροχρόνια ανέργων. Σύμφωνα με τον νόμο αυτό για να ονομαστεί μία κοινωνική επιχείρηση θα πρέπει συσσωρευτικά να ισχύουν τα παρακάτω:⁴⁴

- Συστήνεται για την απασχόληση ατόμων με αναπηρίες ή μακροχρόνια ανέργων

---

⁴³ Gawell, M. (2015), pages 8-11

⁴⁴ Defourny, J. (2015), pages 17-18

- Είναι προσανατολισμένη στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, μέσω της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών που παρέχουν οικονομική αυτοτέλεια
- Καταβάλλει στους εργαζόμενους όλες τις νόμιμες αποδοχές τους, όπως προβλέπεται από την εθνική συλλογική σύμβαση εργασίας
- Εγγράφεται υποχρεωτικά στο μητρώο κοινωνικών επιχειρήσεων του Υπουργείου Εργασίας

Για να έχει δικαίωμα εγγραφής στο σχετικό μητρώο μία φινλανδική κοινωνική επιχείρηση θα πρέπει απαραίτητα οι εργαζόμενοι που ανήκουν στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (ανάπηροι και μακροχρόνιοι άνεργοι) να αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 30% του συνολικού εργατικού δυναμικού. Επίσης, έχουν τεθεί περιορισμοί στη διανομή των κερδών των επιχειρήσεων αυτών, όπως να χρησιμοποιείται τα κέρδη που προκύπτουν μόνο για το κοινωνικό όφελος της κοινωνίας, είτε αναπτύσσοντας περαιτέρω τη δραστηριότητά της ή δίνοντας μερίδιο των κερδών της σε φιλανθρωπίες, σύμφωνα με τους κοινωνικούς σκοπούς της.

Ασφαλή ποσοτικά δεδομένα για τον αριθμό των φινλανδικών κοινωνικών επιχειρήσεων δεν υπάρχουν και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η έννοια των κοινωνικών επιχειρήσεων, ως επιχείρηση που προωθεί κοινωνικούς σκοπούς και συγχρόνως επενδύει τα κέρδη της για το κοινωνικό συμφέρον, είναι σχετικά καινούργιο το περιεχόμενο της και τελεί υπό διερεύνηση. Εντούτοις, μία πρόσφατη έγκυρη μελέτη που κατατάσσει τους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς της Φινλανδίας σε διάφορες κατηγορίες, εμφανίζει τις κοινωνικές επιχειρήσεις κοντά στον αριθμό των 5.000.⁴⁵

2.5 Κοινωνικές επιχειρήσεις στο Βέλγιο και Λουξεμβούργο

• Βέλγιο

Η έννοια της κοινωνικής επιχείρησης στο Βέλγιο παραμένει ασαφής, εντούτοις υπάρχει η ολοένα και αυξανόμενη τάση να χρησιμοποιείται η υιοθέτηση της επιχειρηματικής προσέγγισης στην επίλυση κοινωνικών ζητημάτων από ένα μεγάλο αριθμό οργανισμών που ανήκουν στον τρίτο τομέα της οικονομίας. Η τάση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι το Βέλγιο δεν έχει θεσμοθετημένη νομική μορφή ειδικά αναφερόμενη για τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Με το νομικό πλαίσιο του 1996 εισήχθη ο ορισμός της Εταιρείας με Κοινωνικό Σκοπό που στην πραγματικότητα επέτρεπε σε όλες τις μορφές επιχειρησιακών οργανώσεων να μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον τίτλο της Εταιρείας

⁴⁵ Russell, S. Pattiniemi, P. and Koinuneva, L. (2014), pages 26-31

με Κοινωνικούς Σκοπούς, υπό την προϋπόθεση ότι επιδιώκουν ένα κοινωνικό σκοπό και δεν αποβλέπουν στον πλουτισμό των ιδιοκτητών τους.⁴⁶

Στο Βέλγιο υπάρχουν ως επί το πλείστον τρεις μορφές επιχειρησιακών οργανισμών που μπορούν να ενταχθούν στην ευρύτερη εννοιολογική προσέγγιση των κοινωνικών επιχειρήσεων και αυτές είναι:

- Εταιρείες με Κοινωνικό Σκοπό, οι οποίες είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις που συνδυάζουν ένα κοινωνικό σκοπό με την ανάπτυξη μίας οικονομικής ή εμπορικής δραστηριότητας που να τους εξασφαλίζει οικονομική αυτοτέλεια χωρίς ιδιαίτερο πλουτισμό των ιδιοκτητών τους.
- Κοινωνικές Επιχειρήσεις Εργασιακής Ενσωμάτωσης που επιδιώκουν να εξαλείψουν τον κοινωνικό αποκλεισμό ευάλωτων κοινωνικών ομάδων που πλήττονται από μακροχρόνια ανεργία.
- Μη Κερδοσκοπικοί Οργανισμοί, οι οποίοι εξυπηρετούν μέσα από την δραστηριότητά που αναπτύσσουν τουλάχιστον ένα κοινωνικό σκοπό με εθνικό ή διεθνή ενδιαφέρον, ώστε να πετύχουν υψηλότερη προσέλκυση οικονομικών κερδών ή πρόσβαση σε εξωτερική χρηματοδότηση.

Οι βέλγικες κοινωνικές επιχειρήσεις λόγω της έλλειψης εξειδικευμένου νομικού πλαισίου υιοθετούν στην πλειοψηφία τους την νομική μορφή του μη κερδοσκοπικού οργανισμού. Για τους οργανισμούς αυτούς δεν υπάρχουν φορολογικά οφέλη με εξαίρεση στη μείωση ορισμένων φόρων στην περίπτωση που προβούν σε δωρεές προς ιδρύματα κοινωνικής ωφέλειας κατά τη διάρκεια του έτους. Συνεπώς, οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί αν επιλέξουν να αναπτύξουν οικονομική δραστηριότητα φορολογούνται κανονικά με το καθεστώς φορολόγησης των κερδοσκοπικών επιχειρήσεων. Παρόλα αυτά, οι κοινωνικές επιχειρήσεις εργασιακής ενσωμάτωσης αποτελούν μία ξεχωριστή κατηγορία και δικαιούνται ορισμένες φορολογικές απαλλαγές από το βέλγικο κράτος.

Πρόσφατα δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία από τη Στατιστική Υπηρεσία Βελγίου εμφανίζουν ότι δραστηριοποιούνται σε ολόκληρη το Βέλγιο 737 Εταιρείες με Κοινωνικούς Σκοπούς, από 1.500 έως 2.000 αριθμούνται οι οργανισμοί που διαθέτουν κάποια κριτήρια των κοινωνικών επιχειρήσεων εργασιακής ενσωμάτωσης και περίπου 133.000 μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί.⁴⁷

---

⁴⁶ Defourny, J. (2015), pages 13-14

⁴⁷ Velden, M. and Johnson, T. (2014), pages 14-17

- **Λουξεμβούργο**

Η εννοιολογική προσέγγιση της κοινωνικής οικονομίας, ή της αλληλέγγυα οικονομία ή ο συνδυασμός αυτών των όρων ως κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία αναγνωρίζονται και χρησιμοποιούνται στο Λουξεμβούργο από τις αρχές τις δεκαετίας του '70. Παρόλα αυτά, η έννοια της κοινωνικής επιχείρησης, σπανίως, χρησιμοποιείται και παραμένει σχετικά μία καινούργια επιχειρηματική προσέγγιση στην αντιμετώπιση κοινωνικών ζητημάτων. Ως έννοια, η κοινωνική επιχείρηση ξεκίνησε να χρησιμοποιείται στο Λουξεμβούργο στα μέσα τις δεκαετίας του '2000, αποτελώντας έναν ενδιάμεσο όρο μεταξύ κοινωνικής και αλληλέγγυα οικονομίας. Η εξέλιξη αυτή αποτέλεσε κυρίως απόρροια συγκεκριμένων χρηματοδοτούμενων από την Ε.Ε. πρωτοβουλιών.

Στο Λουξεμβούργο δεν υπάρχει ακόμη κάποιο συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο απευθυνόμενο αποκλειστικά στις κοινωνικές επιχειρήσεις. Ωστόσο, το γενικότερο νομικό πλαίσιο του Λουξεμβούργου είναι αρκετά ευέλικτο και έτσι επιτρέπει σε διάφορες νομικές μορφές επιχειρήσεων να προσαρμόζονται στο ευρύτερο πλαίσιο λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων.⁴⁸ Στο Λουξεμβούργο υπάρχουν τρεις τύποι οργανισμών κοινωνικής οικονομίας που διαθέτουν χαρακτηριστικά των κοινωνικών επιχειρήσεων και είναι οι κάτωθι:

- Σύνδεσμοι εργαζομένων που λειτουργούν ως Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.), οι οποίες υιοθετούν συγκεκριμένους κοινωνικούς σκοπούς λειτουργίας εφαρμόζουν περιορισμένη διανομή κερδών στους μετόχους τους και δραστηριοποιούνται κυρίως στην εργασιακή ενσωμάτωση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.
- Οι συνεταιρισμοί, οι οποίοι δραστηριοποιούνται ως επί το πλείστο σε τομείς της γεωργίας, αποκτούν επιχειρηματική διάσταση που αποσκοπεί αποκλειστικά στην εξασφάλιση των συλλογικών συμφερόντων των μελών τους και σε καμία περίπτωση δεν εξυπηρετούν ευρύτερους κοινωνικούς σκοπούς.
- Οι αλληλασφαλιστικοί φορείς, οι οποίοι είναι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί που δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στην αλληλασφάλιση των μελών τους σε τομείς της υγείας, αποτελούν υποχρεωτικά μέλη της Εθνικής Ομοσπονδίας Αλληλασφάλισης και ακολουθούν τη λογική μία ψήφος ένα μέλος.

---

⁴⁸ Pattiniemi, P (2006), pages 21-24

Οι σύνδεσμοι εργαζομένων αποτελούν την πλειοψηφία των οργανισμών που διαθέτουν χαρακτηριστικά κοινωνικών επιχειρήσεων και αριθμούν περίπου στους 5.000 οργανισμούς, ακολουθούν αριθμητικά οι συνεταιρισμοί που ανέρχονται σε 288 και τέλος οι αλληλασφαλιστικοί φορείς που είναι 72 σε όλη την χώρα.

Το κράτος του Λουξεμβούργου υποστηρίζει οικονομικά την λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων με ιδιαίτερη έμφαση στους οργανισμούς που λειτουργούν ως σύνδεσμοι εργαζομένων και τυπικά δραστηριοποιούνται στην εργασιακή ενσωμάτωση ατόμων που αντιμετωπίζουν τη μακροχρόνια ανεργία. Η συγκεκριμένη κατηγορία ατόμων αποτελεί την πλειοψηφία των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές και ως συνέπεια υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον για κρατική μέριμνα.⁴⁹

2.6 Κοινωνικές επιχειρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο και Ιρλανδία

- **Ηνωμένο Βασίλειο**

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στο Η.Β. αναπτύσσουν επιχειρηματική δραστηριότητα σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Ειδικότερα, αναφέρονται οι υπηρεσίες εστίασης, κατασκευών, αυτές του βιοτεχνικού και χρηματοπιστωτικού κλάδου, καθώς και στις μεταφορές και επικοινωνίες. Επίσης, υπάρχουν κοινωνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ανακύκλωση και ανανεώσιμη ενέργεια, στην παροχή υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, στην φροντίδα ηλικιωμένων και παιδιών, κ.λπ.

Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία του Η.Β. έχει προσφάτως παρουσιάσει ποσοτικά στοιχεία σχετικά με τις ενεργές κοινωνικές επιχειρήσεις του Η.Β. Ειδικότερα, αναφέρει ότι δραστηριοποιούνται περίπου 70.000 κοινωνικές επιχειρήσεις σε ολόκληρη τη χώρα, απασχολώντας πάνω από δύο εκατομμύρια ανθρώπους και συνεισφέροντας πάνω από 24 δισεκατομμύρια αγγλικές λίρες στην εθνική οικονομία του Η.Β. Αξιοσημείωτο στοιχείο αποτελεί ότι ο τομέας αυτός της οικονομίας αναπτύχθηκε σημαντικά την τελευταία δεκαετία και συνεχίζει να αναπτύσσεται με αυξανόμενους ρυθμούς. Επίσης, σημειώνεται ότι το ένα τρίτο το επιχειρήσεων αυτών έχει κάνει έναρξη λειτουργίας κατά την τελευταία τριετία.

Στο Η.Β. δεν υπάρχει εξειδικευμένη νομοθεσία που να απευθύνεται στις κοινωνικές επιχειρήσεις, ενώ αντιθέτως υπάρχει μία μεγάλη ποικιλία νομικών μορφών που μπορούν να επιλεγθούν αναλόγως των επιδιώξεων που διαθέτει η κάθε κοινωνική

---

⁴⁹ Andruszkiewicz, O. and Lavilluiere, E. (2014), pages 16-20

επιχείρηση. Επομένως, οι κοινωνικές επιχειρήσεις μπορούν λάβουν είτε τη νομική μορφή των Ε.Π.Ε., είτε μπορούν να επιλέγουν τη νομική μορφή των Κοινοφελών Ιδρυμάτων, εφόσον οι κοινωνικοί σκοποί τους διαθέτουν ορισμένα κριτήρια. Επιπροσθέτως, πολλές κοινωνικές επιχειρήσεις στο Η.Β. επιλέγουν τη νομική μορφή της Εταιρείας Κοινοτικού Συμφέροντος, η οποία συνδυάζει εμπορικές και κοινωνικές δραστηριότητες και οριοθετείται μεταξύ επιχειρηματικότητας και φιλανθρωπίας.⁵⁰

Τέλος, στο Η.Β λόγω της φιλελεύθερης οικονομίας δεν υπάρχει ειδική φορολογική μεταχείριση των κοινωνικών επιχειρήσεων με εξαίρεση αυτές που λειτουργούν ως κοινοφελή ίδρυμα. Επιπλέον, δεν υπάρχει καμία ειδική κρατική χρηματοδότηση προς τις κοινωνικές επιχειρήσεις για τις δραστηριότητες που αναπτύσσουν. Παραδείγματος χάριν, οι επιδοτήσεις της εργασιακής ενσωμάτωσης συνδέονται αποκλειστικά προς τους μακροχρόνια ανέργους και σε καμία περίπτωση με τις κοινωνικές επιχειρήσεις εργασιακής ενσωμάτωσης.⁵¹

- **Ιρλανδία**

Ο όρος κοινωνική επιχείρηση στην Ιρλανδία εμφανίστηκε για πρώτη φορά τη δεκαετία του '90 κατόπιν συγκεκριμένων χρηματοδοτικών πρωτοβουλιών της Ε.Ε. για την ανάπτυξη και οικονομική στήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. Ο ρόλος των κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ιρλανδία αναγνωρίστηκε σε δύο τομείς δραστηριοποίησης. Πρώτον, ως επιχειρήσεις που παράγουν αγαθά και υπηρεσίες σε μειονεκτικές περιοχές με γεωγραφική απομόνωση, στις οποίες ο ιδιωτικός τομέας δεν έχει κίνητρο δραστηριοποίησης, ενώ συγχρόνως ο δημόσιος τομέας είναι αναποτελεσματικός. Δεύτερον, σε τοπικές κοινότητες με προβλήματα ανεργίας ή υποαπασχόλησης ως κοινωνικές επιχειρήσεις εργασιακής ενσωμάτωσης.

Οι δύο προαναφερθείς τομείς δραστηριοποίησης των ιρλανδικών κοινωνικών επιχειρήσεων προέκυψαν από τον συνδυασμό στοχευμένων πρωτοβουλιών ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών για την τοπική ανάπτυξη. Ειδικότερα, αναφέρεται το επιτυχημένο ευρωπαϊκό πρόγραμμα Leader αγροτικής ανάπτυξης μικρών τοπικών κοινωνιών, το οποίο περιλάμβανε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα οικονομικής στήριξης για την ανάληψη πρωτοβουλιών τοπικής ανάπτυξης μικρών αγροτικών περιοχών. Επιπλέον, προστέθηκαν εθνικές προσανατολισμένες πρωτοβουλίες για την υποστήριξη της τοπικής αστικής και αγροτικής ανάπτυξης.

---

⁵⁰ Richardson, M. (2015), pages 6-11

⁵¹ Defourny, J. (2015), pages 34-35

Στην Ιρλανδία δεν υπάρχει θεσμοθετημένη νομική μορφή ειδικά σχεδιασμένη για τις ανάγκες σύστασης και λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων. Συνεπώς, η πλειοψηφία των επιχειρήσεων αυτών επιλέγει διάφορες νομικές μορφές με κύρια επιλογή τους τη μορφή των Συνεταιρισμών ή των Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης Ε.Π.Ε. που εξυπηρετεί ξεκάθαρους κοινωνικούς σκοπούς και δεν προβαίνει σε διανομή των κερδών στους μετόχους τους αλλά αυτά επανεπενδύονται στην ανάπτυξη της εταιρείας ή στους καταστατικούς (κοινωνικούς) σκοπούς της εταιρείας.⁵²

Οι ιρλανδικές κοινωνικές επιχειρήσεις που επιλέγουν τη νομική μορφή των Ε.Π.Ε. έχουν τη δυνατότητα να λειτουργούν υπό το νομικό καθεστώς των κοινωφελών οργανισμών, τότε και μόνο έχουν το προνόμιο από το ιρλανδικό κράτος της ειδικής φορολογικής μεταχείρισης με αρκετές φοροαπαλλαγές. Όλες οι υπόλοιπες νομικές μορφές των ιρλανδικών κοινωνικών επιχειρήσεων φορολογούνται κανονικά με το καθεστώς των ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Στην Ιρλανδία δραστηριοποιούνται συνολικά 1.420 κοινωνικές επιχειρήσεις, απασχολώντας περίπου 25.000 μισθοδοτούμενους εργαζόμενους, το οποίο ισοδυναμεί με το 2% του συνολικού ενεργού εργατικού δυναμικού της Ιρλανδία. Σημειώνεται ότι ο συνολικός κύκλος εργασιών τους ξεπερνά τα 1,4 δις ευρώ.⁵³

2.7 Ελληνική διάσταση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Στην Ελλάδα, ο πρώτος νόμος αναφερόμενος σε φορείς και οργανισμούς της κοινωνικής επιχειρηματικότητας ήταν ο νόμος 602/1915 «περί συνεταιρισμών».⁵⁴ Στηρίχθηκε στους δοκιμασμένους νόμους της Γερμανίας και Αυστρίας, προσαρμόσθηκε όμως κατάλληλα, ώστε να ανταποκρίνεται στις ελληνικές συνθήκες και αναφερόταν σε όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών, γεωργικούς και αστικούς.⁵⁵ Κατόπιν, το ελληνικό κράτος επιδίωξε συστηματικά τη συνεταιριστική οργάνωση συστήνοντας στο αρμόδιο Υπουργείο ειδική υπηρεσία για τους συνεταιρισμούς, με σκοπό την καθοδήγηση της οργάνωσης και λειτουργίας τους και για τη διαφώτιση του αγροτικού πληθυσμού. Όλα αυτά συντέλεσαν ως επί το πλείστον στην εδραίωση και

---

⁵² Defourny, J. (2015), pages 24-25

⁵³ European Commission, Directorate - General for Employment, Social Affairs and Inclusion (2016), pages 13-18

⁵⁴ Γεώργιας, Κ. (επιμ.) (2013), σελ. 45-46

⁵⁵ Τζωρζάκης, Θ. (1971), σελ. 266

διάδοση του θεσμού, καθώς και στην ταχεία και εντυπωσιακή αριθμητική εξάπλωση και ανάπτυξη τους κατά τα πρώτα έτη εφαρμογή του νομού.⁵⁶

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα, όπως εκδηλώνεται από τους οργανισμούς της κοινωνικής οικονομίας στην χώρα μας παρουσιάζει αυξητική τάση ανάπτυξης κατά τα τελευταία χρόνια. Μια σειρά παραγόντων όπως η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, το υψηλό ποσοστό ανεργίας, το μεγάλο ενδιαφέρον της κυβερνητικής πολιτικής για θεσμική και οικονομική υποστήριξη των φορέων της κοινωνικής οικονομίας έχει δημιουργήσει κίνητρο για περαιτέρω ανάπτυξη των οργανισμών σε όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας με μία σαφή κοινωνική αποστολή. Παρόλα αυτά, έχει παρατηρηθεί ότι η χώρα μας εξακολουθεί να υπολείπεται όσον αφορά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και σε προοπτικές ανάπτυξης αυτής της μορφής επιχειρηματικότητας σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Στη χώρα μας, η δραστηριοποίηση σε τομείς της κοινωνικής επιχειρηματικότητας συναντάται ως επί το πλείστον με τις εξής θεσμοθετημένες οργανωτικές μορφές:

Οι Εταιρείες Λαϊκής Βάσης,⁵⁷ οι οποίες αποτελούν ανώνυμες εταιρείες που διαθέτουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε σχέση με τις συμβατικές ανώνυμες εταιρείες. Οι εταιρείες αυτές επιδιώκουν τη συγκέντρωση μεγάλου μετοχικού κεφαλαίου με την προϋπόθεση ότι το κεφάλαιο αυτό να μην προέρχεται από περιορισμένο αριθμό κεφαλαιούχων και χωρίς να υπάρχει εκ των υστέρων η δυνατότητα να συγκεντρωθεί το εν λόγω κεφάλαιο σε λίγους. Συνεπώς, τίθεται σχετικός περιορισμός στον άκρατο κεφαλαιουχικό χαρακτήρα έναντι μίας συμβατικής ανώνυμης εταιρείας. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχει καταστατικό με σχετική αναφορά στην επιδίωξη της επίλυσης μίας ευρύτερης κοινωνικής ανάγκης, ώστε να δικαιολογηθεί ο κοινωνικός χαρακτήρας σύστασης της εταιρείας με τη συγκεκριμένη νομική μορφή.⁵⁸

Οι Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες (Α.Μ.Κ.Ε.), οι οποίες αναπτύσσουν εταιρική δραστηριότητα, βάσει της οποίας εξυπηρετούνται κατεξοχήν οικονομικοί σκοποί. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των εταιρειών αυτών είναι η μη διανομή κερδών στους εταίρους κατά το τέλος της οικονομικής χρήσης, ενώ τα κέρδη θα πρέπει να επανεπενδύονται στην εταιρεία με σκοπό την προαγωγή και εξασφάλιση των

---

⁵⁶ Κλήμη – Καμινάρη, Ο. και Παπαγεωργίου Κ. (2010), σελ. 96-97

⁵⁷ Το πρώτο παράδειγμα ίδρυσης Λαϊκής Εταιρεία Βάσης στην Ελλάδα ήταν αυτή της Α.Ν.Ε.Κ., που σκοπό είχε να εξασφαλίζει συνθήκες ασφάλειας και ποιότητας υπηρεσιών στις θαλάσσιες μεταφορές, καλύπτοντας με αυτό τον τρόπο μία υπαρκτή κοινωνική ανάγκη.

⁵⁸ Κλήμη – Καμινάρη, Ο. και Παπαγεωργίου Κ. (2010), σελ. 177-182

καταστατικών σκοπών της.⁵⁹ Εντούτοις, η συγκεκριμένη νομική μορφή χρησιμοποιείται ευρέως για την εξυπηρέτηση κοινωνικών σκοπών, όπως φιλανθρωπία, ανάπτυξη επιστήμης, κ.λπ. Επιπλέον, επιδιώκουν τη συνεργασία διάφορων φορέων για την εφαρμογή κοινοτικών προγραμμάτων που στοχεύουν στην αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η Κοινωνική Δικαιοχρήση περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός δικτύου κοινωνικών επιχειρήσεων που λειτουργούν με βάση την ισοτιμία των ιδρυτικών μελών τους, ενώ η δράση τους συντονίζεται από μία μητρική επιχείρηση που καλείται δικαιοπάροχος. Στην περίπτωση αυτή, ο δικαιοπάροχος αναλαμβάνει το έργο της επιχειρηματικής υποστήριξης και κατεύθυνσης των υπολοίπων κοινωνικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, τις εφοδιάζει με συγκριμένα διακριτικά χαρακτηριστικά, προωθεί τα προϊόντα σε ενιαίο δίκτυο πωλήσεων και εφαρμόζει κοινό πλαίσιο στρατηγικής ανάπτυξης.

Βασικό στοιχείο που διαφοροποιεί την Κοινωνική Δικαιοχρήση από την κοινή Δικαιοχρήση (franchising) της ελεύθερης αγοράς είναι ότι προϋποθέτει την αρχή της ισότητας όλων των ιδρυτικών μελών, βάσει της οποίας κάθε μία κοινωνική επιχείρηση – δικαιοδόχος κατέχει ίσο μερίδιο στην μητρική επιχείρηση – δικαιοπάροχος. Επιπρόσθετα, οι επιχειρηματικοί στόχοι της Κοινωνικής Δικαιοχρήσης έχουν καθαρά κοινωνικό χαρακτήρα, καθώς προωθείται η συνεταιριστική επιχειρηματικότητα ατόμων που αντιμετωπίζουν συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού.⁶⁰

Η Θερμοκοιτίδα Επιχειρήσεων αποτελεί έναν τυποποιημένο χώρο, ο οποίος δημιουργήθηκε προκειμένου να παρέχει ένα ευρύ υποστηρικτικό πλαίσιο, μέσω κοινών υποδομών και υπηρεσιών, ώστε να διευκολύνει σημαντικά το ξεκίνημα (start up) και την ανάπτυξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων.⁶¹ Η χρονική περίοδος της θερμοκοιτίδας μίας επιχείρησης κυμαίνεται από τρία έως πέντε χρόνια και όταν τελειώσει ο χρόνος αυτός μετακινούνται σε δικούς τους επαγγελματικούς χώρους και τη θέση τους στη Θερμοκοιτίδα καταλαμβάνουν άλλες νεώτερες επιχειρήσεις.

Βασικός στόχος του μοντέλου κοινωνικής επιχειρηματικότητας της θερμοκοιτίδας των επιχειρήσεων είναι η δημιουργία επιτυχημένων επιχειρήσεων, που κατά την αποχώρησή τους από τη θερμοκοιτίδα θα χαρακτηρίζονται ως οικονομικά βιώσιμες και αυτοδύναμες επιχειρήσεις.⁶²

---

⁵⁹ Κυριακίδου, Ο. και Σαλάβου, Ε. (2014), σελ. 57

⁶⁰ Ε.Θ.Δ. και Υπ. Απασχόλησης (2005), σελ. 56-60

⁶¹ <http://www.ikariamag.gr>

⁶² Κυριακίδου, Ο. και Σαλάβου, Ε. (2014), σελ. 59-60

Οι θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια του 1980 στην Αμερική και το Ηνωμένο Βασίλειο και στη συνέχεια εξαπλώθηκαν στην Ευρώπη μέσω της περιφερειακής πολιτικής, ως μέσο υποστήριξης για την επιχειρησιακή ανάπτυξη της Ε.Ε. Στην Ελλάδα, ο θεσμός των θερμοκοιτίδων των επιχειρήσεων υποστηρίζεται ενεργά από πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα. Η λειτουργία των θερμοκοιτίδων εντοπίζεται σε αρκετές περιπτώσεις στην περιοχή του Λεκανοπεδίου Αττικής, στον Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ. Χανίων και Λάρισας, καθώς και στα Τεχνολογικά Πάρκα Πάτρας, Ηρακλείου Κρήτης, Θεσσαλονίκης, Βόλου και Λαυρίου.

Ο κοινωνικός συνεταιρισμός κατέχει μία θέση στη σύγχρονη μικτή οικονομική δραστηριότητα ως θεσμός με οικονομικο-κοινωνικούς σκοπούς. Στον κοινωνικό συνεταιρισμό συνυπάρχουν τα στοιχεία, αφενός μεν του οικονομικού, επιδιώκοντας δηλαδή τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των μελών και αφετέρου του κοινωνικού, αποσκοπώντας στην ικανοποίηση των κοινών αναγκών των μελών δια μέσου μίας κοινής επιχείρησης.⁶³ Ο ορισμός για τον κοινωνικό συνεταιρισμό ορίζεται ως⁶⁴ η αυτόνομη ένωση προσώπων, η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει, με την αμοιβαία βοήθεια των μελών της, την οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, δια μέσου μίας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης.

Στην ελληνική πραγματικότητα ο κοινωνικός συνεταιρισμός διακρίνεται μέσω της σύστασης Κοινωνικών Συνεταιρισμοί Προχειρισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) και των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.) αναλυτικότερα:

Οι Κοι.Σ.Π.Ε. αποτελούν Ν.Π.Ι.Δ. με περιορισμένη ευθύνη των μελών της. Αποσκοπούν στην ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών Ψυχική Υγείας και συνιστούν μία ιδιαίτερη μορφή συνεταιρισμών, που είναι ταυτόχρονα Μονάδες Ψυχικής Υγείας και εμπορικές μονάδες, εποπτευόμενες από το Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης. ΟΙ Κοι.Σ.Π.Ε. αποβλέπουν στην κοινωνικο-οικονομική ενσωμάτωση και την επαγγελματική ένταξη των ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα και συμβάλλουν στη θεραπεία τους και στην, κατά το δυνατόν, οικονομική τους αυτάρκεια.⁶⁵

Οι Κοι.Σ.Π.Ε. ιδρύονται από 15 τουλάχιστον άτομα εκ των οποίων το 35% τουλάχιστον είναι άτομα με ψυχικές διαταραχές που χρίζουν κοινωνικής

⁶³ Κλήμη – Καμινάρη, Ο. και Παπαγεωργίου Κ. (2010), σελ. 56-57

⁶⁴ Με βάση τον Ν. 2810/2000, άρθρο πρώτο, Αγροτικές και Συνεταιριστικές Οργανώσεις,

⁶⁵ Ζιώμας, Δ. (2009), σελ. 151-152

αποκατάστασης. Επίσης, ένα ποσοστό μελών που δεν υπερβαίνει το 45% προέρχεται από άτομα που εργάζονται στο χώρο της ψυχικής υγείας και ένα 20% μπορεί να είναι άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

Οι Κοιν.Σ.Επ. θεσμοθετήθηκαν για πρώτη φορά με τον νόμο 4019/2011 ως Ν.Π.Ι.Δ., αποτελούν αστικό συνεταιρισμό με κοινωνικούς σκοπούς και διαθέτουν εμπορική ιδιότητα. Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ μπορούν να είναι είτε φυσικά πρόσωπα, είτε συνδυασμός φυσικών και νομικών προσώπων και συμμετέχουν σε αυτήν με μία ψήφο, ανεξάρτητα από τον αριθμό των συνεταιριστικών μερίδων που κατέχουν.⁶⁶ Ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό του, οι Κοιν.Σ.Επ. διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- i. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης
- ii. Κοινωνικές Συνεταιρικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας
- iii. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού

Στην παρούσα εργασία θα αναφερθούμε μόνο στην Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση του νόμου 4019/2011.

---

⁶⁶ Κυριακίδου, Ο. και Σαλάβου, Ε. (2014), σελ. 53-55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (Κοιν.Σ.Επ.)

3.1 Γενικά Χαρακτηριστικά των Κοιν.Σ.Επ.

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.) είναι αστικός συνεταιρισμός κοινωνικού σκοπού με περιορισμένη ευθύνη των μελών του και διαθέτει εκ του νόμου εμπορική ιδιότητα.⁶⁷ Θεσμοθετήθηκε αρχικώς με το νόμο 4019/2011 και πρόσφατα με το νόμο 4430/2016, βάσει του οποίου επιχειρήθηκε όχι απλά η νομοθετική βελτίωση του αλλά κυρίως ο εκσυγχρονισμός και περαιτέρω ενίσχυση του, ώστε να αποτελέσει ως επί το πλείστον τον σημαντικότερο φορέα της Κοινωνικής Οικονομίας. Η Κοιν.Σ.Επ κατά το νόμο αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.).⁶⁸

Η Κοιν.Σ.Επ. είναι η επιχείρηση εκείνη, η οποία διοικείται ισότιμα από τα μέλη της και η λειτουργία της βασίζεται στην επιδίωξη συλλογικού οφέλους, ενώ το κέρδος που προκύπτει από τις δράσεις της, εξυπηρετούν αποκλειστικά το κοινωνικό συμφέρον.

Τα στοιχεία που συνθέτουν την έννοια της Κοιν.Σ.Επ. είναι τα εξής:⁶⁹

- Η ελεύθερη συμμετοχή. Η Κοιν.Σ.Επ. είναι μία μορφή ελεύθερης συνεργασίας προσώπων. Δηλαδή είναι εθελοντική, όχι αναγκαστική, ένωση προσώπων.
- Ο σκοπός της είναι κοινωνικός. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του νόμου οι βασικοί στόχοι είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας και η κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων, η κάλυψη κοινωνικών αναγκών, ειδικότερα μέσω της ενίσχυσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής καινοτομίας και η ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής.

Η Κοιν.Σ.Επ. έχει κατά τη ρητή διάταξη του νόμου νομική προσωπικότητα. Η νομική προοπτικότητα αποκτάται από την καταχώριση του καταστατικού του συνεταιρισμού στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας που τηρείται στο Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας.

Η εμπορική ιδιότητα της Κοιν.Σ.Επ. αποκτάται από τη στιγμή που εκείνη αποκτά νομική προσωπικότητα, η εμπορική ιδιότητα της δεν πρέπει να είναι ασυμβίβαστη με τους καταστατικούς σκοπούς της. Σημειώνεται ότι η αναγνώριση της εμπορικής ιδιότητας, η οποία εξασφαλίζει τη συμμετοχή της Κοιν.Σ.Επ. στην συναλλακτική

⁶⁷ Κώστας Α. (2015) σελ. 4

⁶⁸ Χρηστάκης Μ. (2013), σελ. 3

⁶⁹ Γεώργιας, Κ. επιμ. (2013), σελ 48-50

δραστηριότητα με τα πλεονεκτήματα που έχουν οι μετέχοντες σε αυτήν έμποροι δεν εξομοιώνει την Κοιν.Σ.Επ με οποιαδήποτε μορφής κερδοσκοπική εμπορική εταιρεία.

3.2 Κατηγορίες και πεδία δραστηριοτήτων των Κοιν.Σ.Επ.

Οι Κοιν.Σ.Επ. ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό του διακρίνονται σύμφωνα με τον νόμο στις τρεις κάτωθι κατηγορίες:⁷⁰

- Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, οι οποίες αφορούν την ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού. Ποσοστό 40% κατά ελάχιστον των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού. Οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) θεωρούνται αυτοδικαίως Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης και υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος νόμου (ν. 4019/2011).

Στις διατάξεις του παρόντος νόμου⁷¹ ορίζεται αφενός ότι η «Ένταξη» είναι η διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης ατόμων που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, κυρίως μέσω της προώθησής τους στην απασχόληση και αφετέρου ότι «Ευπαθείς Ομάδες Πληθυσμού» γενικά, είναι οι κοινωνικές ομάδες πληθυσμού, των οποίων η συμμετοχή στην κοινωνική και οικονομική ζωή δυσχεραίνεται είτε εξαιτίας κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων, είτε εξαιτίας σωματικής, ψυχικής, νοητική ή αισθητηριακής αναπηρίας, είτε εξαιτίας απρόβλεπτων γεγονότων, τα οποία επηρεάζουν την εύρυθμη λειτουργία της τοπικής ή ευρύτερα περιφερειακής οικονομίας.

Ακολούθως, γίνεται διάκριση των Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού σε δύο κατηγορίες:

- Στις «Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού» ανήκουν οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού που η ένταξή τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή εμποδίζεται από σωματικά και ψυχικά αίτια ή λόγω παραβατικής συμπεριφοράς. Σε αυτές ανήκουν άτομα με αναπηρίες (σωματικές ή ψυχικές ή νοητικές ή αισθητηριακές, εξαρτημένα ή ανεξαρτημένα από ουσίες άτομα, οροθετικοί, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι ανήλικοι παραβάτες).
- Στις «Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού» ανήκουν οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού οι οποίες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ως προς την ομαλή ένταξη τους στην αγορά εργασίας, από οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά αίτια. Σε αυτές ανήκουν ενδεικτικά οι άνεργοι νέοι, οι άνεργες γυναίκες, οι άνεργοι άνω των πενήντα ετών, οι

⁷⁰ Βάσει του ν. 4019/2011 άρθρο 2 παρ. 2, περί των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων

⁷¹ Σύμφωνα με το άρθρο 1, παρ. 3 και 4 του ν. 4019/2011.

μακροχρόνια άνεργοι, αργηγοί μονογονεϊκών οικογενειών και τα μέλη πολύτεκνων οικογενειών, γυναίκες θύματα κακοποίησης, οι αναλφάβητοι, οι κάτοικοι απομακρυσμένων ορεινών και νησιωτικών περιοχών, τα άτομα με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, μετανάστες και πρόσφυγες.

- Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας, οι οποίες αφορούν στην παραγωγή αγαθών και στην παροχή υπηρεσιών κοινωνικού και προνοιακού χαρακτήρα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, όπως οι ηλικιωμένοι, τα βρέφη, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις.
- Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού, οι οποίες αφορούν στην παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας σε τομείς, όπως ο πολιτισμός, το περιβάλλον, η οικολογία, η εκπαίδευση, οι παροχές κοινής ωφέλειας, η αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, η διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων. Σε γενικότερα πλαίσια, η συγκεκριμένη κατηγορία Κοιν.Σ.Επ. μπορεί να παρέχει υπηρεσίες και προϊόντα που προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης.

3.3 Σύσταση και οργανωτική δομή των Κοιν.Σ.Επ.

Για τη σύσταση των Κοιν.Σ.Επ. τηρείται η διαδικασία ίδρυσης ενός αστικού συνεταιρισμού.⁷² Το καταστατικό θα πρέπει να υπογράφεται από επτά τουλάχιστον πρόσωπα, αν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης και από πέντε τουλάχιστον πρόσωπα αν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας ή Συλλογικού Σκοπού.

- Μέλη μπορούν να είναι είτε:
  - Φυσικά πρόσωπα, η συμμετοχή ενός φυσικού προσώπου με την ιδιότητα του μέλους – εταίρου, σε Κοιν.Σ.Επ., δεν του προσδίδει εμπορική ιδιότητα και δεν δημιουργεί ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις.
  - Νομικά πρόσωπα, η συμμετοχή τους δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσοστό του 1/3 των μελών της Κοιν.Σ.Επ., ενώ δεν επιτρέπεται η συμμετοχή σε αυτήν των Ο.Τ.Α. Α΄ και Β΄ βαθμού, καθώς και των Ν.Π.Δ.Δ. που υπάγονται σε αυτούς. Κατά εξαίρεση, σε Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης μπορούν να συμμετέχουν Ν.Π.Δ.Δ. με έγκριση του φορέα που τα εποπτεύει.

⁷² ν. 4019/2011 άρθρο 3 παρ. 2, 3 και 4 περί διατάξεων για τη σύσταση Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης.

Κάθε μέλος, φυσικό ή νομικό πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον μία υποχρεωτική συνεταιριστική μερίδα και έως πέντε προαιρετικές συνεταιριστικές μερίδες. Όλα τα μέλη έχουν δικαίωμα μίας ψήφου ανεξάρτητα από τον αριθμό των συνεταιριστικών μερίδων που διαθέτουν. Τέλος, σημειώνεται ότι κατά την αποχώρηση ενός μέλους λαμβάνει πίσω τη συνεταιριστική μερίδα που έχει καταβάλει με την τρέχουσα τιμή που έχει διαμορφωθεί και έως τρεις φορές της αρχικής της αξίας.

Όσον αφορά στην οργανωτική δομή της Κοιν.Σ.Επ. αποτελείται από δύο συλλογικά όργανα τη Γενική Συνέλευση και τη Διοικούσα Επιτροπή, αναλυτικότερα:

- Η Γενική Συνέλευση (Γ.Σ.) των μελών είναι το ανώτατο όργανο της Κοιν.Σ.Επ., αποφασίζει για κάθε υπόθεση που δεν υπάγεται στην αρμοδιότητα άλλου οργάνου και έχει την εποπτεία και τον έλεγχο των οργάνων Διοίκησης.

Στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Γ.Σ. υπάγονται:⁷³

- α) Η τροποποίηση του καταστατικού
- β) Η συγχώνευση, η παράταση της διάρκειας, η διάλυση και αναβίωση της Κοιν.Σ.Επ.
- γ) Η έγκριση των ειδικών κανονισμών εργασίας και προσωπικού
- δ) Η συμμετοχή σε εταιρεία και η αποχώρηση από αυτή
- ε) Οι γενικοί όροι της δραστηριότητας της Κοιν.Σ.Επ. ανάλογα με τους σκοπούς της, ιδίως της συγκέντρωσης και της από κοινού πώλησης των προϊόντων
- στ) Η έγκριση του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης
- ζ) Η εκλογή και η απαλλαγή κάθε ευθύνης της Διοικούσας Επιτροπής
- η) Η επιβολή εισφοράς στα μέλη για την αντιμετώπιση έκτακτων ζημιών ή άλλων εξαιρετικών καταστάσεων

Η Γ.Σ. συνέλευση απαρτίζεται από όλα τα μέλη της⁷⁴ που συνέρχονται με σχετική απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής της Κοιν.Σ.Επ., τακτικώς, μία τουλάχιστον φορά κάθε χρόνο, και μέσα σε διάστημα τριών μηνών από τη λήξη της οικονομικής χρήσης. Εκτάκτως, συνέρχεται εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα με συγκεκριμένο θέμα προς τη Διοικούσα Επιτροπή της Κοιν.Σ.Επ. από το 1/3 των μελών ή με απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής της Κοιν.Σ.Επ.

---

⁷³ Γεώργιας, Κ. (επιμ.) (2013), σελ. 56-57.

⁷⁴ Στη περίπτωση αυτή, οπου τα μέλη μίας Κοιν.Σ.Επ. αριθμούνται από χίλια (1.000) και άνω μέλη στην σύνθεση της Γενικής Συνέλευσης δύναται να συμμετέχουν μόνο οι εκπρόσωποί τους, βάσει της ειδικότερες ρυθμίσεις που προβλέπονται από τις σχετικές διατάξεις του νόμου και του καταστατικού της επιχείρησης.

- Η Διοικούσα Επιτροπή⁷⁵ (Δ.Ε.) συνιστά το εκτελεστικό – διοικητικό όργανο της Κοιν.Σ.Επ., εκλέγεται από τη Γ.Σ. και συνεδριάζει υποχρεωτικά τουλάχιστον μία φορά το μήνα. Αποτελείται τουλάχιστον από τρία μέλη και απαρτίζεται από τον πρόεδρο και τα μέλη της, ενώ σε περίπτωση τριμελούς επιτροπής οι αποφάσεις λαμβάνονται με πλειοψηφία των δύο μελών. Κάθε μέλος της Δ.Ε. είναι υποχρεωτικά και μέλος της Κοιν.Σ.Επ., η διάρκεια θητείας των μελών της ορίζεται από το καταστατικό και δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη των πέντε ετών και μικρότερη των δύο ετών.⁷⁶

3.4 Οικονομικοί πόροι και διάθεση των κερδών των Κοιν.Σ.Επ.

Οι οικονομικοί πόροι της Κοιν.Σ.Επ. προέρχονται από:⁷⁷

- α) Το κεφάλαιο της επιχείρησης
- β) Δωρεές τρίτων
- γ) Έσοδα από την επιχειρηματική δραστηριότητα της
- δ) Επιχορηγήσεις από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.), την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και από άλλους διεθνείς ή εθνικούς οργανισμούς ή Ο.Τ.Α.
- ε) Από κάθε άλλο έσοδο που προκύπτει από την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της σύμφωνα με το καταστατικό της

Χαρακτηριστικό είναι ότι τα κέρδη της Κοιν.Σ.Επ. δεν διανέμονται στα μέλη της, εκτός και αν αυτά τα μέλη είναι ταυτόχρονα και εργαζόμενοι σε αυτή.

Η διανομή των κερδών διατίθεται ποσοστιαία και ετήσιων ως εξής:

- α) 5% για το σχηματισμό αποθεματικού
- β) Έως 35% διανέμεται στους εργαζόμενους ως κίνητρο παραγωγικότητας
- γ) Το υπόλοιπο 60% τουλάχιστον διατίθεται για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και για τις δραστηριότητες της επιχείρησης

3.5 Χρηματοδοτικά εργαλεία, φοροαπαλλαγές και λοιπά προνόμια των Κοιν.Σ.Επ.

Το κράτος λαμβάνει μέτρα στήριξης των προσπαθειών που καταβάλλουν οι Κοιν.Σ.Επ. με τη θεσμοθέτηση μιας σειράς προνομιακών ρυθμίσεων και ειδικότερα:

⁷⁵ Σύμφωνα με το ν. 4019/2011 άρθρο 6 παρ. 1 περί διατάξεων για τη Γενική Συνέλευση.

⁷⁶ Καινοτομία του νέου νόμου (ν. 4430/2016, άρθρο 20 παρ. 1) για τους φορείς της Κ.Α.Λ.Ο. είναι ότι σε περίπτωση που η Κοιν.Σ.Επ. έχει μόνο πέντε (5) μέλη, αντί Δ.Ε τα μέλη μπορούν να εκλέξουν διαχειριστή, ο οποίος αναλαμβάνει όλες της αρμοδιότητες της Δ.Ε.

⁷⁷ http://www.yrakp.gr/αρχική_σελίδα/Θέλω_να_μάθω/banners/κοινωνική_οικονομία.

Οι Κοιν.Σ.Επ. έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας και το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης, μπορούν να εντάσσονται σε προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας και σε προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) για τη στήριξη της εργασίας και σε ενεργειακές πολιτικές απασχόλησης. Επιπρόσθετα, οι Κοιν.Σ.Επ. έχουν τη δυνατότητα να εντάσσονται στο νόμο που αφορά την ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή (ν. 3908/2011).⁷⁸ Επίσης, μπορούν να συνάπτουν Προγραμματικές Συμβάσεις με το Δημόσιον, τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και τους Ο.Τ.Α. Α΄ και Β΄ βαθμού. Παράλληλα, με την έναρξη της λειτουργίας μίας Κοιν.Σ.Επ. αυτή έχει δικαίωμα να εντάσσεται σε συγχρηματοδοτούμενα ευρωπαϊκά προγράμματα που υλοποιούνται από τον Ο.Α.Ε.Δ., τη Γ.Γ. Διαχείρισης Κοινοτικών και Άλλων Πόρων και άλλους αρμόδιους φορείς.

Σχετικά με τις φορολογικές ρυθμίσεις, όλες οι Κοιν.Σ.Επ. απαλλάσσονται από την φορολογία εισοδήματος για τα κέρδη τους.⁷⁹ Επίσης, απαλλάσσονται από την καταβολή τέλους επιτηδεύματος για τα πέντε πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους και μετά το τέλος της πρώτης πενταετίας το εν λόγω τέλος διαμορφώνεται σε 500 ευρώ, ετησίως. Όσον αφορά στο ποσοστό των κερδών των Κοιν.Σ.Επ. που διανέμεται στους εργαζομένους, οι όποιοι ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού υπόκειται σε παρακράτηση φόρου εισοδήματος, σύμφωνα με τον εκάστοτε ισχύοντα φορολογικό συντελεστή του πρώτου, μετά το αφορολόγητο, ποσού κλιμακίου εισοδήματος. Τα χρήματα για το αποθεματικό δεν υπόκεινται σε φορολογία, όμως τα κέρδη που διανέμονται στους εργαζομένους φορολογούνται κανονικά, όπως θα φορολογούταν και τα εισόδημα που θα δήλωναν στην εφορία.

Επιπλέον, οι εργαζόμενοι των Κοιν.Σ.Επ., οι οποίοι ανήκουν στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού και λάμβαναν ένα επίδομα πρόνοιας ή επίδομα επανένταξης ή οποιοδήποτε άλλης μορφής νοσήλιο ή παροχής συνεχίζουν να το λαμβάνουν ταυτόχρονα με την αμοιβή τους.

---

⁷⁸ Χρηστάκης Μ. (2013), Ο.Τ.Α. και Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, σελ. 16

⁷⁹ Μπάρδα, Ε. (2016), σελ. 254-255

3.6 Τήρηση Μητρώου, έλεγχος και κυρώσεις επί των Κοιν.Σ.Επ.

Το μητρώο τηρείται στο Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Το μητρώο αποτελεί βιβλίο που τηρείται σε ηλεκτρονική μορφή και η πρόσβαση σε αυτό γίνεται ατελώς από οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο και αποτελείται από τα εξής επιμέρους μητρώα:

- Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας,⁸⁰ σε αυτό εγγράφονται υποχρεωτικά οι Κοιν.Σ.Επ. όλων των κατηγοριών.
- Ειδικό Μητρώο άλλων Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας, στο οποίο εγγράφονται προαιρετικά οι υφιστάμενες νομικές μορφές που πληρούν σωρευτικά τα παρακάτω κριτήρια:⁸¹
  - α) έχουν αποκλειστικό καταστατικό σκοπό την κοινωνική ωφέλεια, μέσω της παραγωγής αγαθών ή της παροχής υπηρεσιών συλλογικού και κοινωνικού χαρακτήρα,
  - β) αποδίδουν προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία έναντι του κεφαλαίου,
  - γ) εφαρμόζουν δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων,
  - δ) έχουν αυτονομία στη διοίκηση και διαχείριση των δραστηριοτήτων τους,
  - ε) προβλέπουν τη χρησιμοποίηση των κερδών τους για τους καταστατικούς σκοπούς τους και δευτερευόντως τη δυνατότητα περιορισμένης διανομής των κερδών αυτών,
  - στ) λειτουργούν με βάση την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης,
  - ζ) οι δραστηριότητές τους εντάσσονται αποκλειστικά σε μία από κατηγορίες Κοιν.Σ.Επ. και
  - η) αναπτύσσουν δραστηριότητές τουλάχιστον επί μία τριετία πριν από την υποβολή της αίτησης εγγραφής στο Μητρώο

Οι φορείς της Κ.Α.Λ.Ο. που εγγράφονται στο ειδικό μητρώο μπορούν να χρηματοδοτούνται από το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης που αφορά στην ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή.

Σε επίπεδο ελέγχου της λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ., εάν τυχόν διαπιστωθεί, από την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία τήρησης του Μητρώου, ότι νομικά ή φυσικά πρόσωπα χρησιμοποιούν τις ευνοϊκές ρυθμίσεις του νόμου με σκοπό να προσκομίσουν για

⁸⁰ Η νομική προσωπικότητα αποκτάται από την στιγμή της καταχώρησης του καταστατικού της Κοιν.Σ.Επ. στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.

⁸¹ <http://www.keko.gr/el/Pages/pages2.aspx>

λογαριασμό των ιδίων ή για λογαριασμό άλλων παράνομο περιουσιακό όφελος προβλέπονται αυστηρές διοικητικές κυρώσεις. Ειδικότερα,⁸² στην περίπτωση αυτή διατάσσεται με απόφαση του εκάστοτε Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, η οριστική διαγραφή της Κοιν.Σ.Επ., στην όποια αυτά τα πρόσωπα μετέχουν, από το Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, ενώ παράλληλα επιβάλλεται με απόφαση του κατά τόπου αρμοδίου Περιφερειάρχη διοικητικό πρόστιμο εις βάρος της Κοιν.Σ.Επ. χρηματικού ποσού τουλάχιστον πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ.

Αξίζει να επισημάνουμε ότι η παραπάνω επιβολή των διοικητικών κυρώσεων είναι ανεξάρτητη από κάθε άλλη αστική, ποινική ή πειθαρχική κύρωση που τυχόν προβλέπεται εις βάρος των διοικούντων μελών της Κοιν.Σ.Επ. βάσει της κείμενης νομοθεσία.

3.7 Χαρτογράφηση και κατανομή των Κοιν.Σ.Επ.

Σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιοποιημένα απογραφικά στοιχεία για τις Κοιν.Σ.Επ.⁸³ προκύπτει ο συνολικός αριθμός τους, ο οποίος ανέρχεται στις 1.167 εν ενεργεία Κοιν.Σ.Επ. που δραστηριοποιούνται σε όλη την ελληνική επικράτεια και έχουν καταχωρηθεί στο τηρούμενο Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας. Στα εν λόγω στοιχεία, δεν υπολογίζεται ένας αξιοσημείωτος επιπλέον αριθμός διαγραφθέντων Κοιν.Σ.Επ., αρχής γενομένης⁸⁴ από το έτος 2011 ως και το μήνα Οκτώβριο του έτους 2016, που ανέρχεται στις συνολικά 303 διαγραμμένες Κοιν.Σ.Επ.

Από την κατανομή των Κοιν.Σ.Επ. ανά κατηγορία δραστηριοποίησης του Πίνακα 3.1 παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των Κοιν.Σ.Επ. (1.014) ανήκουν στην κατηγορία του Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού. Στην κατηγορία την Κοινωνικής Φροντίδας ανήκουν 118 Κοιν.Σ.Επ., ενώ μόλις 35 Κοιν.Σ.Επ. ανήκουν στην κατηγορία της Ένταξης. Ο αυξημένος αριθμός των Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού καταδεικνύει τις προσπάθειες αλλά και επιδιώξεις εκ μέρους του εργατικού δυναμικού της χώρας που βρίσκεται σε κατάσταση υποαπασχόλησης να ενεργοποιήσει τις υφιστάμενες παραγωγικές δυνάμεις της χώρας μας.

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 3.2 είναι αξιοσημείωτο ότι μεγάλος αριθμός Κοιν.Σ.Επ. εντοπίζεται στις διοικητικές περιφέρειες της Αττικής και Κεντρική Μακεδονία, το οποίο είναι ως αποτέλεσμα του μεγάλου αστικού πληθυσμού που έχει

⁸² Χρηστάκης Μ. (2013), Ο.Τ.Α. και Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, σελ. 13

⁸³ <http://odigos.biz/>

⁸⁴ Το έτος 2011 αναφέρεται ως χρονική αφετηρία έναρξης της λειτουργίας και τήρησης του εν λόγω μητρώου.

συγκεντρωθεί στο λεκανοπέδιο της Αττικής, αλλά και στην Θεσσαλονίκη. Ο μικρότερος αριθμός Κοιν.Σ.Επ. παρατηρείται στην Δυτική Μακεδονία με την ύπαρξη μόλις 9 Κοιν.Σ.Επ.

Πίνακας 3.1

Ποσοστιαία κατανομή των Κοιν.Σ.Επ. ανά κατηγορία δραστηριοποίησης

A/A	Κατηγορία	Αριθμός	Ποσοστιαία Κατανομή
1	Ένταξης	35	3,00%
2	Κοινωνικής Φροντίδας	118	10,11%
3	Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού	1.014	86,89%
	Σύνολο	1.167	100,00%

Πηγή: <http://odigos.biz/>

Πίνακας 3.2

Ποσοστιαία κατανομή των Κοιν.Σ.Επ. ανά περιφερειακή ενότητα

A/A	Περιφερειακή Ενότητα	Αριθμός	Ποσοστιαία Κατανομή
1	Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης	62	5,31%
2	Αττικής	475	40,70%
3	Βορείου Αιγαίου	21	1,80%
4	Δυτικής Ελλάδας	55	4,71%
5	Δυτικής Μακεδονίας	9	0,77%
6	Ηπείρου	19	1,63%
7	Θεσσαλίας	98	8,40%
8	Ιονίων Νήσων	18	1,54%
9	Κεντρικής Μακεδονίας	169	14,48%
10	Κρήτης	64	5,48%
11	Νότιου Αιγαίου	61	5,23%
12	Πελοποννήσου	76	6,51%
13	Στερεάς Ελλάδας	40	3,43%
	Σύνολο	1.167	100,00%

Πηγή: <http://odigos.biz/>

3.8 Αλλαγές που επιφέρει ο νόμος 4013/2016 για τις Κοιν.Σ.Επ.

Το νέο νομικό πλαίσιο για τους φορείς της Κ.Α.Λ.Ο. έρχεται να εκσυγχρονίσει το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο, καθώς ο προηγούμενος νομός 4019/2011 ήταν το πρώτο εγχείρημα που έγινε στη χώρα μας για να διαμορφωθεί ένα νομικό – θεσμικό πλαίσιο, που καθορίζει τη λειτουργία του τρίτου τομέα της οικονομίας στην Ελλάδα. Με το νέο νόμο επιχειρείται από το αρμόδιο Υπουργείο η ανάπτυξη της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας ως αυτόνομης παραγωγικής δραστηριότητας, η οποία μπορεί να αναλαμβάνετε από όλους τους πολίτες σε σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες της τοπικής κοινωνίας μας.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τον νόμο 4430/2016 για την «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις» εισάγεται ένα νέο νομικό πρόσωπο που εν προκειμένου ονομάζεται Συνεταιρισμός Εργαζομένων. Επί της ουσίας πρόκειται για μία συνεταιριστική σύμπραξη τριών τουλάχιστον φυσικών προσώπων που συνεταιρίζονται για να βιοποριστούν από την εργασία τους. Τα μέλη του ασφαλίζονται υποχρεωτικά και από την πρώτη στιγμή στον Ο.Α.Ε.Ε.⁸⁵

Δίνει πλέον τη δυνατότητα, για λόγους εύρυθμης λειτουργίας, στις πενταμελείς Κοιν.Σ.Επ. να έχουν διαχειριστή/τρια αντί τριμελούς Διοικούσας Επιτροπής με σχετική ληφθείσα απόφαση της Γενικής Συνέλευσής τους. Ο διαχειριστής/τρια μίας Κοιν.Σ.Επ. αναλαμβάνει κατά το νόμο όλες τις αρμοδιότητες και υποχρεώσεις της Διοικούσας Επιτροπής.⁸⁶

Καθιερώνεται η σύνδεση του οικονομικού μεγέθους της δραστηριότητας της Κοιν.Σ.Επ. με μία ελάχιστη καταβολή μισθοδοτικής δαπάνης της εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, από το δεύτερο έτος λειτουργίας της Κοιν.Σ.Επ. και εφόσον ο οικονομικός κύκλος της υπερβαίνει ετησίως τις τριάντα χιλιάδες ευρώ (30.000€) θα δημιουργείται η υποχρέωση της καταβολής μισθοδοτικής δαπάνης ύψους σε ποσοστό των 25% των ετήσιων εσόδων της.

Γίνεται σαφές ότι υπάρχει συγκεκριμένο όριο στην αναλογία εργαζομένων-μη μελών σε σχέση με τους εργαζομένους-μέλη της Κοιν.Σ.Επ., δηλαδή οι εργαζόμενοι-μη μέλη δεν μπορούν να είναι περισσότεροι από το 40% των εργαζομένων της Κοιν.Σ.Επ. Επιπλέον, καθιερώνεται όριο στις αμοιβές των εργαζομένων που υπακούει στη λογική

---

⁸⁵ Η ρύθμιση αυτή όλο ένα και περισσότερο δέχεται έντονη κριτική καθώς εξισώνει τους συνταξισίμους εργαζομένους με ενώσεις ελευθέρων επαγγελματιών αντί μισθωτών, επιβάλλοντας αυξημένη ασφαλιστική επιβάρυνση του συνεορτασμού.

⁸⁶ ν. 4430/2016, άρθρο 20 παρ. 1 περί της λειτουργίας της Διοικούσας Επιτροπής.

της εξισορρόπησης των καταβαλλόμενων μισθών με βάση συγκεκριμένο όριο μεταξύ ανώτερου και κατώτερου μισθού, στην αναλογία τρία προ ένα εντός του φορέα της Κοιν.Σ.Επ. και λοιπών φορέων Κ.Α.Λ.Ο., αλλά και εντός των συμπράξεων στις οποίες αυτός συμμετέχει.⁸⁷

Η εθελοντική εργασία οριοθετείται σε αυστηρά πλαίσια. Συγκεκριμένα, για την συμμετοχή των μη μελών σε εθελοντική εργασία προβλέπεται ότι από την δράση αυτή δεν παράγονται έσοδα για τον φορέα, καθώς και ότι αυτή έχει προαποφασιστεί και ανακοινωθεί στην ιστοσελίδα του φορέα. Όσο για τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ., η εθελοντική εργασία δεν δύναται να υπερβαίνει τις δεκαέξι (16) ώρες ανά εβδομάδα.

Με το νόμο αυτό προβλέπεται η υποχρεωτική επιστροφή μέρους των κερδών της Κοιν.Σ.Επ. και ειδικότερα ορίζεται το ποσοστό των 35% των ετησίων κερδών της να διατίθεται στους εργαζομένους της. Όσον αφορά στα κέρδη των Κοιν.Σ.Επ. δεν φορολογούνται σε επίπεδο νομικού προσώπου αλλά μόνο σε επίπεδο φυσικού προσώπου, με την κλίμακα του εισοδήματος από μισθωτή εργασία.

Θεσμοθετούνται μέτρα για τη διαφάνεια στη λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. και ειδικότερα διευκρινίζεται ότι τα ακαθάριστα έσοδα μίας Κοιν.Σ.Επ., τα οποία προέρχονται από δημόσιο χρήμα δεν μπορεί να υπερβαίνουν σε ποσοστό το 65% των εσόδων της. Με τον τρόπο αυτό, αποφεύγεται με την ρύθμιση αυτή η δημιουργία σχέσης αλληλεξάρτησης μεταξύ φορέων Κ.Α.Λ.Ο. και δημόσιων φορέων. Επιπρόσθετα, ορίζεται ότι μέλος μίας Κοιν.Σ.Επ. δεν μπορεί ταυτόχρονα να είναι μέλος και άλλων Κοιν.Σ.Επ. με την ίδια δραστηριότητα, αυτό έχει ως σκοπό να αποτραπεί το φαινόμενο της εκμετάλλευσης των ευνοϊκών ρυθμίσεων του νόμου.

Βάσει των διατάξεων του νέου νόμου προβλέπεται η δυνατότητα εκ μέρους των Ο.Τ.Α. Α΄ και Β΄ βαθμού και των Ν.Π.Δ.Δ. – Ν.Π.Ι.Δ. της Γενικής Κυβέρνησης να μπορούν να παραχωρούν τη χρήση κινητής και ακίνητης περιουσίας τους σε φορείς της Κ.Α.Λ.Ο. για την ενίσχυση των δραστηριοτήτων συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας. Η διαδικασία παραχώρησης χρήσης κινητής ή ακίνητης περιουσίας των Ο.Τ.Α. Α΄ και Β΄ βαθμού ρυθμίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Οικονομικών και του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης.⁸⁸

---

⁸⁷ <http://www.koinsep.gr>

⁸⁸ <http://www.thebest.gr>

Ο νέος νόμος προβλέπει την ύπαρξη μίας σειράς υποστηρικτικών μέτρων που αφορά την σύσταση ειδικών επιτρόπων και λοιπών δημοσίων οργανισμών με σκοπό τον σχεδιασμό και τον συντονισμό της Κ.ΑΛ.Ο., ειδικότερα:

Συστήνεται Ειδική Γραμματεία Κ.ΑΛ.Ο.,⁸⁹ η οποία θα συντονίζει την εκτέλεση και εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής στον συγκριμένο τομέα, θα εποπτεύει τον έλεγχο νομιμότητας των φορέων Κ.ΑΛ.Ο. κατά τη λειτουργία τους, θα συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς και όργανα ή και υπηρεσίες της Ε.Ε. ή άλλων κρατών και θα συγκεντρώνει ευρωπαϊκές καλές πρακτικές καινοτόμων δράσεων.

Δημιουργείται σε διυπουργικό επίπεδο η Συντονιστική Επιτροπή⁹⁰ για την Κ.ΑΛ.Ο. με σκοπό τον οριζόντιο συντονισμό των συναρμοδίων υπουργείων σε επίπεδο πολιτικών αποφάσεων και αιτούμενων διοικητικών πράξεων από τα επιμέρους υπουργεία, αναφορικά με τη γνωμοδότη στην Εθνική Στρατηγική για την Κ.ΑΛ.Ο., την αξιολόγηση, την παρακολούθηση της εφαρμογής και επικαιροποίησης της Εθνικής Στρατηγικής για την Κ.ΑΛ.Ο.

Τέλος, συστήνεται η Εθνική Επιτροπή Κ.ΑΛ.Ο. για να εξασφαλιστεί η προώθηση του κοινωνικού διαλόγου για τη διαμόρφωση πολιτικών ανάπτυξης των δραστηριοτήτων της Κοινωνικής Οικονομίας και η γνωμοδότηση για την αναθεώρηση, την εξειδίκευση και την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης.

---

⁸⁹ Σύμφωνα με το ν. 4430/2016, άρθρο 36 περί συστάσεως ειδικής Γραμματείας Κοινωνικής και Αλληλεγγύης Οικονομίας.

⁹⁰ Σύμφωνα με το ν. 4430/2016, άρθρα 12 και 13, περί της ύπαρξης υποστηρικτικών μέτρων για τους φορείς Κ.ΑΛ.Ο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Μεθοδολογία και υλοποίησης έρευνας

Σχετικά με τη μέθοδο συλλογής και επεξεργασίας των ποσοτικών δεδομένων επιλέχθηκε σε πρώτο στάδιο η σύνταξη ενός δομημένου ερωτηματολογίου, το οποίο απευθυνόταν σε ένα αντιπροσωπευτικό, με την αντίστοιχη γεωγραφική διασπορά, δείγμα των εν ενεργεία ελληνικών Κοιν.Σ.Επ. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο απευθυνόταν αποκλειστικά και μόνο σε ιδρυτικά στελέχη (μέλη συλλογικών οργάνων) των Κοιν.Σ.Επ. ή/και εργαζόμενους σε αυτές, ώστε να έχουν την απαιτούμενη εμπειρία σε θέματα διαχείρισης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.

Η αποστολή των ερωτηματολογίων επιτεύχθηκε με τη χρήση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών και στο πλαίσιο αυτό δημιουργήθηκε on line ερωτηματολόγιο μέσω της διαδικτυακής εφαρμογής Google Forms. Στην συνέχεια αποστάλθηκε στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις ενός συνόλου 460 επιλεγμένων Κοιν.Σ.Επ. σχετικό ηλεκτρονικό μήνυμα και αφορούσε σε πρόσκληση συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Επισημαίνεται, ότι λόγω της έλλειψης οργανωμένων βάσεων με δεδομένα και στοιχεία για τις Κοιν.Σ.Επ., η εύρεση και συλλογή των ηλεκτρονικών διευθύνσεων των Κοιν.Σ.Επ. αποτέλεσε ένα δύσκολο και ταυτόχρονα χρονοβόρο εγχείρημα.

Μετά το στάδιο της διαδικασίας συλλογής των απαντημένων ερωτηματολογίων, έγινε ο σχετικός έλεγχος, όσον αφορά στην πληρότητα της ορθής συμπλήρωσής τους. Τέλος, πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση των ερωτηματολογίων και η καταχώρηση τους στην εφαρμογή του στατιστικού εργαλείου SPSS, ώστε να προκύψει η μεγαλύτερη δυνατή ανάλυση των ποσοτικών δεδομένων των εν λόγω ερωτηματολογίων.

Ως προς τα δεοντολογικά ζητήματα της έρευνας έγινε σαφές στους συμμετέχοντες ότι η συμμετοχή τους ήταν οικειοθελής, η συμβολή τους στην ολοκλήρωση της έρευνας σημαντική, οι ερωτήσεις δεν αφορούν σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένων, τα στοιχεία που θα προκύψουν θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τους σκοπούς της ερευνητικής εργασίας, ενώ τα αποτελέσματα θα μπορούσαν να κοινοποιηθούν σε κάθε ενδιαφερόμενο συμμετέχοντα. Επιπλέον, επισημάνθηκε η ανωνυμία των συμμετεχόντων στην έρευνα και έτσι σε καμία περίπτωση δεν θα υπάρχει η δυνατότητα να συνδεθούν οι ληφθείσες απαντήσεις από ποιες Κοιν.Σ.Επ. προήλθαν.

4.2 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου

Για τις ανάγκες υλοποίησης της εμπειρικής έρευνας των Κοιν.Σ.Επ. καταρτίστηκε ένα δομημένο ερωτηματολόγιο που περιλαμβάνει δύο κύριες ενότητες, οι οποίες παρουσιάζονται στη συνέχεια:

- Δημογραφικά χαρακτηριστικά ερωτώμενων, τα οποία περιλαμβάνουν στοιχεία για το προφίλ των συμμετεχόντων στην έρευνα, όπως ηλικία, φύλο, επίπεδο εκπαιδευτικής κατάστασης, σχέση ερωτώμενων με την λειτουργία της Κοιν.Σ.Επ. και επαγγελματική κατάσταση πριν ασχοληθούν με τις Κοιν.Σ.Επ.
- Χαρακτηριστικά Κοιν.Σ.Επ. που περιλαμβάνουν ένα σύνολο ερωτήσεων για την ταυτότητα των Κοιν.Σ.Επ. (έδρα, έτος ίδρυσης, αριθμός και σύνθεση γενικής συνέλευσης), το πεδίο δραστηριοποίησης κ.λπ., καθώς και ένα σύνολο ερωτήσεων που καταγράφουν τη γνώμη ή το βαθμό ικανοποίηση των ερωτώμενων σχετικά με θέματα και ζητήματα που άπτονται επί των Κοιν.Σ.Επ.

Το ερωτηματολόγιο είναι κλειστού τύπου και περιλαμβάνει ερωτήσεις διατυπωμένες με τη χρήση της κλίμακας Likert, δηλαδή οι τιμές τους παρουσιάζουν διάταξη κλιμάκωσης από το ελάχιστο προς το μέγιστο σε πενταβάθμια κλίμακα. Επίσης, υπάρχουν ερωτήσεις βασιζόμενες σε κλίμακες πολλαπλής επιλογής, σύμφωνα με τις όποιες ο ερωτώμενος είχε τη δυνατότητα να επιλέξει είτε μία και μοναδική τιμή ή σε ορισμένες περιπτώσεις θα έπρεπε να επιλέξει από δύο έως τρεις απαντήσεις από μία σειρά προτεινόμενων απαντήσεων.

Σημειώνεται ότι δόθηκε ιδιαίτερη μέριμνα στο αρχικό σχεδιασμό των ερωτήσεων που περιλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο, ώστε αυτές να είναι διατυπωμένες όσο το δυνατόν με τη μεγαλύτερη σαφήνεια και να είναι συγκεκριμενοποιημένες. Επίσης, επιδιώχθηκε να υπάρχει μία λογική ροή και αλληλουχία στην παρουσίαση των ερωτήσεων και να μην επιφορτίζονται οι ερωτώμενοι με δυσνόητες ερωτήσεις ως προς το περιεχόμενό τους.

4.3 Παρουσίαση αποτελεσμάτων έρευνας

Στο παρόν υποκεφάλαιο εμφανίζονται στοιχεία που αφορούν τα αποτελέσματα της έρευνας. Η παρουσίαση γίνεται με τη βοήθεια της περιγραφικής στατιστικής⁹¹ και

---

⁹¹ Η Περιγραφική Στατιστική πραγματεύεται τεχνικές και μεθόδους που χρησιμοποιούνται για τη συμπυκνωμένη παρουσίαση των πληροφοριών που υπάρχουν στα στατιστικά δεδομένα και βασικός σκοπός είναι η συστηματοποιημένη παρουσίαση των δεδομένων σε πίνακες και διαγράμματα (Κιντής,1998).

αφορούν στο προφίλ των συμμετεχόντων, τη ταυτότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των Κοιν.Σ.Επ. που αυτοί εκπροσωπούν, καθώς και την καταγραφή της γνώμης και της άποψης τους σε ζητήματα που αφορούν τις Κοιν.Σ.Επ.

Στην έρευνα πεδίου που διεξήχθη για τις ανάγκες εκπόνησης της παρούσας εργασίας, συμπληρωθήκαν πλήρως απαντημένα 102 ερωτηματολόγια, τα οποία αποτελούν το δείγμα της έρευνας. Διευκρινίζεται, ότι κάθε ερωτηματολόγιο από το σύνολο των 102 ερωτηματολογίων, αντιστοιχεί κάθε φορά από έναν εκπρόσωπο από 102 διαφορετικές μεταξύ τους Κοιν.Σ.Επ., οι οποίες επέλεξαν την συμμετοχή τους στην έρευνα μέσω της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου από τους εκπροσώπους τους. Το δείγμα της έρευνας, δηλαδή οι 102 συμμετοχές εκπροσώπων Κοιν.Σ.Επ. από τις 1.167 Κοιν.Σ.Επ. που λειτουργούν σε ολόκληρη την χώρα θεωρείται αντιπροσωπευτικό δείγμα, καλύπτοντας τις απόψεις των εκπροσώπων και στις τρεις κατηγορίες δραστηριοποίησης των Κοιν.Σ.Επ. (Ενταξης, Κοινωνικής Φροντίδας και Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού) και σε αυτό το κριτήριο θα πρέπει να συνυπολογιστεί και το μεγάλο εύρος της γεωγραφικής διασποράς των συμμετεχόντων στην έρευνα, αφού λήφθηκαν συμμετοχές εκπροσώπων Κοιν.Σ.Επ. από όλες τις περιφέρειες της ελληνικής επικράτειας. Διευκρινίζεται ότι η παρούσα έρευνα διεξήχθη το χρονικό διάστημα από το πρώτο 10ήμερο του Ιανουαρίου 2017 έως τα τέλη του μηνός Φεβρουαρίου 2017.

I. Δημογραφικά χαρακτηριστικά ερωτώμενων

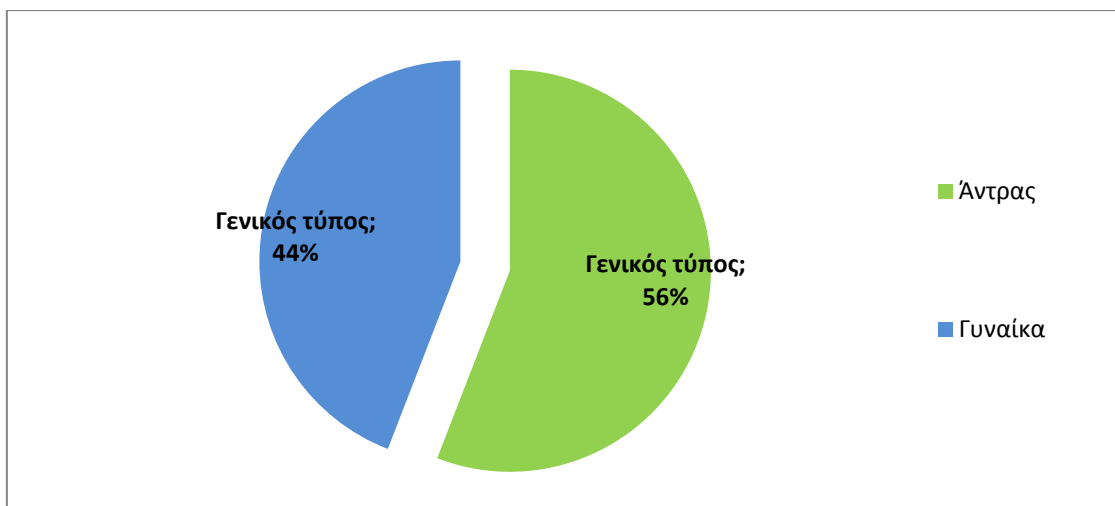
Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα από το Α' μέρος του ερωτηματολογίου που αναφέρεται σε δημογραφικά στοιχεία του δείγματος της έρευνας.

Ερώτηση 1^η: Φύλο

Όσον αφορά στη σύνθεση του δείγματος ανά φύλο παρατηρούμε ότι από το σύνολο των 102 ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα οι άντρες ανέρχονται στους 57, ενώ οι συμμετέχουσες γυναίκες ήταν στις 45. Συνεπώς, οι άντρες (56%) κατέχουν ελαχίστως μεγαλύτερο ποσοστό έναντι των γυναικών (44%).

Πίνακας 4.1: Κατανομή δείγματος ανά φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αντρας	57	55,9	55,9	55,9
	Γυναίκα	45	44,1	44,1	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.1: Ποσοστιαία σύνθεση ανά φύλο

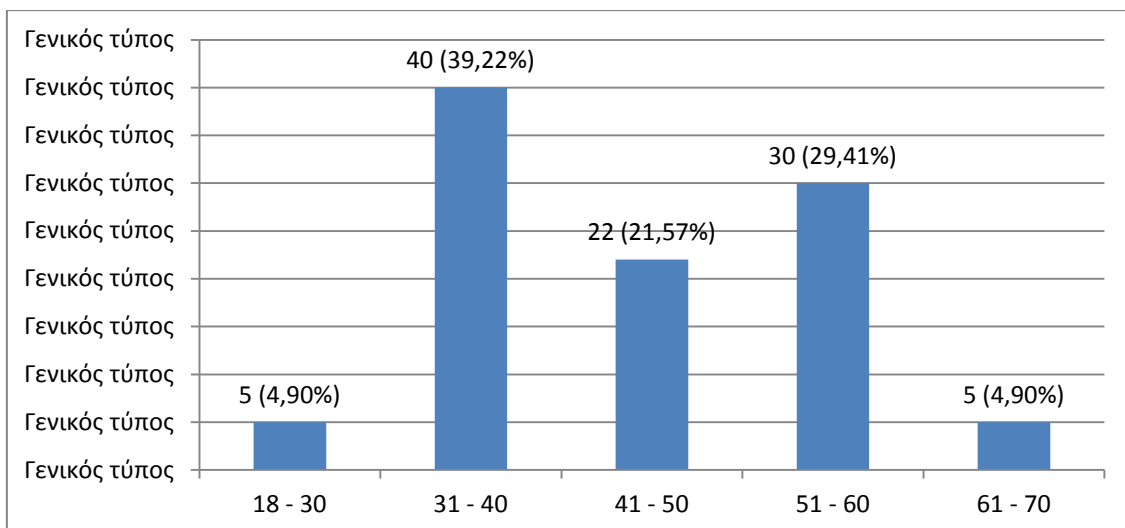
Ερώτηση 2^η: Ηλικιακή Κατηγορία

Σχετικά με τις ηλικιακές κατηγορίες των συμμετεχόντων, το μεγαλύτερο ποσοστό (39,22%) καταλαμβάνει η ηλικιακή κατηγορία των 31 έως 40 ετών, ακολουθούν οι ηλικιακές κατηγορίες των 51 έως 60 ετών και 41 έως 50 ετών που συγκέντρωσαν ποσοστά 29,41% και 21,57%, αντίστοιχα. Σημαντικό στοιχείο είναι πως τα μικρότερα ποσοστά καταλαμβάνουν οι ηλικιακές κατηγορίες των 18 έως 30 ετών και 61 έως 70 ετών με 4,90% (5 συμμετοχές), οι οποίες αντιπροσωπεύουν τη νεότερη και γηραιότερη από τις ηλικιακές κατηγορίες, αντίστοιχα.

Πινάκας 4.2: Κατανομή ανά ηλικιακή κατηγορία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18 – 30	5	4,9	4,9	4,9
	31 – 40	40	39,2	39,2	44,1
	41 – 50	22	21,6	21,6	65,7
	51 – 60	30	29,4	29,4	95,1
	61 – 70	5	4,9	4,9	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

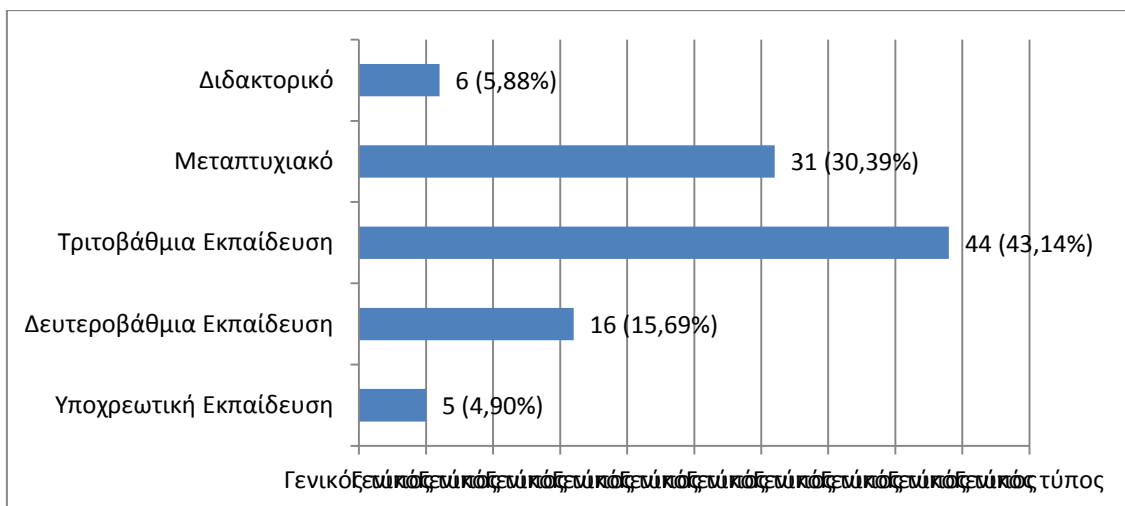
Διάγραμμα 4.2: Ποσοστιαία σύνθεση ανά ηλικιακή κατηγορία

Ερώτηση 3^η: Επίπεδο εκπαίδευσης

Σε ότι αφορά στο μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων στην έρευνα παρατηρείται ότι ένα πολύ υψηλό ποσοστό που ανέρχεται αθροιστικά στο 79,41% (81 άτομα) κατέχουν ανώτατους τίτλους σπουδών, στοιχείο που καταδεικνύει το υψηλό μορφωτικό επίπεδο των ατόμων που διοικούν ή και προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. Αναλυτικότερα, σε ποσοστό που ανέρχεται στο 43,14% εμφανίζεται να έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στη συνέχεια ακολουθεί επίσης ένα υψηλό ποσοστό (30,39%) επί του συνόλου, το οποίο περιλαμβάνει άτομα που είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης, ενώ ένα μικρό ποσοστό (5,88%) ατόμων διαθέτει και Διδακτορικό Δίπλωμα. Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση εμφανίζεται στην τρίτη θέση με ποσοστό 15,69%, ενώ το μικρότερο ποσοστό 4,90% (5 άτομα) επί του σύνολο ανήκουν στην κατηγορία της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης.

Πίνακας 4.3 Επίπεδο Εκπαίδευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Υποχρεωτική Εκπαίδευση	5	4,9	4,9	4,9
	2 ^ο βάθμια Εκπαίδευση	16	15,7	15,7	20,6
	3 ^ο βάθμια Εκπαίδευση	44	43,1	43,1	63,7
	Μεταπτυχιακό	31	30,4	30,4	94,1
	Διδακτορικό	6	5,9	5,9	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.3 Ποσοστιαία σύνθεση ανά επίπεδο εκπαίδευσης

Ερώτηση 4^η: Ποια είναι η ιδιότητά σας στην λειτουργία της Κοιν.Σ.Επ.;

Σχετικά με την ιδιότητα που κατέχουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα κατά τη διαδικασία λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ. παρατηρείται ότι ένα μεγάλο ποσοστό που ανέρχεται στο 95,10% επί του συνόλου διαθέτει διττή ιδιότητα, δηλαδή είναι μέλη της Γενικής Συνέλευσης (Γ.Σ.) και ταυτόχρονα μέλη της Διοικούσας Επιτροπής της Κοιν.Σ.Επ. Διαχειριστές της Κοιν.Σ.Επ. αποτελούν περισσότεροι από το ήμισυ των συμμετεχόντων με ποσοστό 65,69%. Διευκρινίζεται ότι ένα μέλος της Διοικούσας Επιτροπής είναι υποχρεωτικά και μέλος της Γ.Σ., ενώ αντιθέτως ένα μέλος της Γ.Σ. δεν είναι απαραίτητως και μέλος της Διοικούσας Επιτροπής. Ως Διαχειριστές/τρίες στην παρούσα έρευνα λαμβάνονται υπόψη αφενός τα άτομα εκείνα που προεδρεύουν επί της τριμελούς Διοικούσας Επιτροπής και νομίμως εκπροσωπούν την λειτουργία της Κοιν.Σ.Επ. και αφετέρου τα άτομα εκείνα που με βάση τον νόμο 4013/2016 σε περίπτωση ύπαρξης πενταμελούς Κοιν.Σ.Επ. αντί σύστασης τριμελούς Διοικούσας Επιτροπής, δύναται για λόγους ευελιξίας να αναλάβει ένα άτομο που είναι μέλος της Γ.Σ., όλες τις αρμοδιότητες και τις συνακόλουθες ευθύνες της Διοικούσας Επιτροπής, ο οποίος καλείται διαχειριστής/τρια της Κοιν.Σ.Επ.

Τέλος, τα άτομα εκείνα που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στην παραγωγική λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. και διαθέτουν έμμισθη σχέση εργασίας με αυτές αποτελούν σχεδόν το ήμισυ των συμμετεχόντων ατόμων στην έρευνα με ποσοστό 48,04%, επί του συνόλου. Προϋπόθεση εργασιακής απασχόλησης ατόμων στις Κοιν.Σ.Επ. είναι να υπάρχουν επαρκή έσοδα από την ανάπτυξη της παραγωγικής δραστηριότητας, ώστε να καλύπτεται τουλάχιστον το μισθολογικό και ασφαλιστικό κόστος των εργαζομένων.

Πίνακας 4.4.1: Μέλος της Γενικής Συνέλευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	97	95,1	95,1	95,1
	Όχι	5	4,9	4,9	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.4.2: Μέλος της Διοικούσας Επιτροπής

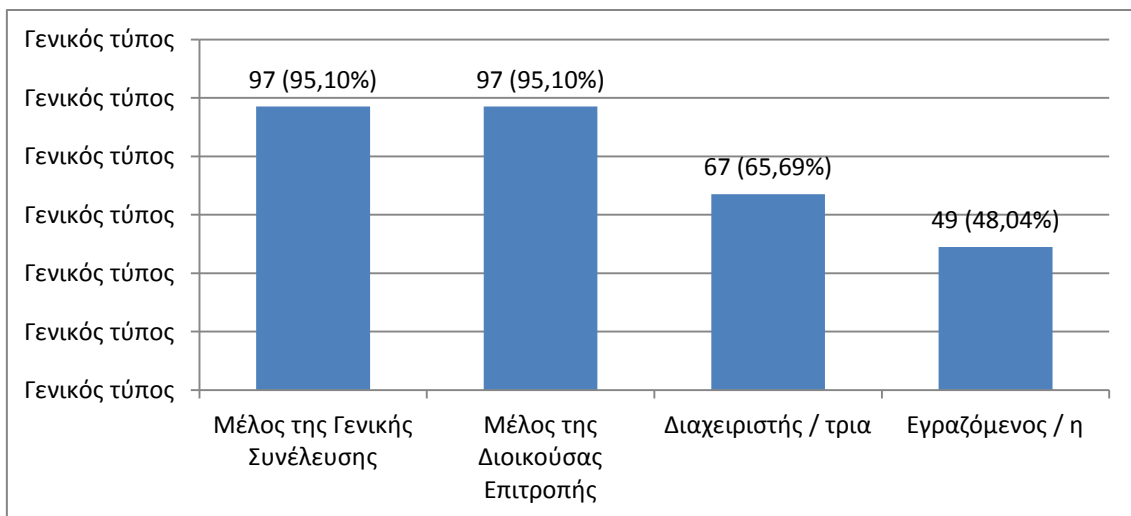
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	97	95,1	95,1	95,1
	Όχι	5	4,9	4,9	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.4.3: Διαχειριστής/τρια

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	67	65,7	65,7	65,7
	Όχι	35	34,3	34,3	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.4.4: Εργαζόμενος/η

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	49	48,0	48,0	48,0
	Όχι	53	52,0	52,0	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.4: Ποσοστιαία κατανομή ιδιότητας μελών

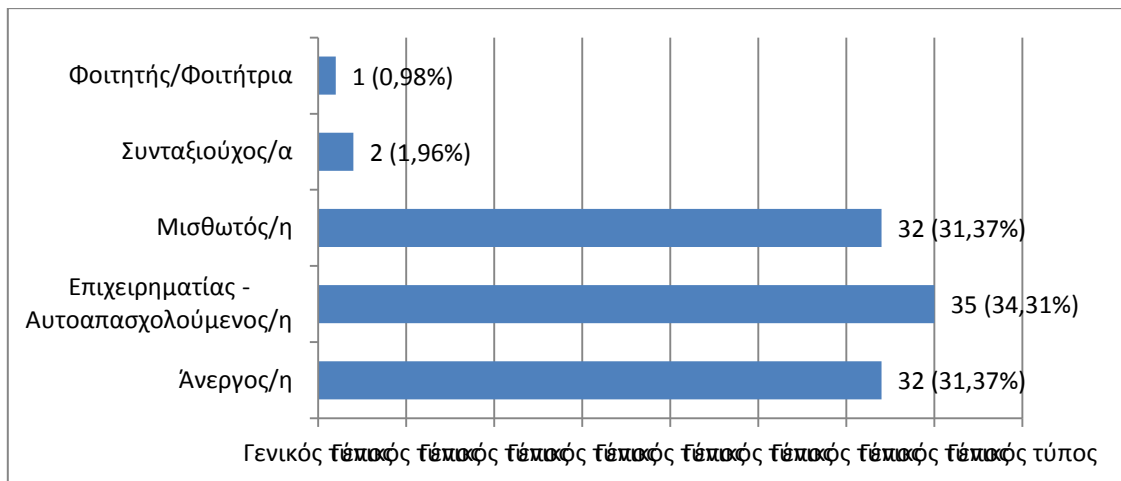
Ερώτηση 5^η: Ποια η εργασιακή κατάστασή σας πριν ασχοληθείτε με τις Κοιν.Σ.Επ.;

Τα μεγαλύτερα ποσοστά κατανομής των συμμετεχόντων στην έρευνα συγκεντρώνουν αφενός η κατηγορία των Επιχειρηματιών – Αυτοαπασχολούμενων με ποσοστό 34,31% επί του σύνολο και αφετέρου οι κατηγορίες των Μισθωτών και των Άνεργων με ποσοστό 31,37%. Συνεπώς, οι ανωτέρω κατηγορίες καταλαμβάνουν αθροιστικά ένα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό που ανέρχεται στο 97,05% επί του συνόλου και καταδεικνύει ότι οι πλειοψηφία των ατόμων που ασχολούνται διοικητικά ή και εργασιακά με τις Κοιν.Σ.Επ. αποτελούνται από παραγωγικές κατηγορίες ανθρώπων, οι οποίοι λόγω της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης της χώρας μας προσπαθούν να ανακαλύψουν μία επαγγελματική διέξοδο σε συνεταιριστικές μορφές επιχειρήσεων, όπως οι Κοιν.Σ.Επ.

Τα μικρότερα ποσοστά των συμμετεχόντων στην έρευνα καταλαμβάνουν οι κατηγορίες των Ανέργων και των Φοιτητών με ποσοστά 1,96% και 0,98% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Τα εν λόγω χαμηλά ποσοστά των ανωτέρω δύο κατηγοριών πιθανώς προέρχονται ως αποτέλεσμα χαμηλού ενδιαφέροντος των Φοιτητών να αναλάβουν δραστηριότητα πέρα των σπουδών τους και των λοιπών νεανικών ενδιαφερόντων τους. Όσον αφορά στην κατηγορία των Συνταξιούχων πιθανολογείται η ύπαρξη μειωμένων κινήτρων να αναλάβουν διοικητικά καθήκοντα ή και εθελοντική εργασία στα πλαίσια της λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ., κυρίως λόγω ελλείψεως οικονομικού οφέλους, αφού οι θέσεις αυτές είναι άμισθες.

Πίνακας 4.5: Κατανομή ανά εργασιακή ιδιότητα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Μισθωτός/η	32	31,4	31,4	31,4
	Επιχειρηματίας - Αυτοαπασχολούμενος/η	35	34,3	34,3	65,7
	Φοιτητής/Φοιτήτρια	1	1,0	1,0	66,7
	Άνεργος/η	32	31,4	31,4	98,0
	Συνταξιούχος/χα	2	2,0	2,0	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.5: Ποσοστιαία σύνθεση ανά εργασιακή ιδιότητα

II. Χαρακτηριστικά Κοιν.Σ.Επ.

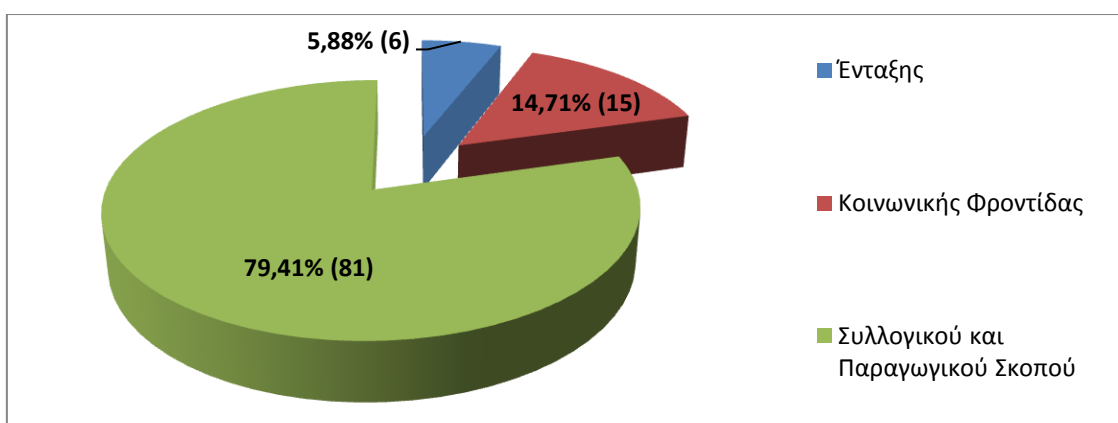
Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα από το Β' μέρος του ερωτηματολογίου που αναφέρεται στα χαρακτηριστικά των Κοιν.Σ.Επ., καθώς και σε ερωτήσεις σχετικά με τη γνώμη ή το βαθμό ικανοποίησης των ερωτώμενων όσον αφορά σε θέματα και ζητήματα των Κοιν.Σ.Επ.

Ερώτηση 6^η: Σε ποια κατηγορία δραστηριοποίησης ανήκει η Κοιν.Σ.Επ. σας;

Σχετικά με την κατανομή των Κοιν.Σ.Επ. ανά θεσμοθετημένη κατηγορία δραστηριοποίησης παρατηρούμε καταρχήν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (79,41%) σε σχέση με το σύνολο των συμμετεχόντων συγκεντρώνει η κατηγορία των Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού. Σημειώνεται ότι το εν λόγω υψηλό ποσοστό δραστηριοποίησης στην συγκεκριμένη κατηγορία Κοιν.Σ.Επ. καταδεικνύει την προσπάθεια που καταβάλλεται από υποαπασχολούμενες παραγωγικές δυνάμεις της χώρας μας να δραστηριοποιηθούν επαγγελματικά σε τομείς που θα τους προσφέρουν εργασιακή αποκατάσταση και εξασφάλιση ενός βιοποριστικού εισοδήματος. Ακολουθούν, με μικρότερα ποσοστά συμμετοχής, οι Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας και οι Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης με ποσοστά που ανέρχονται στο 14,71% και στο 5,88% επί του συνόλου, αντίστοιχα.

Πίνακας 4.6: Κατανομή ανά κατηγορία δραστηριοποίησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ένταξης	6	5,9	5,9	5,9
	Κοινωνικής Φροντίδας	15	14,7	14,7	20,6
	Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού	81	79,4	79,4	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

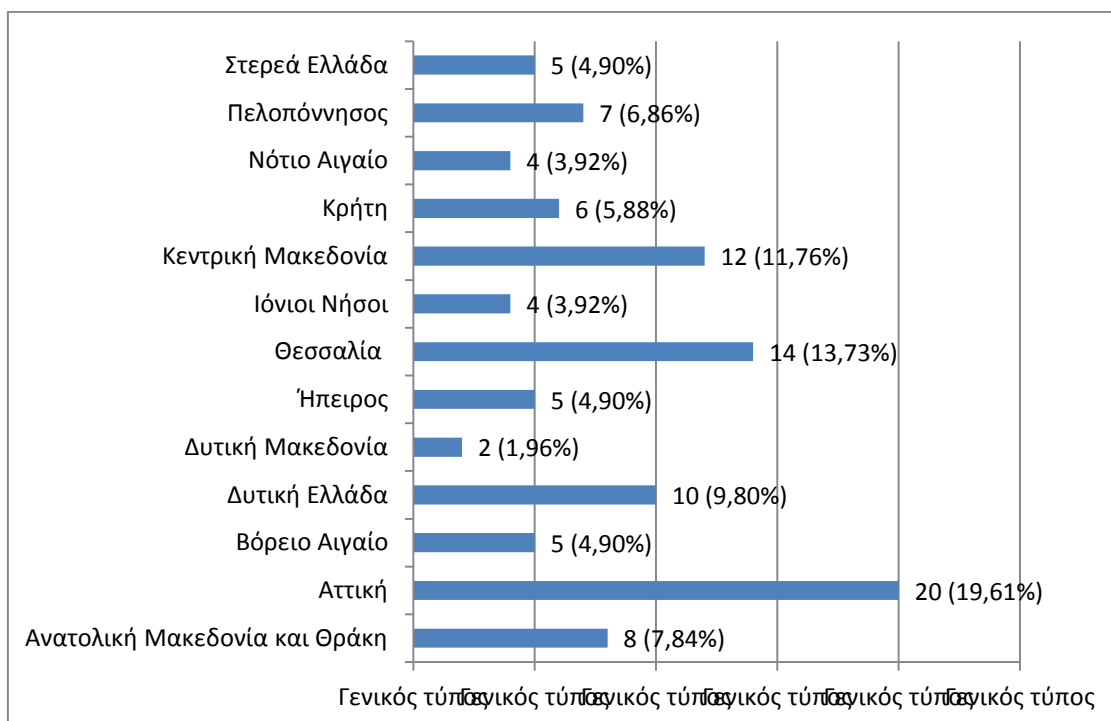
Διάγραμμα 4.6: Ποσοστιαία κατανομή ανά κατηγορία δραστηριοποίησης

Ερώτηση 7^η: Σε ποια διοικητική περιφέρεια της Ελλάδας ανήκει η έδρα της Κοιν.Σ.Επ. που δραστηριοποιείστε;

Κατά τη διαδικασία διεξαγωγής της παρούσας έρευνας δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση και μέριμνα, ώστε να υπάρξουν συμμετοχές από όλες τις διοικητικές περιφέρειες της ελληνικής επικράτειας, με σκοπό να εκπροσωπηθούν δειγματοληπτικά Κοιν.Σ.Επ. από τις περισσότερες γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην εν λόγω έρευνα υπάρχει σημαντική γεωγραφική διασπορά των συμμετεχόντων, καλύπτοντας γεωγραφικές περιοχές που φθάνουν από τη Βόρεια έως τη Νότια Ελλάδα και από την Ανατολική έως τη Δυτική Ελλάδα. Υπάρχουν επίσης συμμετοχές τόσο από την Ηπειρώτικη Ελλάδα, όσο και από τη Νησιωτική Ελλάδα. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής 19,6% και 13,7% επί του συνόλου των συμμετεχόντων παρουσιάζουν οι διοικητικές περιφέρειες της Αττικής και Θεσσαλίας, αντίστοιχα, ενώ τα μικρότερα ποσοστά συμμετοχής 3,9% και 2% καταλαμβάνουν οι διοικητικές περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας και Ιονίων Νήσων, αντιστοίχως.

Πίνακας 4.7: Κατανομή ανά διοικητική περιφέρεια

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	8	7,8	7,8	7,8
	Αττικής	20	19,6	19,6	27,5
	Βορείου Αιγαίου	5	4,9	4,9	32,4
	Δυτικής Ελλάδας	10	9,8	9,8	42,2
	Δυτικής Μακεδονίας	2	2,0	2,0	44,1
	Ηπείρου	5	4,9	4,9	49,0
	Θεσσαλίας	14	13,7	13,7	62,7
	Ιόνιων Νήσων	4	3,9	3,9	66,7
	Κεντρικής Μακεδονίας	12	11,8	11,8	78,4
	Κρήτης	6	5,9	5,9	84,3
	Νοτίου Αιγαίου	4	3,9	3,9	88,2
	Πελοποννήσου	7	6,9	6,9	95,1
	Στερεάς Ελλάδας	5	4,9	4,9	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.7: Ποσοστιαία κατανομή ανά διοικητική περιφέρεια της Ελλάδας

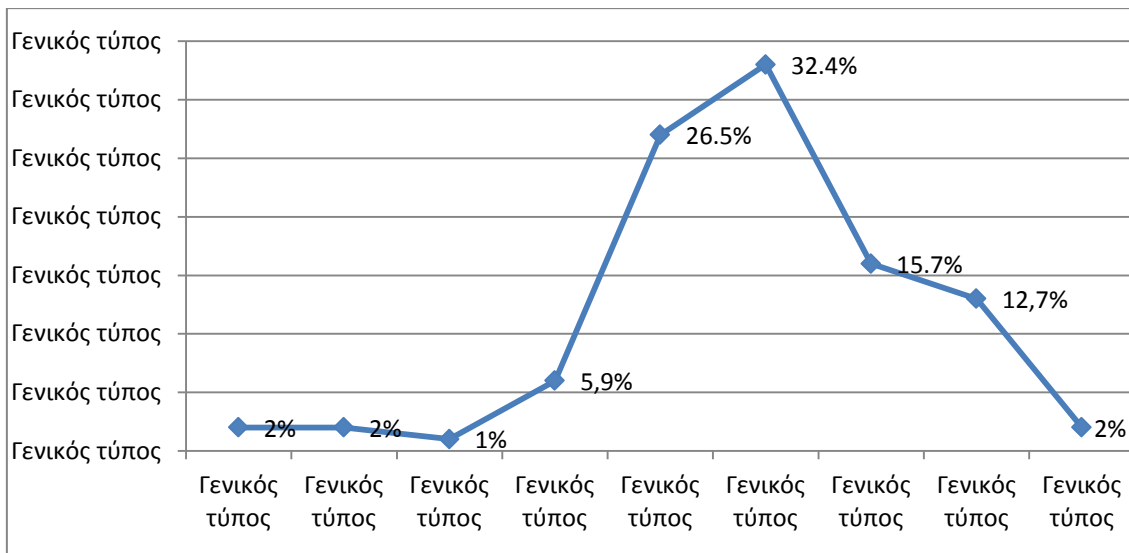
Ερώτηση 8^η: Ποιο είναι το έτος ίδρυσης της Κοιν.Σ.Επ. στην οποία δραστηριοποιείστε;

Όσον αφορά στην κατανομή των συμμετεχόντων Κοιν.Σ.Επ. ανά έτος ίδρυσης παρατηρούμε μία άκρως αυξητική τάση για τα έτη 2012, 2013 και 2014, η οποία εκτονώνεται για τα επόμενα έτη, δηλαδή για τα αναφερόμενα έτη 2015 έως 2017. Η αυξητική τάση για τα εν λόγω έτη οφείλεται κυρίως στην ύπαρξη ενός εξειδικευμένου νομικού πλαισίου με τον ν. 4019/2011, ο οποίος αναφερόταν στη σύσταση και λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. Επιπλέον, η παρατεταμένη οικονομική ύφεση, καθώς και τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που ακολούθησαν, με σημαντικότερο τα πρωτόγνωρα αυξημένα ποσοστά ανεργίας, έχει δημιουργήσει ένα καινούργιο πόλο έλξης ενασχόλησης περισσότερων ανθρώπων με το εγχείρημα των Κοιν.Σ.Επ., το οποίο θα τους προσέφερε επαγγελματική διέξοδο στην ανεργία ή την υποαπασχόληση που βίωναν. Διευκρινίζεται ότι για τα έτη 2006 έως 2009 δηλαδή πριν τον ν. 4019/11, οι εν λόγω Κοιν.Σ.Επ. λειτουργούσαν υπό ένα διαφορετικό νομικό καθεστώς, δηλαδή λάμβαναν τη νομική μορφή των αστικών συνεταιρισμών με χαρακτηριστικά κοινωνικών επιχειρήσεων. Με την έναρξη του ν. 4019/11 αυτές είτε έπαυσαν την λειτουργία τους είτε συνέχισαν πλέον να λειτουργούν υπό νέο νομικό καθεστώς.

Πίνακας 4.8: Κατανομή Κοιν.Σ.Επ. ανά έτος ίδρυσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2006	2	2,0	2,0	2,0
	2009	2	2,0	2,0	3,9
	2011	1	1,0	1,0	4,9
	2012	6	5,9	5,9	10,8
	2013	27	26,5	26,5	37,3
	2014	33	32,4	32,4	69,6
	2015	16	15,7	15,7	85,3
	2016	13	12,7	12,7	98,0
	2017	2	2,0	2,0	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.8: Ποσοστιαία σύνθεση Κοιν.Σ.Επ. ανά έτος ίδρυσης

Ερώτηση 9^η: Ποιος είναι ο αριθμός μελών της Γενικής Συνέλευσης της Κοιν.Σ.Επ. σας;

Σχετικά με την αριθμητική σύνθεση των μελών που συμμετέχουν στη Γενική Συνέλευση (Γ.Σ.) ανά Κοιν.Σ.Επ. παρατηρείται ότι είναι ως επί το πλείστον ολιγάριθμα. Πιο συγκεκριμένα, από 5μελή Κοιν.Σ.Επ. έως 9μελή Κοιν.Σ.Επ. αποτελούν ως ποσοστό αθροιστικής συχνότητας το 91,2% επί του συνόλου των συμμετεχόντων στην έρευνα. Η συγκεκριμένη πλειοψηφία των Κοιν.Σ.Επ. (91,2%), οι οποίες διαθέτουν έναν ελάχιστο αριθμός μελών στη σύνθεση της Γ.Σ., έχει ως αποτέλεσμα να παρέχει δυνατότητες ευελιξίας στην λήψη αποφάσεων σε αντιδιαστολή με μεγάλοςχημα, αριθμητικώς, συμβούλια, τα οποία είναι δυσκίνητα τόσο στη συγκρότησή τους όσο και στη λήψη καθοριστικών αποφάσεων, κυρίως λόγω της πολυφωνίας που παρουσιάζουν. Σε μικρό ποσοστό που ανέρχεται στο 3% επί του συνόλου των συμμετεχόντων εμφανίζονται Κοιν.Σ.Επ. με αυξημένο αριθμό μελών Γ.Σ. (από 110μέλη έως 250μέλη). Επισημαίνεται, ότι ο αυξημένος αριθμός μελών συμμετοχής στη σύνθεση της Γ.Σ. των Κοιν.Σ.Επ. εξυπηρετεί κατά κύριο λόγο στην εύρεση σημαντικών οικονομικών πόρων που προκύπτουν από το εισφερόμενο μετοχικό κεφάλαιο μελών κατά την ίδρυση της επιχείρησης. Η τακτική αυτή έχει δεχθεί επιρροές από την υπάρχουσα εμπειρία των Εταιρειών Λαϊκής Βάσης.

Πίνακας 4.9: Κατανομή αριθμού μελών της Γενικής Συνέλευσης ανά Κοιν.Σ.Επ.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	5	42	41,2	41,2	41,2
	6	17	16,7	16,7	57,8
	7	27	26,5	26,5	84,3
	8	2	2,0	2,0	86,3
	9	5	4,9	4,9	91,2
	10	2	2,0	2,0	93,1
	18	1	1,0	1,0	94,1
	29	1	1,0	1,0	95,1
	40	1	1,0	1,0	96,1
	60	1	1,0	1,0	97,1
	110	1	1,0	1,0	98,0
	176	1	1,0	1,0	99,0
	250	1	1,0	1,0	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Ερώτηση 10.1^η: Συμμετέχουν νομικά πρόσωπα στη σύνθεση της Γενικής Συνέλευσης της Κοιν.Σ.Επ. σας;

Ερώτηση 10.2^η : Αν συμμετέχουν ποιος είναι ο αριθμός τους;

Σύμφωνα με τα ποσοτικά στοιχεία των δύο παρακάτω πινάκων παρατηρούμε ότι υπάρχει ελάχιστο ενδιαφέρον όσον αφορά στην συμμετοχή των νομικών προσώπων στην σύνθεση της Γενικής Συνέλευσης των Κοιν.Σ.Επ. Αναλυτικότερα, εντοπιστήκαν μόνο έξι (6) Κοιν.Σ.Επ. ή σε ποσοστό 5,9% επί του συνόλου, στις οποίες συμμετέχουν νομικά πρόσωπα στην σύνθεση της Γ.Σ. των Κοιν.Σ.Επ.

Στο δεύτερο πίνακα παρατηρούμε έναν ελάχιστο αθροιστικό αριθμό νομικών προσώπων ανά Κοιν.Σ.Επ. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι μόνο τέσσερις (4) από τις έξι (6) Κοιν.Σ.Επ. διαθέτουν μόνο ένα (1) νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου στη σύνθεση της Γ.Σ., ενώ για τις υπόλοιπες δύο (2) Κοιν.Σ.Επ. συμμετέχουν δύο (2) νομικά πρόσωπα, επίσης, ιδιωτικού δικαίου. Αξιοσημείωτο είναι ότι δεν βρέθηκε ούτε μία Κοιν.Σ.Επ. από τον σύνολο των 102 συμμετεχόντων στην έρευνα που να διαθέτει στη σύνθεση της Γ.Σ. της, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Επειδή, η σύσταση των Κοιν.Σ.Επ. αποτελεί πρωτοπορία, η συμμετοχή των νομικών προσώπων στη σύνθεση της Γ.Σ. είναι αντικείμενο προς διερεύνηση για τον μελλοντικό ερευνητή, όσον αφορά

στις θετικές ή αρνητικές επιδράσεις αυτών στην αποτελεσματική λειτουργία και διαχείριση των Κοιν.Σ.Επ.

Πίνακας 4.10.1: Κατανομή νομικών προσώπων ανά Κοιν.Σ.Επ.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	N.Π.Ι.Δ.	6	5,9	5,9	5,9
	Όχι	96	94,1	94,1	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.10.2: Κατανομή αριθμού νομικών προσώπων ανά Κοιν.Σ.Επ.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	N.Π. (1)	4	3,9	66,7	66,7
	N.Π. (2)	2	2,0	33,3	100,0
	Total	6	5,9	100,0	
Missing	99	96	94,1		
Total		102	100,0		

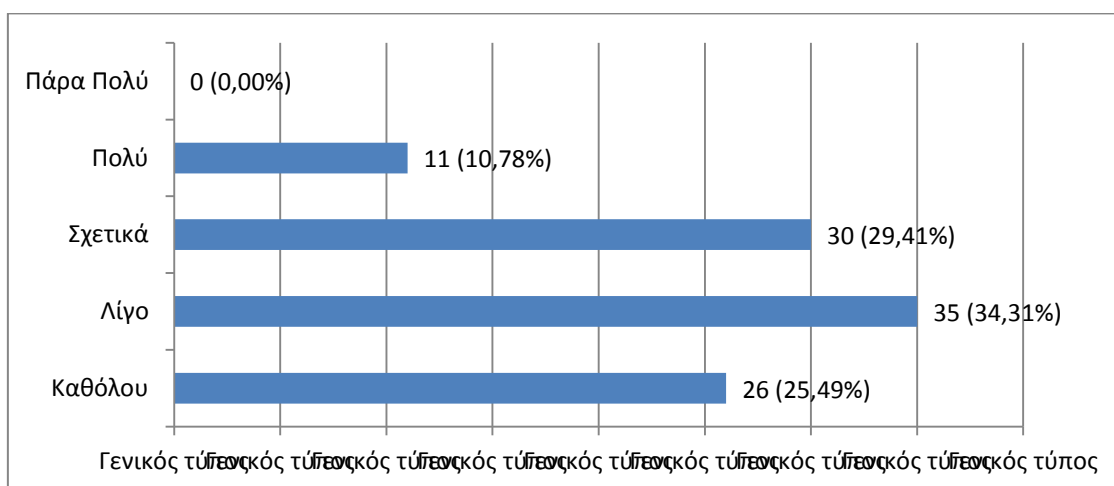
Ερώτηση 11^η: Είστε ικανοποιημένος/η σχετικά με τα ισχύοντα θεσμικά εργαλεία που υποστηρίζουν τη σύσταση και λειτουργία της επιχείρησής σας;

Όσον αφορά στα ποσοτικά στοιχεία που καταγράφηκαν στο συγκεκριμένο ερώτημα παρατηρείται καταρχήν ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (59,80%) σημείωσε στο ερωτηματολόγιο απαντήσεις που περιλαμβάνουν αρνητικό περιεχόμενο. Ειδικότερα, εκείνοι που θεωρούν ότι υποστηρίζονται λίγο ανέρχονται σε ποσοστό 34,31% επί του συνόλου, ενώ εκείνοι που θεωρούν ότι δεν υποστηρίζονται καθόλου ανέρχονται σε ποσοστό 25,49%. Συνεπώς, σχεδόν ο ένας στους τέσσερις (1/4) συμμετέχοντες πιστεύει ότι τα υφιστάμενα θεσμικά εργαλεία είναι τελείως ανεπαρκή. Ακολουθούν εκείνοι που θεωρούν ότι υποστηρίζονται θεσμικά πολύ, οι οποίοι συγκέντρωσαν το ελάχιστο ποσοστό επί του συνόλου που ανέρχεται στο 10,78%, ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι δεν βρέθηκε ούτε ένας από τους συμμετέχοντες στην έρευνα που να θεωρεί ότι υποστηρίζεται θεσμικά πάρα πολύ. Τα παραπάνω αποτελέσματα σχετίζονται με τις θεσμικές διατάξεις του αρχικού νόμου (ν. 4019/2010) που αφορούσε στη σύσταση και λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ., στον οποίον εμπεριείχαν αρκετές θεσμικές ασάφειες. Συνέπεια αυτών ήταν η αδυναμία έμπρακτης υποστήριξης των Κοιν.Σ.Επ. σε σημείο

που κρίθηκε επιβεβλημένο ο εκσυγχρονισμός και η συμπλήρωση του σε αρκετά σημεία με τη θέσπιση νέου νόμου (ν. 4430/2016).

Πίνακας 4.11: Κατανομή απαντήσεων 11^{ης} ερώτησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	26	25,5	25,5	25,5
	Λίγο	35	34,3	34,3	59,8
	Σχετικά	30	29,4	29,4	89,2
	Πολύ	11	10,8	10,8	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.9: Ποσοστιαία κατανομή 11^{ης} ερώτησης

Ερώτηση 12^η: Πόσο υποστηρικτική είναι η στάση της Τοπικής Κοινότητας μέσω της Δημοτικής Αρχής απέναντι στην λειτουργία της επιχείρησής σας;

Σχετικά με τα ποσοτικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τη συγκεκριμένη ερώτηση, η οποία διερευνά το βαθμό υποστήριξης των Κοιν.Σ.Επ. από την Τοπική Κοινότητα μέσω της Δημοτικής Αρχής, δηλαδή τους Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού (Δήμοι), παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα έδωσε αρνητικές απαντήσεις. Ειδικότερα, σε ποσοστό 53,92% επί του συνόλου των συμμετεχόντων απάντησαν ότι δεν έχουν λάβει καμία υποστήριξη, ενώ σε ποσοστό 27,45% απάντησαν ότι υποστηρίζονται ελάχιστα από τους Ο.Τ.Α. Α΄ Βαθμού. Ακολουθούν με μικρά ποσοστά, εκείνοι που απάντησαν ότι υποστηρίζονται σχετικά και πολύ, με ποσοστά 10,78% και 5,88%, επί του συνόλου αντίστοιχα. Αξιοσημείωτο είναι ότι εμφανίζεται

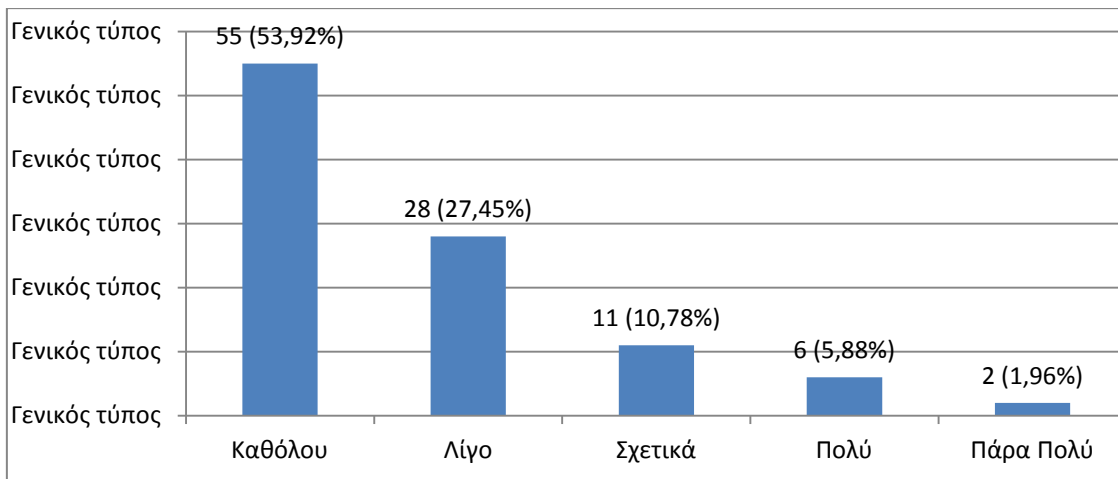
ένα εξαιρετικά μικρό ποσοστό (1,96%) συμμετεχόντων που απάντησαν ότι υποστηρίζονται πάρα πολύ.

Αναφορικά με τον καινούργιο νόμο (ν. 4430/2016) θεωρείται ότι εύστοχα εντοπίστηκε το υπάρχον νομοθετικό έλλειμμα στην υποστήριξη των Κοιν.Σ.Επ. από τους Ο.Τ.Α. και ορθά προβλέφθηκε η δυνατότητα υποστήριξή τους, μέσω της σύναψης προγραμματικών συμβάσεων με τους Ο.Τ.Α.. Η συγκεκριμένη πρόβλεψη αφορά κατά κύριο λόγο στην παροχή υλικοτεχνικής υποδομής, όπως αναξιποίητες εγκαταστάσεις, κτήρια, γραφεία κλ.π., από τους Ο.Τ.Α. προς τις Κοιν.Σ.Επ., ώστε οι δεύτεροι να επιτελέσουν με τον καλύτερο τρόπο τους καταστατικούς (κοινωνικούς) σκοπούς τους. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα στους Ο.Τ.Α. να εκχωρήσουν την άσκηση συγκεκριμένων κοινωνικών προγραμμάτων ή και δομών που μέχρι πρωτίστως ασκούσαν κατά αποκλειστικότητα οι Ο.Τ.Α..

Στα πλαίσια της εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης θεωρείται πλέον βέβαιο ότι θα υπάρξουν κάποιοι αιρετοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που θα αντιμετωπίσουν τις Κοιν.Σ.Επ. με ιδιαίτερη επιφύλαξη ή και με πολιτική σκοπιμότητα. Η συγκεκριμένη πολιτική στάση σχετίζεται με την άποψη ορισμένων αιρετών που διαβλέπουν ότι οι Κοιν.Σ.Επ. θα λειτουργήσουν με τον πλέον ανταγωνιστικό τρόπο με τις υπάρχουσες κοινωνικές δομές ενός Ο.Τ.Α., όπως οι παιδικοί σταθμοί, το πρόγραμμα ‘βοήθεια στο σπίτι’ κ.α., η επιτυχία των οποίων χαρακτηρίζουν ως επί το πλείστον μία καταξιωμένη θητεία της Δημοτικής Αρχής. Στην αντίθετη πλευρά υπάρχουν αρκετοί προοδευτικοί αιρετοί που θεωρούν ότι οι Κοιν.Σ.Επ. θα αποτελέσουν ένα χρήσιμο εργαλείο στα χέρια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης απέναντι στη δυσλειτουργία του δημοσίου τομέα κατά την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών στους πολίτες και για το λόγο αυτό θα πρέπει να ενισχυθούν περισσότερο οι Κοιν.Σ.Επ. προς όφελος της ίδιας της τοπικής κοινωνίας.

Πίνακας 4.12: Ποσοστιαία κατανομή 12^{ης} ερώτησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	55	53,9	53,9	53,9
	Λίγο	28	27,5	27,5	81,4
	Σχετικά	11	10,8	10,8	92,2
	Πολύ	6	5,9	5,9	98,0
	Πάρα Πολύ	2	2,0	2,0	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

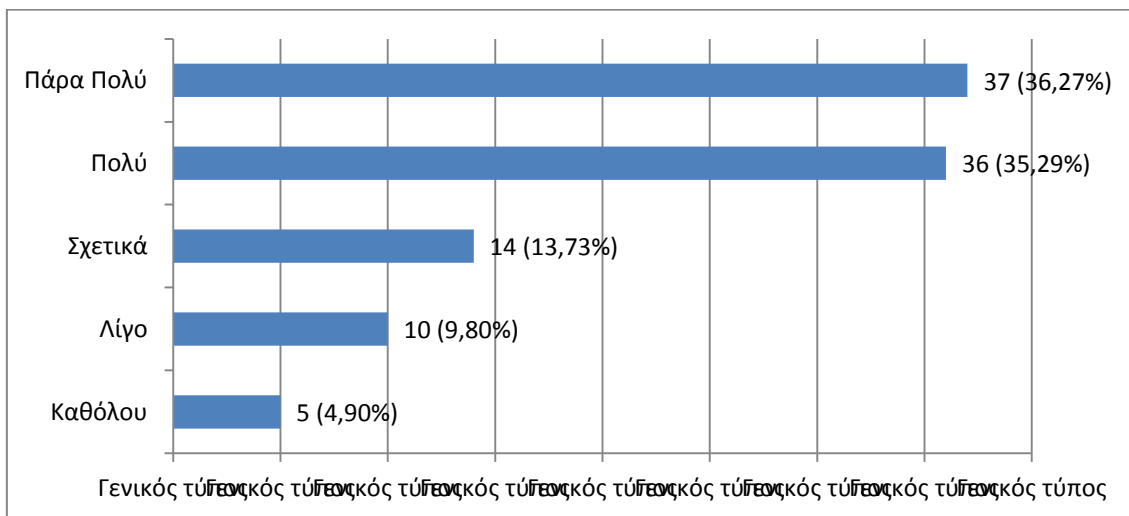
Διάγραμμα 4.10: Ποσοστιαία κατανομή 12^{ης} ερώτησης

Ερώτηση 13^η: Πόσο σημαντική είναι για εσάς η ύπαρξη κάποιας μορφής κρατικής χρηματοδότησης κατά τη διάρκεια ενός έτους;

Όσον αφορά στην ικανοποίηση σχετικά με τη σημαντικότητα της ύπαρξης κρατικής χρηματοδότησης για την υποστήριξη της λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ. κατά τη διάρκεια ενός έτους, παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα απάντησε ότι η κρατική χρηματοδότησή τους είναι πάρα πολύ σημαντική ή πολύ σημαντική με ποσοστά που ανέρχονται στο 36,27% και 35,29% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Στη συνέχεια ακολουθεί ένα μικρότερο ποσοστό που ανέρχεται στο 13,73%, το οποίο απάντησε ουδέτερα ως προς τη σημασία που αποδίδουν στην χρηματοδότησή τους από τους δημόσιους φορείς. Ακολουθούν με μικρά ποσοστά εκείνοι που απάντησαν ελάχιστο ή καθόλου ενδιαφέρον για τη χρηματοδότηση τους από δημόσιους φορείς σε ποσοστό που ανέρχεται 9,80% και 4,90% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Από την ανωτέρω ποσοστιαία ανάλυση στην κατανομή των απαντήσεων των ερωτούμενων προκύπτει η αυξημένη ανάγκη των Κοιν.Σ.Επ. για οικονομική υποστήριξή τους μέσω κρατικής χρηματοδότησης, το οποίο δικαιολογείται από το γεγονός ότι πολλές από τις υπηρεσίες που παρέχουν δεν είναι αρκετά βιώσιμες με όρους αγοράς, ώστε να έχουν επαρκή ίδια έσοδα που να εξασφαλίζεται η οικονομική βιωσιμότητά τους.

Πίνακας 4.13: Κατανομή απαντήσεων 13^{ης} ερώτησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	5	4,9	4,9	4,9
	Λίγο	10	9,8	9,8	14,7
	Σχετικά	14	13,7	13,7	28,4
	Πολύ	36	35,3	35,3	63,7
	Πάρα Πολύ	37	36,3	36,3	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.11: Ποσοστιαία κατανομή 13^{ης} ερώτησης

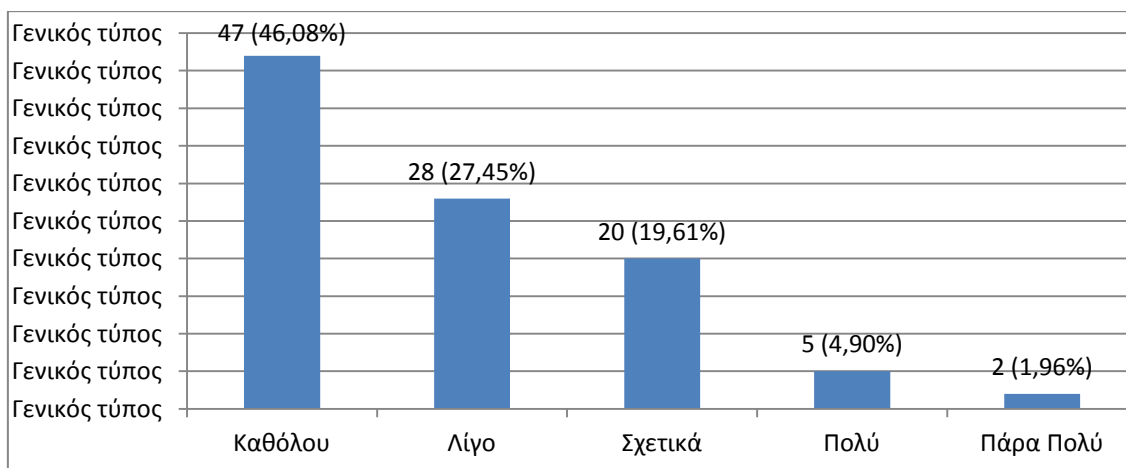
Ερώτηση 14^η: Υπάρχουν ικανοποιητικά φορολογικά κίνητρα σε σχέση με την οικονομική δραστηριότητα της Κοιν.Σ.Επ. σας;

Στο διάγραμμα που ακολουθεί αποτυπώνεται η ικανοποίηση των συμμετεχόντων στην έρευνα αναφορικά με το εάν διαθέτουν οι Κοιν.Σ.Επ. ικανοποιητικά φορολογικά κίνητρα σε σχέση με την οικονομική δραστηριότητα που αναπτύσσουν, η πλειοψηφία των ερωτώμενων τοποθετήθηκε αρνητικά. Αξιοσημείωτο είναι ότι ένα υψηλό ποσοστό που ανέρχεται στο 46,08% επί του συνόλου απάντησαν ότι δεν έχουν δοθεί στις Κοιν.Σ.Επ. κανένα φορολογικό κίνητρο, ενώ το 27,45% απάντησαν ότι υπάρχουν ελάχιστα φορολογικά κίνητρα. Ακολουθούν, σε ποσοστό 19,61% εκείνοι που απάντησε ουδέτερα, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό που ανέρχεται στο 4,90% και 1,96% συγκέντρωσαν οι απαντήσεις εκείνων που υποστηρίζουν ότι υπάρχουν πολλά και πάρα πολλά φορολογικά κίνητρα, αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία παρατηρείται το γεγονός ότι οι αρχικές διατάξεις (ν. 4019/11) που αφορούσαν στην λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. δεν προέβλεψαν σημαντικές φορολογικές ελαφρύνσεις, οι οποίες και να αποτελέσουν κίνητρο για οποιονδήποτε επιθυμούσε να ασχοληθεί με το εγχείρημα των Κοιν.Σ.Επ.. Το κενό αυτό επιδιώχθηκε να καλυφθεί με τη θέσπιση του πρόσφατου νόμου (ν. 4430/2016), ο οποίος παρέχει περισσότερες φοροαπαλλαγές, όπως π.χ. η μη-καταβολή τέλους επιτηδεύματος για τα πρώτα πέντε (5) έτη λειτουργίας της Κοιν.Σ.Επ., η μη φορολόγηση των κερδών για το σχηματισμό του αποθεματικού, κ.λπ.

Πίνακας 4.14: Κατανομή απαντήσεων 14^{ης} ερώτησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	47	46,1	46,1	46,1
	Λίγο	28	27,5	27,5	73,5
	Σχετικά	20	19,6	19,6	93,1
	Πολύ	5	4,9	4,9	98,0
	Πάρα Πολύ	2	2,0	2,0	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.12: Ποσοστιαία κατανομή 14^{ης} ερώτησης

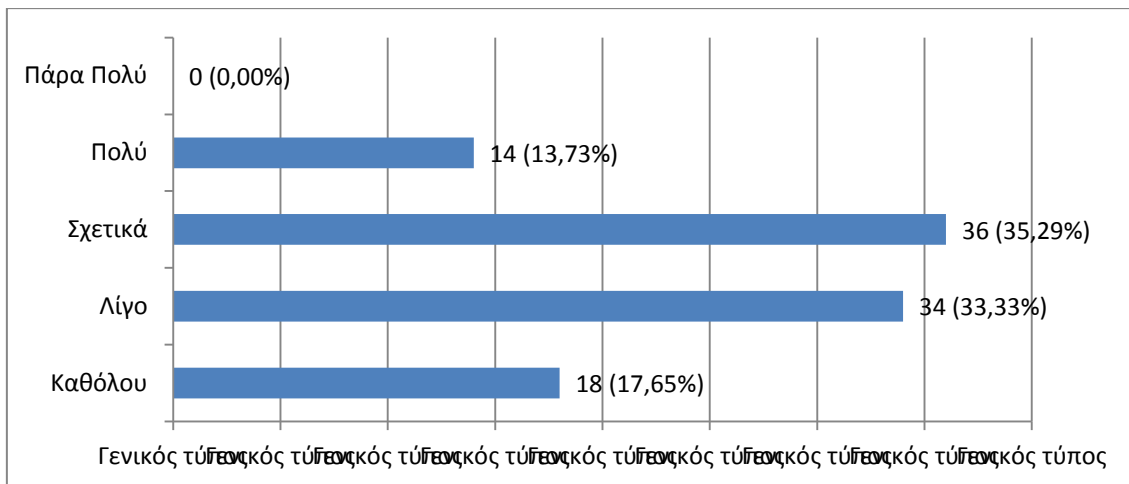

Ερώτηση 15^η: Υπάρχουν επαρκή έσοδα από τη δραστηριότητα που αναπτύσσει η Κοιν.Σ.Επ. σας, ώστε να εξασφαλίζεται η οικονομική βιωσιμότητά της;

Στην ερώτηση σχετικά με την ικανοποίηση των συμμετεχόντων στην έρευνα από την επάρκεια των εσόδων των Κοιν.Σ.Επ., ώστε να τους εξασφαλίζεται η οικονομική βιωσιμότητά τους, παρατηρείται ότι ένα μεγάλο ποσοστό που ανέρχεται στο 35,29% επί του συνόλου απάντησαν ότι διαθέτουν σχετικώς ικανοποιητικά έσοδα που δεν θεωρούνται ούτε λίγα αλλά ούτε και πολλά. Ακολουθούν, στη δεύτερη και τρίτη θέση αυτοί που δηλώνουν ότι διαθέτουν πενιχρά (λίγα) ή ακόμη και καθόλου έσοδα, τα οποία δεν τους επιτρέπουν σε καμία περίπτωση να λειτουργούν με όρους οικονομικής βιωσιμότητας, με τα ποσοστά τους να είναι αρκετά υψηλά και να ανέρχονται στο 35,29% και 33,33% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Τέλος, ένα μικρό ποσοστό επί του συνόλου (13,73%) διαθέτει πολύ υψηλά έσοδα, ενώ απεναντίας δεν υπήρχε ούτε μία συμμετοχή που να απάντησε ότι διαθέτει παρά πολύ υψηλά έσοδα από τη δραστηριότητα που αναπτύσσει στα πλαίσια της οικονομικής λειτουργίας τους. Εξάλλου, τα πάρα πολύ υψηλά ποσοστά εσόδων δεν αποτελούν αυτοσκοπός της λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ. Σημειώνεται ότι τα χαμηλά έσοδα που εμφανίζουν οι περισσότερες Κοιν.Σ.Επ. σχετίζονται με μία σειρά παραγόντων, όπως οι υπάρχουσες οικονομικές συγκυρίες, η διάθεση και παροχή ανταγωνιστικών προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς η οικονομική και λοιπή υποστήριξή τους από θεσμικούς παράγοντες.

Πίνακας 4.15: Κατανομή απαντήσεων 15^{ης} ερώτησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	18	17,6	17,6	17,6
	Λίγο	34	33,3	33,3	51,0
	Σχετικά	36	35,3	35,3	86,3
	Πολύ	14	13,7	13,7	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.13: Ποσοστιαία κατανομή 15^{ης} ερώτησης

Ερώτηση 16^η: Ποια πιστεύετε ότι είναι τα ισχυρά στοιχεία για την επιτυχία μίας Κοιν.Σ.Επ.;

Σχετικά με την ερώτηση για το ποια είναι τα ισχυρά στοιχεία για την επιτυχία των Κοιν.Σ.Επ., ως επικρατέστερες απαντήσεις σημειώθηκαν πρώτον η εφαρμογή καινοτόμων ιδεών στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών και δεύτερον η σύμπνοια δράσης των μελών που συμμετέχουν στα συλλογικά όργανα διοίκησης των Κοιν.Σ.Επ., με ποσοστά που ανέρχονται στο 18,63% και 18,30% επί του συνόλου, αντίστοιχα.

Η εφαρμογή καινοτόμων ιδεών στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών κρίνεται πολύ σημαντικό στοιχείο επιτυχίας ενός οργανισμού που επιδιώκει να προσελκύσει νέους πελάτες (πολίτες) και να αυξήσει τις πωλήσεις του. Σχετικά με την σύμπνοια δράσης των μελών διοίκησης είναι γενικά αποδεκτό ότι εάν υπάρχει πολυφωνία και πολύ-καταμερισμός, όσον αφορά στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων ενός οποιαδήποτε συλλογικού αποφασιστικού οργάνου δυσχεραίνεται αρκετά η ευέλικτη και αποτελεσματική λειτουργία ολόκληρου του οργανισμού.

Στη συνέχεια ακολουθούν στη δεύτερη και τρίτη θέση οι απαντήσεις των συμμετεχόντων που έχουν σχέση με την παραγωγικότητα των εργαζομένων και την εφαρμογή σύγχρονης επιχειρηματικής κουλτούρας, με ποσοστά που φθάνουν στο 16,34% και 14,05% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Η εφαρμογή σύγχρονης επιχειρηματικής κουλτούρας αφορά σε μεθόδους και πρακτικές εφαρμογές του μάρκετινγκ και του μάνατζμεντ. Ειδικότερα, το σύγχρονο μάνατζμεντ σχετίζεται με την αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας των εργαζόμενων, ενώ οι πρακτικές του μάρκετινγκ επιδιώκουν την συνολική αύξηση των πωλήσεων αγαθών και υπηρεσιών, αφού αυτά γίνονται πιο ελκυστικά στο απευθυνόμενο αγοραστικό κοινό.

Κατόπιν, ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά οι απαντήσεις που σχετίζονται με την οικονομική και θεσμική υποστήριξη από το κράτος και το καταρτισμένο προσωπικό, με ποσοστά που ανέρχονται στο 12,42% και 9,48% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Η οικονομική και θεσμική υποστήριξη του κράτους προς τις Κοιν.Σ.Επ. σε ορισμένες περιπτώσεις κρίνεται απαραίτητη, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις εκείνες που προσφέρονται αγαθά και υπηρεσίες, των οποίων το κοινωνικό όφελος είναι υψηλότερο σε σχέση με τα οικονομικά οφέλη που λαμβάνει ένας οργανισμός από την πώληση τους. Το καταρτισμένο προσωπικό σε όλες τις περιπτώσεις αποδεικνύεται ευέλικτο στις αναγκαίες προσαρμογές και αλλαγές που απαιτούνται για την ορθή και αποτελεσματική λειτουργία ενός οργανισμού.

Τέλος, ακολουθούν με τα χαμηλότερα ποσοστά από το σύνολο των απαντήσεων, εκείνες οι απαντήσεις που σχετίζονται με την υλικοτεχνική υποδομή/εξοπλισμός των Κοιν.Σ.Επ. και η προβολή των Κοιν.Σ.Επ. και του έργου της, σε ποσοστά που φθάνουν στο 5,88% και 4,90% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Η υλικοτεχνική υποδομή και ο κεφαλαιουχικός εξοπλισμός έχουν θετική σχέση με την αποδοτικότητα της παραγωγικής διαδικασίας ενός οργανισμού, ενώ η προβολή του κοινωνικού έργου που επιτελεί μια Κοιν.Σ.Επ. είναι σημαντική για την κοινωνική αποδοχή της.

Πίνακας 4.16.1: Παραγωγικότητα εργαζομένων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	50	49,0	49,0	49,0
	Όχι	52	51,0	51,0	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.16.2: Καταρτισμένο προσωπικό

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	29	28,4	28,4	28,4
	Όχι	73	71,6	71,6	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.16.3: Οικονομική και θεσμική υποστήριξη από το κράτος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	38	37,3	37,3	37,3
	Όχι	64	62,7	62,7	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.16.4: Υλικοτεχνική υποδομή/εξοπλισμός

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	18	17,6	17,6	17,6
	Όχι	84	82,4	82,4	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.16.5: Εφαρμογή καινοτόμων ιδεών στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	57	55,9	55,9	55,9
	Όχι	45	44,1	44,1	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.16.6: Σύμπνοια δράσης των μελών που απαρτίζουν το Δ.Σ.

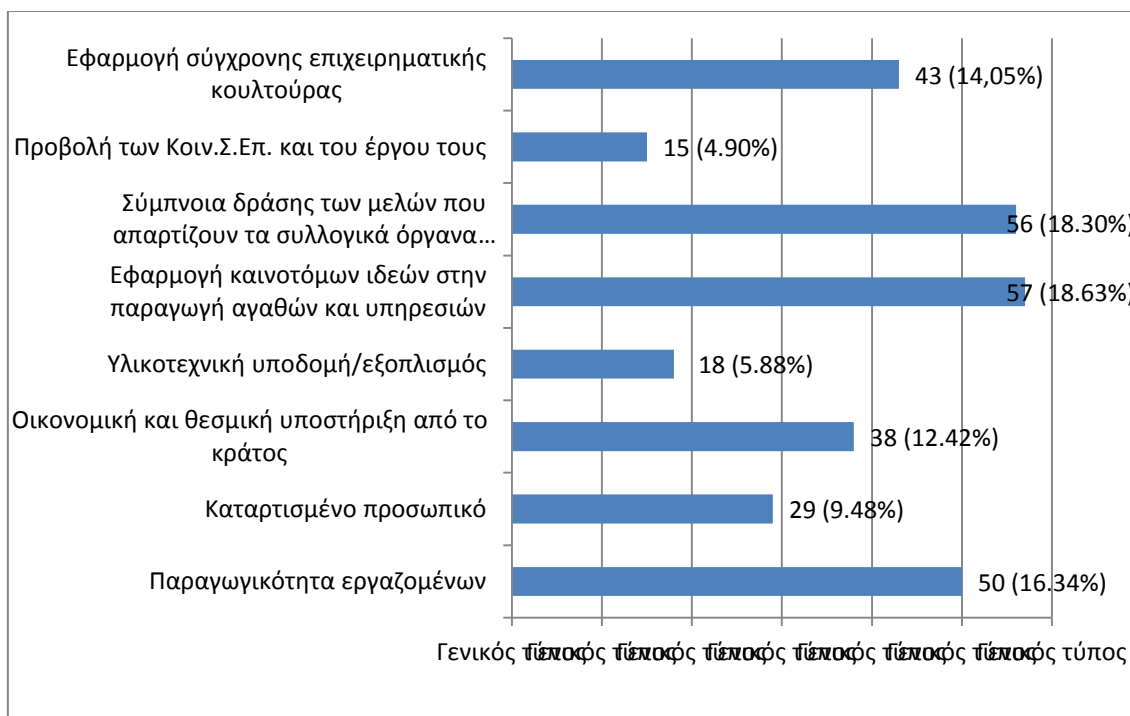
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	56	54,9	54,9	54,9
	Όχι	46	45,1	45,1	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.16.7: Προβολή των Κοιν.Σ.Επ. και του έργου τους

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	15	14,7	14,7	14,7
	Όχι	87	85,3	85,3	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.16.8: Εφαρμογή σύγχρονης επιχειρηματικής κουλτούρας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	43	42,2	42,2	42,2
	Όχι	59	57,8	57,8	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.14: Ποσοστιαία κατανομή 16^{ης} ερώτησης

Ερώτηση 17^η: Ποια τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι Κοιν.Σ.Επ.;

Σύμφωνα με τα ποσοτικά στοιχεία που προέκυψαν από το εν λόγω ερώτημα σχετικά με την καταγραφή της άποψης των ερωτώμενων για τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν επί του παρόντος οι Κοιν.Σ.Επ. παρατηρείται ότι υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση απαντήσεων πρώτον στην έλλειψη οικονομικών και φορολογικών κινήτρων και δεύτερον στην έλλειψη θεσμικής υποστήριξης από το κράτος, σε ποσοστά που ανέρχονται στο 29,41% και 23,53% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Οι δύο παραπάνω, επικρατέστερες επί του συνόλου, απαντήσεις έχουν ως κοινό στοιχείο τον υποστηρικτικό ρόλο που διαδραματίζει το κράτος με τις πολιτικές που προωθεί νομοθετικά αλλά και γενικότερα τον υποστηρικτικό ρόλο των φορέων της Γενικής

Κυβέρνησης απέναντι στη λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. ιδιαίτερα στα πρώτα επιχειρηματικά βήματα τους. Εξάλλου, ο πρόσφατος νόμος 4430/2016 επιδιώκει την βελτίωση των όρων θεσμικής, οικονομικής και υλικοτεχνικής υποστήριξης των Κοιν.Σ.Επ. στα πλαίσια του κοινωνικού σκοπού που αυτές επιτελούν.

Ακολουθούν, στη δεύτερη και τρίτη θέση οι απαντήσεις που σχετίζονται αφενός με το πλαίσιο της ευρύτερης κρίσης καθιστά της Κοιν.Σ.Επ. μη βιώσιμες και αφετέρου ότι η υπάρχουσα γραφειοκρατία δημιουργεί προβλήματα στη λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. σε ποσοστά που ανέρχονται στο 16,67% και 14,71% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Το πλαίσιο της ευρύτερης οικονομικής κρίσης της χώρα μας έχει καταστήσει επιφυλακτική ή ακόμη και υψηλά ρισκοκίνδυνη κάθε επιχειρηματική πρωτοβουλία, παρόλα αυτά πιστεύεται ότι στο πλαίσιο λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ. και ευρύτερα των οργανισμών Κοινωνικής Οικονομίας θα δημιουργηθούν ευκαιρίες αξιοποίησης παραγωγικών δυνάμεων που υποαπασχολούνται. Όσον αφορά στο υπάρχον πρόβλημα της γραφειοκρατίας στις συναλλαγές των πολιτών (επιχειρηματιών) με το κράτος έχει παρατηρηθεί ότι υπάρχει μία συνεχιζόμενη προσπάθεια απομείωσης εκ μέρους του κράτους μέσω της εκσυγχρονιστικής διαδικασίας των υπηρεσιών του.

Τέλος, ακολουθούν με μικρά ποσοστά εκείνοι που απάντησαν όσον αφορά σε προβλήματα της έλλειψης οργανωμένων συλλογικών οργάνων εκπροσώπησης των Κοιν.Σ.Επ. και η χαμηλή κατάρτιση του στελεχιακού δυναμικού των Κοιν.Σ.Επ. σε ποσοστά που ανέρχονται στο 10,29% και 5,36% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Τα οργανωμένα συλλογικά όργανα εκπροσώπησης των Κοιν.Σ.Επ., όπως Ομοσπονδία, δίκτυα και εξειδικευμένα κέντρα υποστήριξης των Κοιν.Σ.Επ. κ.λπ., αλλά και το καταρτισμένο στελεχιακό δυναμικό θεωρούνται εν πολλοίς τα σπουδαιότερα στοιχεία για την επιτυχία των Κοιν.Σ.Επ., εντούτοις στην παρούσα έρευνα υποβαθμίζονται από τους ερωτώμενους, ενόψει σημαντικότερων προβλημάτων που αυτοί καλούνται να αντιμετωπίσουν.

Πίνακας 4.17.1: Έλλειψη θεσμικής υποστήριξης από το κράτος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	48	47,1	47,1	47,1
	Όχι	54	52,9	52,9	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.17.2: Έλλειψη οικονομικών και φορολογικών κινήτρων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	60	58,8	58,8	58,8
	Όχι	42	41,2	41,2	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.17.3: Έλλειψη οργανωμένων συλλογικών οργάνων εκπροσώπησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	21	20,6	20,6	20,6
	Όχι	81	79,4	79,4	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.17.4: Το πλαίσιο της ευρύτερης κρίσης τις καθιστά μη βιώσιμες

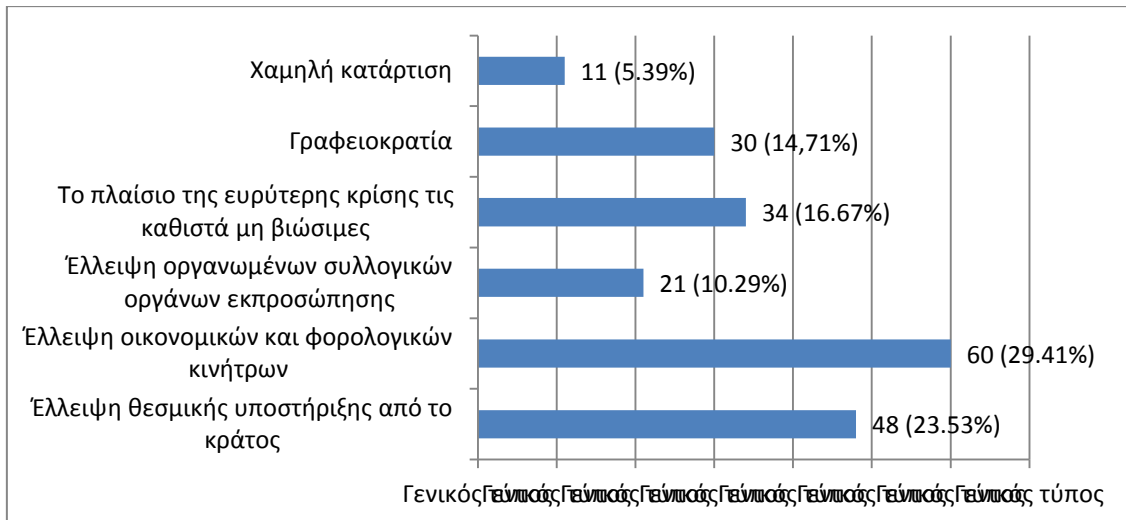
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	34	33,3	33,3	33,3
	Όχι	68	66,7	66,7	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.17.5: Γραφειοκρατία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	30	29,4	29,4	29,4
	Όχι	72	70,6	70,6	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4.17.6: Χαμηλή κατάρτιση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναί	11	10,8	10,8	10,8
	Όχι	91	89,2	89,2	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.15: Ποσοστιαία κατανομή 17^{ης} ερώτησης

Ερώτηση 18^η: Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όσον αφορά στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.;

Βάσει των ποσοτικών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν από το ανωτέρω ερώτημα, αναφορικά με τη γνώμη που έχουν διαμορφώσει οι ερωτώμενοι σχετικά με τον πρόσφατο νόμο (ν. 4430/2016) παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων που ανέρχεται σε ποσοστό 49,02% επί του συνόλου απάντησε ότι έχουν ουδέτερη γνώμη. Στη συνέχεια ανέρχεται σε ποσοστό 29,41% επί του συνόλου εκείνοι που τοποθετήθηκαν με θετική γνώμη για τις επικείμενες αλλαγές που επιφέρουν οι διατάξεις του καινούργιου νόμου στην λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. Ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά εκείνοι που απάντησαν με αρνητική ή πολύ αρνητική γνώμη για τον καινούργιο νόμο σε ποσοστά που ανέρχονται στο 10,78% και 6,86% επί του συνόλου, αντίστοιχα. Τέλος, ένα εξαιρετικά ελάχιστο ποσοστό (3,92%) συγκέντρωσε εκείνοι που απάντησαν ότι διαθέτουν πολύ θετική γνώμη για τον εν λόγω νόμο.

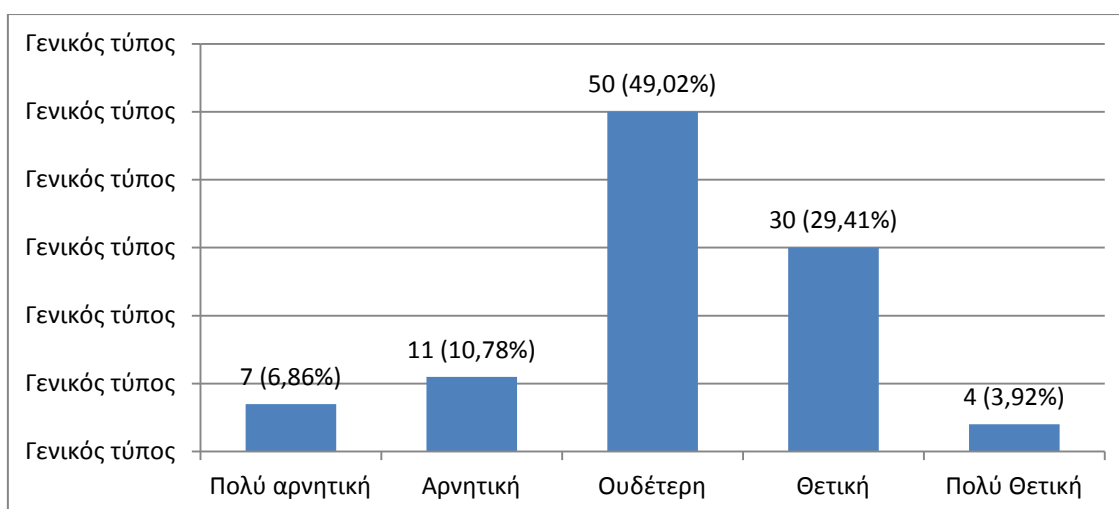
Τα ποσοτικά στοιχεία όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω με τη συγκέντρωση υψηλού ποσοστού επί του συνόλου να τοποθετούνται με ουδέτερη γνώμη στις προοπτικές που δημιουργεί η εφαρμογή του καινούργιου νόμου για τη λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ., καταδεικνύει εν τέλει την επιφυλακτικότητα που διακατέχει τα στελέχη των Κοιν.Σ.Επ. ως προς την έμπρακτη αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου νομού στην επίλυση διάφορων δυσλειτουργιών που υπήρχαν με τον προηγούμενο νόμο (ν. 4019/11). Αξίζει να αναφέρουμε ότι ο νέος νομός (ν. 4430/2016) έχει ως σκοπό όχι να ακυρώσει τον προηγούμενο νόμο (ν. 4019/11) αλλά να τον συμπληρώσει και να τον

εκσυγχρονίσει, υποστηρίζοντας με βελτιωμένο τρόπο θεσμικά τη λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. και να αποτελέσει κίνητρο ενασχόλησης περισσότερων ενεργών πολιτών με αυτές.

Πίνακας 4.18: Κατανομή απαντήσεων 18^{ης} ερώτησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Πολύ αρνητική	7	6,9	6,9	6,9
	Αρνητική	11	10,8	10,8	17,6
	Ουδέτερη	50	49,0	49,0	66,7
	Θετική	30	29,4	29,4	96,1
	Πολύ Θετική	4	3,9	3,9	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.16: Ποσοστιαία κατανομή 18^{ης} ερώτησης

Ερώτηση 19^η: Ποιο ρόλο πιστεύετε πως θα διαδραματίσουν οι Κοιν.Σ.Επ. στο άμεσο μέλλον;

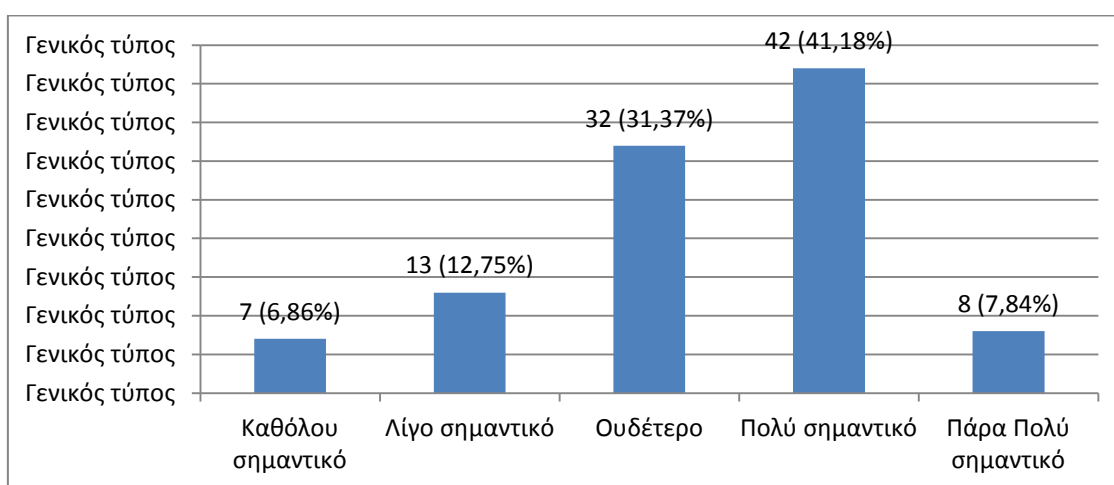
Σχετικά με την ερώτηση στην οποία διερευνάται η άποψη των συμμετεχόντων στην έρευνα αναφορικά με το ρόλο που πιστεύουν ότι θα διαδραματίσουν εν τέλει οι Κοιν.Σ.Επ. στο άμεσο μέλλον διαπιστώθηκε ότι ένα πολύ υψηλό ποσοστό που ανέρχεται στο 49,02% επί του συνόλου, τοποθετήθηκε θετικά. Αναλυτικότερα, σε ποσοστό 41,18% και 7,84% επί του συνόλου απάντησαν ότι οι Κοιν.Σ.Επ. θα διαδραματίσουν αντίστοιχα ένα πολύ σημαντικό και πάρα πολύ σημαντικό ρόλο στον άμεσο μέλλον. Ακολουθούν στην τρίτη θέση και με ποσοστό στο 31,37% επί του

συνόλου εκείνοι που απάντησαν ουδέτερα σχετικά με το ρόλο που αυτές θα διαδραματίσουν στο άμεσο μέλλον, ενώ μικρά ποσοστά καταγράφηκαν σε εκείνους που πιστεύουν ότι οι Κοιν.Σ.Επ. θα διαδραματίσουν λίγο σημαντικό ή και καθόλου σημαντικό ρόλο στον άμεσο μέλλον με ποσοστά στο 12,75% και 6,86% επί του συνόλου, αντίστοιχα.

Τα υψηλά ποσοστά που καταγράφηκαν σε εκείνους που απάντησαν ότι πιστεύουν ότι οι Κοιν.Σ.Επ. θα διαδραματίσουν ένα πολύ σημαντικό ρόλο στο άμεσο μέλλον καταδεικνύει αφενός τη δυναμική προοπτική που διακατέχει όλους εκείνους που στελεχώνουν της Κοιν.Σ.Επ και αφετέρου την προοπτική εξέλιξης των Κοιν.Σ.Επ. ως δυναμικούς αυτοτελείς παραγωγικούς φορείς της οικονομίας με σαφή κοινωνική αποστολή. Επίσης, τα υψηλά ποσοστά εκείνων που απάντησαν ουδέτερα καταδεικνύει την επιφυλακτικότητα που εκείνοι διατηρούν όσον αφορά στις προοπτικές που εμφανίζονται ενόψει του νέου νομικού πλαισίου που διαμορφώνεται με τον ν. 4430/2016 σχετικά με την υποστήριξη της λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ..

Πίνακας 4.19: Κατανομή απαντήσεων 19^{ης} ερώτησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου σημαντικό	7	6,9	6,9	6,9
	Λίγο σημαντικό	13	12,7	12,7	19,6
	Ουδέτερο	32	31,4	31,4	51,0
	Πολύ σημαντικό	42	41,2	41,2	92,2
	Πάρα Πολύ σημαντικό	8	7,8	7,8	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.17: Ποσοστιαία κατανομή 19^{ης} ερώτησης

4.4 Συσχετισμός ποσοτικών δεδομένων έρευνας

Για τον συσχετισμό των ποσοτικών δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η στατιστική μέθοδος του έλεγχου χ^2 . Σημειώνεται ότι ο έλεγχος χ^2 είναι μία αρκετά δημοφιλή μέθοδος μεταξύ των ερευνητών, οι οποίοι αναλύουν στατιστικά δομημένα ερωτηματολόγια ποσοτικών μεταβλητών που βασίζονται στην κλίμακα τύπου Likert.

Με τον έλεγχο χ^2 διαπιστώνεται η ύπαρξη στατιστικής εξάρτησης ή ανεξαρτησίας μεταξύ δύο διακριτών μεταβλητών. Προκειμένου να ελεγχθεί η εξάρτηση ή ανεξαρτησία των συσχετιζόμενων μεταβλητών κατασκευάζεται ένα πίνακας συνάφειας των δυο μεταβλητών με γραμμές και στήλες που σχηματίζονται από τις κατηγορίες των δύο μεταβλητών, τα κελία του πίνακα περιέχουν τις συχνότητες της από κοινού κατανομές των δύο μεταβλητών. (Ζαφειρόπουλος, 2015, σελ. 229)

Κατά τον έλεγχο χ^2 ελέγχονται δύο υποθέσεις:

- α) Η μηδενική υπόθεση: οι δύο μεταβλητές είναι στατιστικά ανεξάρτητες μεταξύ τους ή
- β) Η εναλλακτικής υπόθεση: οι μεταβλητές είναι στατιστικά εξαρτημένες

Για τον έλεγχο των δύο υποθέσεων ελέγχεται η στάθμη σημαντικότητας του έλεγχου (p) βάσει της τιμής *Asymp.Sig (2-sided)* του δεύτερου πίνακα (Chi-Square Test). Εφόσον, η στάθμη σημαντικότητας του ελέγχου είναι μεγαλύτερη ή ίση του 0,05 ($p \geq 0,05$) αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, εάν η στάθμη σημαντικότητας του ελέγχου είναι μικρότερη του 0,05 ($p < 0,05$) αποδεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση, στην οποία οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες. (Ζαφειρόπουλος, 2015, σελ. 230)

Στους ακόλουθους πίνακες αποτυπώνονται διαγραμματικά οι συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών που αφορούν κυρίως δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος και της διαμορφωθείσας άποψης – στάσης τους, που αυτοί είχαν απέναντι σε διαβαθμισμένα ερωτήματα κλίμακας τύπου Likert.

- Ο πρώτος πίνακα ονομάζεται πίνακας διασταύρωσης (Crosstabulation) ή πίνακας συνάφειας, στον οποίο αποτυπώνονται κάθε ζεύγος συσχετισμένων μεταβλητών. Έτσι, σε κάθε κελί διασταύρωσης γραμμών και στηλών εμφανίζεται η συχνότητα ταυτόχρονης εμφάνισης μίας κατηγορίας της μίας μεταβλητής και μίας κατηγορίας της άλλης μεταβλητής. Στην τελευταία στήλη του πίνακα τοποθετούνται τα αθροίσματα των συχνοτήτων καθεμιάς γραμμής.
- Ο δεύτερος πίνακας καλείται πίνακας δοκιμασίας χ^2 (Chi-Square Test), ο οποίος δείχνει εάν υπάρχει σχέση εξάρτησης ή ανεξαρτησίας στις συσχετιζόμενες μεταβλητές.

✓ **Φύλο x Ερώτηση 11^η** “Είστε ικανοποιημένος από τα ισχύοντα θεσμικά εργαλεία που υποστηρίζουν τη σύσταση και λειτουργία της επιχείρησής σας;”

Όπως προκύπτει από την τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.20 με τίτλο Chi-Square Tests, $p=0,912 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Φύλο και Ερώτηση 11^η είναι στατιστικά ανεξάρτητες που σημαίνει ότι και τα δύο φύλα φαίνεται να υποστηρίζουν την Ερώτηση 11^η χωρίς να διαφέρουν οι απόψεις τους σημαντικά.

Πίνακας 4.20: Φύλο x Ερώτηση 11^η

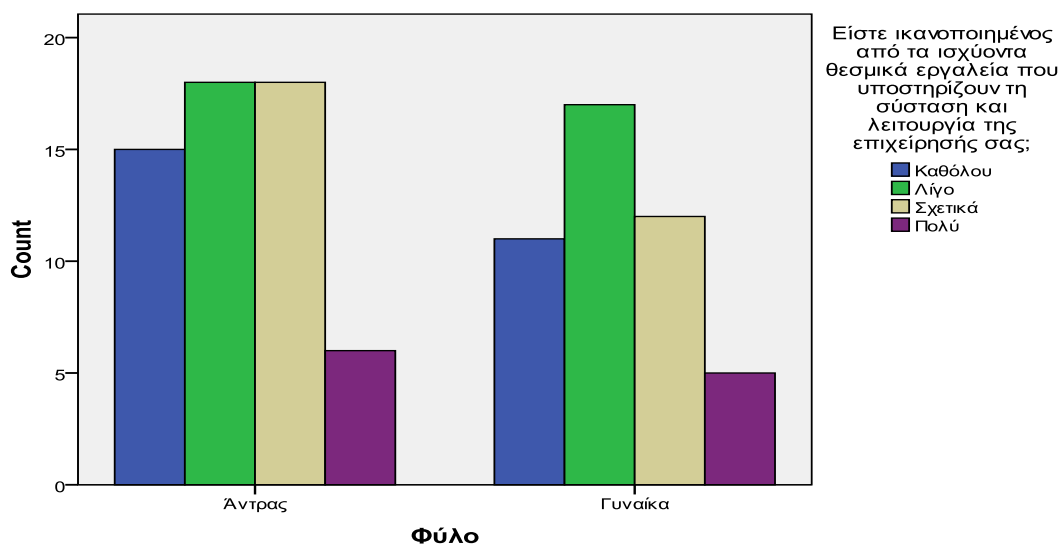
Crosstabulation

		Είστε ικανοποιημένος από τα ισχύοντα θεσμικά εργαλεία που υποστηρίζουν τη σύσταση και λειτουργία της επιχείρησής σας;				Total
		Καθόλου	Λίγο	Σχετικά	Πολύ	
Φύλο	Αντρας	15	18	18	6	57
	Γυναίκα	11	17	12	5	45
Total		26	35	30	11	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,530 ^a	3	,912
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.18: Φύλο x Ερώτηση 11^η

✓ **Φύλο x Ερώτηση 13^η** “Πόσο σημαντική είναι για εσάς η ύπαρξη κάποιας μορφής κρατικής χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια ενός έτους;”

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.21 Chi-Square Tests, $p=0,029 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Φύλο και Ερώτηση 13^η είναι στατιστικά εξαρτημένες που σημαίνει ότι τα δύο φύλα δεν υποστήριζαν με το ίδιο τρόπο την Ερώτηση 13^η και οι απόψεις τους διαφέρουν σημαντικά.

Πίνακας 4.21: Φύλο x Ερώτηση 13^η

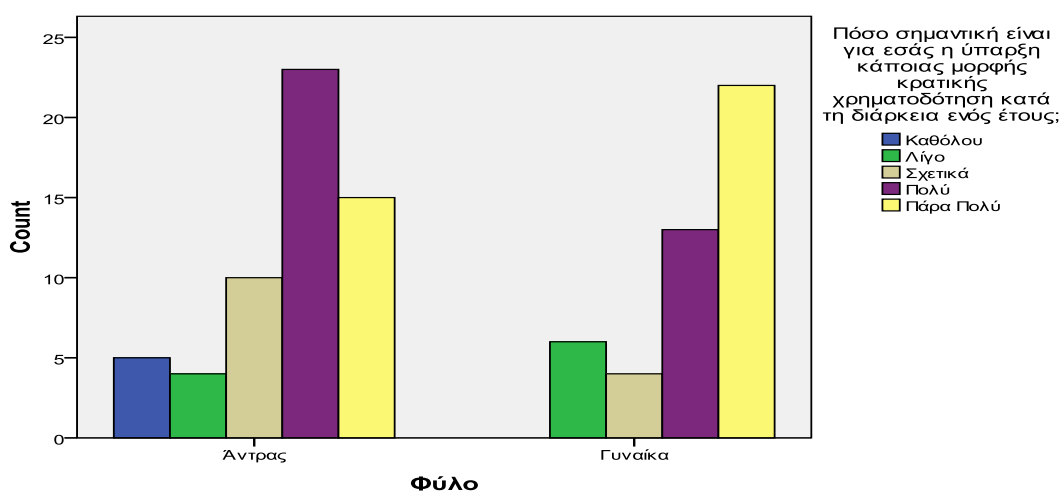
Crosstabulation

		Πόσο σημαντική είναι για εσάς η ύπαρξη κάποιας μορφής κρατικής χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια ενός έτους;					Total
		Καθόλου	Λίγο	Σχετικά	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Φύλο	Αντρας	5	4	10	23	15	57
	Γυναίκα	0	6	4	13	22	45
Total		5	10	14	36	37	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,811 ^a	4	,029
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.19: Φύλλο x Ερώτηση 13^η

✓ **Φύλο x Ερώτηση 18^η** “Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όσον αφορά στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.;

Με τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 8.22 Chi-Square Tests, $p=0,711 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Φύλο και Ερώτηση 18^η είναι στατιστικά ανεξάρτητες.

Πίνακας 4.22: Φύλο x Ερώτηση 18^η

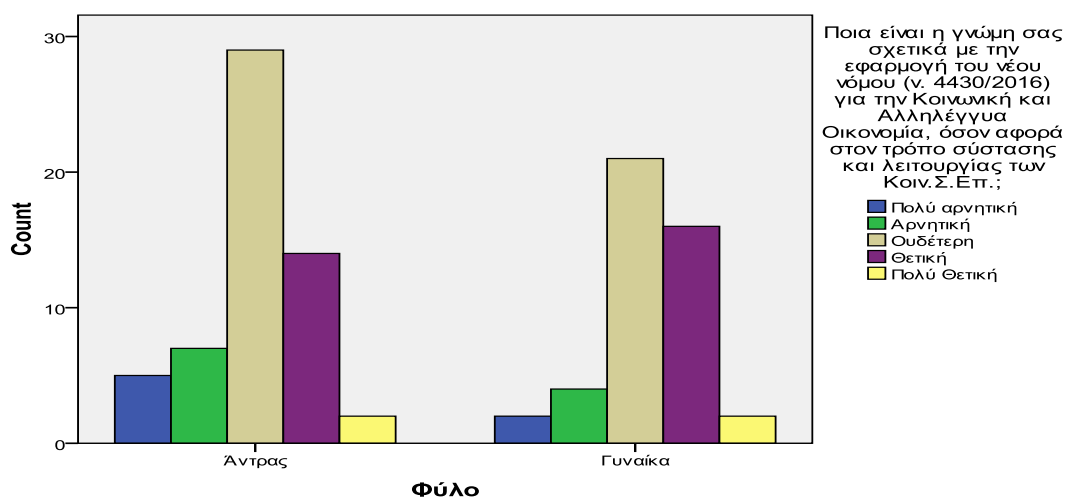
Crosstabulation

		Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όσον αφορά στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.;					Total
		Πολύ αρνητική	Αρνητική	Ουδέτερη	Θετική	Πολύ Θετική	
Φύλο	Αντρας	5	7	29	14	2	57
	Γυναίκα	2	4	21	16	2	45
Total		7	11	50	30	4	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,135 ^a	4	,711
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.20: Φύλο x Ερώτηση 18^η

✓ **Φύλο x Ερώτηση 19^η** “Ποιο ρόλο πιστεύεται πως θα διαδραματίσουν στο άμεσο μέλλον οι Κοιν.Σ.Επ.?”

Όπως προκύπτει από την τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.23 με τίτλο Chi-Square Tests, $p=0,406 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Φύλο και Ερώτηση 19^η είναι στατιστικά ανεξάρτητες.

Πίνακας 4.23: Φύλο x Ερώτηση 19^η

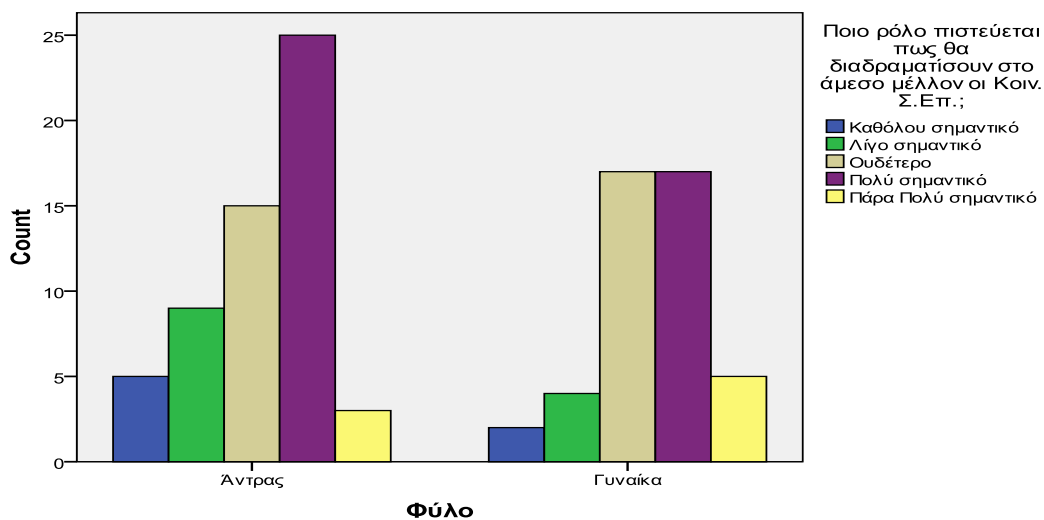
Crosstabulation

		Ποιο ρόλο πιστεύεται πως θα διαδραματίσουν στο άμεσο μέλλον οι Κοιν.Σ.Επ.;					Total
		Καθόλου σημαντικό	Λίγο σημαντικό	Ουδέτερο	Πολύ σημαντικό	Πάρα Πολύ σημαντικό	
Φύλο	Αντρας	5	9	15	25	3	57
	Γυναίκα	2	4	17	17	5	45
Total		7	13	32	42	8	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,001 ^a	4	,406
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.21: Φύλο x Ερώτηση 19^η

✓ **Ηλικία x Ερώτηση 11^η** “Είστε ικανοποιημένος από τα ισχύοντα θεσμικά εργαλεία που υποστηρίζουν τη σύσταση και λειτουργία της επιχείρησής σας;”

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 8.47 Chi-Square Tests, $p=0,162 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Ηλικία και Ερώτηση 11^η είναι στατιστικά ανεξάρτητες.

Πίνακας 4.24: Ηλικία x Ερώτηση 11^η

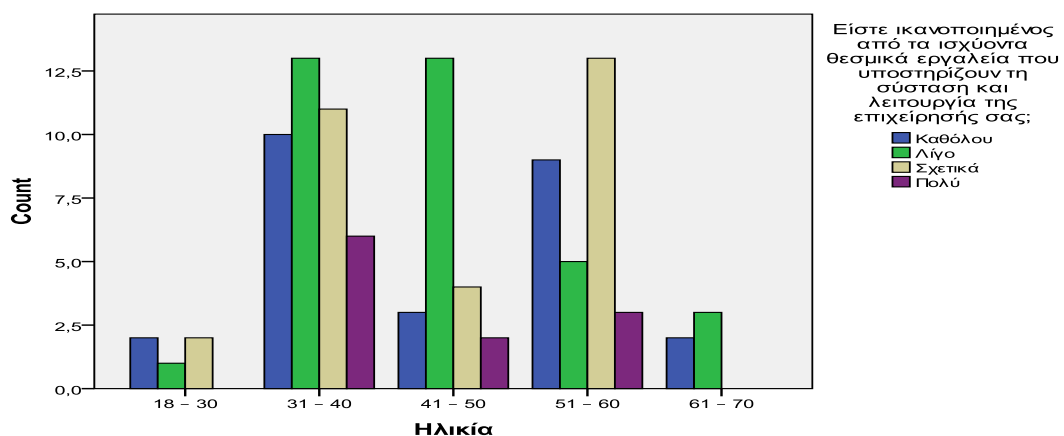
Crosstabulation

		Είστε ικανοποιημένος από τα υπάρχουσα ισχύοντα εργαλεία που υποστηρίζουν τη σύσταση και λειτουργία της επιχείρησής σας;				Total
		Καθόλου	Λίγο	Σχετικά	Πολύ	
Ηλικία	18 – 30	2	1	2	0	5
	31 – 40	10	13	11	6	40
	41 – 50	3	13	4	2	22
	51 – 60	9	5	13	3	30
	61 – 70	2	3	0	0	5
Total		26	35	30	11	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,683 ^a	12	,162
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.22: Ηλικία x Ερώτηση 11^η

Ηλικία x Ερώτηση 18^η “Πόσο σημαντική είναι για εσάς η ύπαρξη κάποιας μορφής κρατικής χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια ενός έτους;”

Με τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.25 Chi-Square Tests, $p=0,048 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Ηλικία και Ερώτηση 13^η είναι στατιστικά εξαρτημένες.

Πίνακας 4.25: Ηλικία x Ερώτηση 13^η

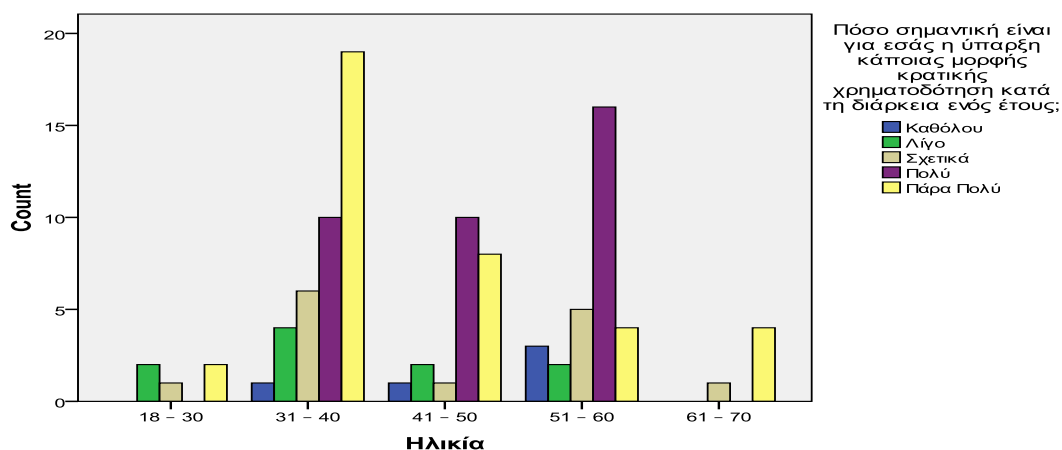
Crosstabulation

		Πόσο σημαντική είναι για εσάς η ύπαρξη κάποιας μορφής κρατικής χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια ενός έτους;					Total
		Καθόλου	Λίγο	Σχετικά	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Ηλικία	18 – 30	0	2	1	0	2	5
	31 – 40	1	4	6	10	19	40
	41 – 50	1	2	1	10	8	22
	51 – 60	3	2	5	16	4	30
	61 – 70	0	0	1	0	4	5
Total		5	10	14	36	37	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,422 ^a	16	,048
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.23: Ηλικία x Ερώτηση 11^η

✓ **Ηλικία x Ερώτηση 18^η** “ Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όσον αφορά στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.; ”

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.26 Chi-Square Tests, $p=0,007 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Ηλικία και Ερώτηση 18^η είναι στατιστικά εξαρτημένες.

Πίνακας 4.26: Ηλικία x Ερώτηση 18^η

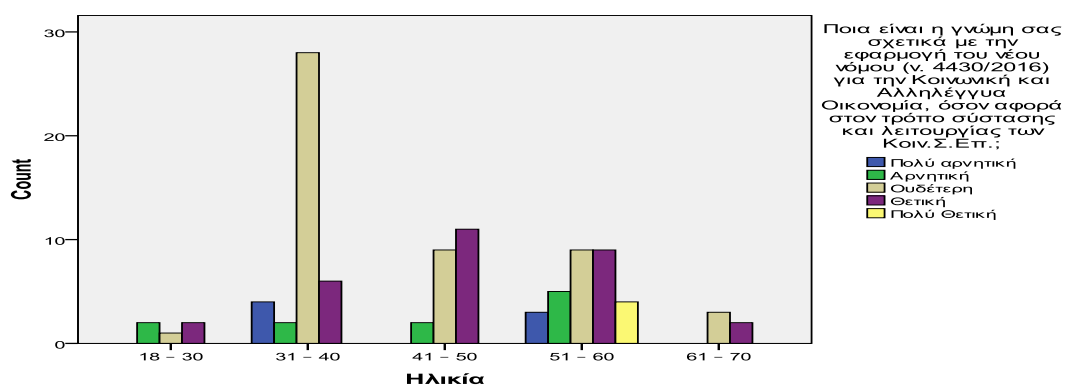
Crosstabulation

		Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όσον αφορά στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.;					Total
		Πολύ αρνητική	Αρνητική	Ουδέτερη	Θετική	Πολύ Θετική	
Ηλικία	18 – 30	0	2	1	2	0	5
	31 – 40	4	2	28	6	0	40
	41 – 50	0	2	9	11	0	22
	51 – 60	3	5	9	9	4	30
	61 – 70	0	0	3	2	0	5
Total		7	11	50	30	4	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	33,022 ^a	16	,007
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.24: Ηλικία x Ερώτηση 18^η

✓ **Ηλικία x Ερώτηση 19^η** “Ποιο ρόλο πιστεύεται πως θα διαδραματίσουν στο άμεσο μέλλον οι Κοιν.Σ.Επ.?”

Όπως προκύπτει από την τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.27 με τίτλο Chi-Square Tests, $p=0,073 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Ηλικία και Ερώτηση 19^η είναι στατιστικά ανεξάρτητες.

Πίνακας 4.27: Ηλικία x Ερώτηση 19^η

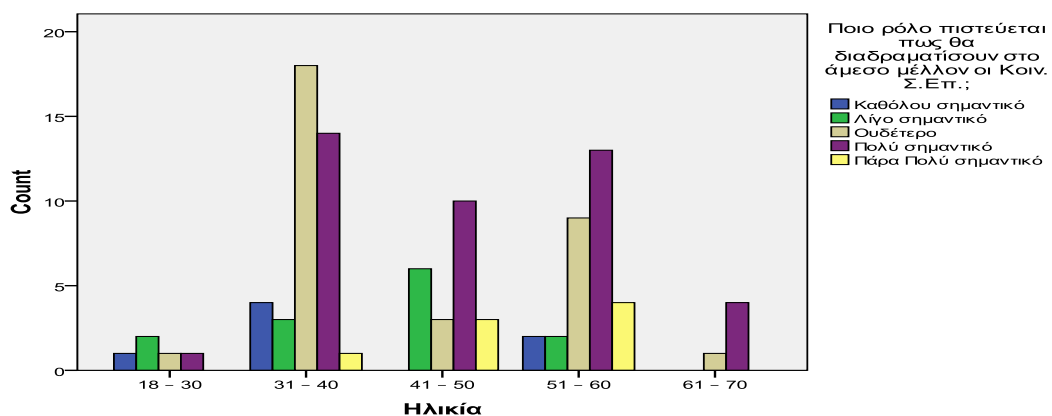
Crosstabulation

		Ποιο ρόλο πιστεύεται πως θα διαδραματίσουν στο άμεσο μέλλον οι Κοιν.Σ.Επ.;					Total
		Καθόλου σημαντικό	Λίγο σημαντικό	Ουδέτερο	Πολύ σημαντικό	Πάρα Πολύ σημαντικό	
Ηλικία	18 – 30	1	2	1	1	0	5
	31 – 40	4	3	18	14	1	40
	41 – 50	0	6	3	10	3	22
	51 – 60	2	2	9	13	4	30
	61 – 70	0	0	1	4	0	5
Total		7	13	32	42	8	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24,829 ^a	16	,073
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.25: Ηλικία x Ερώτηση 19^η

✓ **Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 11^η** “Είστε ικανοποιημένοι από τα ισχύοντα θεσμικά εργαλεία που υποστηρίζουν τη σύσταση και λειτουργία της επιχείρησής σας;”

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.28 Chi-Square Tests, $p=0,262 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Επίπεδο Εκπαίδευσης και Ερώτηση 11^η είναι στατιστικά ανεξάρτητες.

Πίνακας 4.28: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 11^η

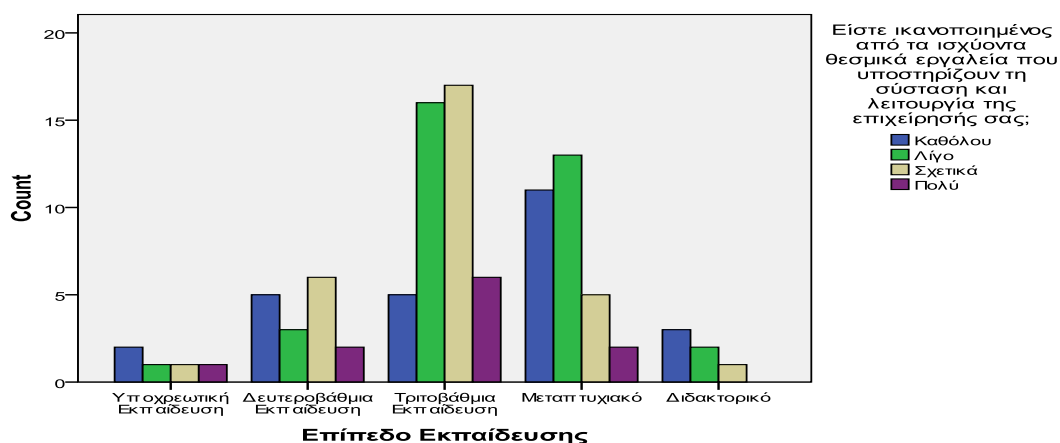
Crosstabulation

		Είστε ικανοποιημένοι από τα ισχύοντα θεσμικά εργαλεία που υποστηρίζουν τη σύσταση και λειτουργία της επιχείρησής σας;				Total
		Καθόλου	Λίγο	Σχετικά	Πολύ	
Επίπεδο Εκπαίδευσης	Υπ. Εκπαίδευση	2	1	1	1	5
	2 ^ο βάθμια Εκπ.	5	3	6	2	16
	3 ^ο βάθμια Εκπ.	5	16	17	6	44
	Μεταπτυχιακό	11	13	5	2	31
	Διδακτορικό	3	2	1	0	6
Total		26	35	30	11	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,629 ^a	12	,262
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.26: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 11^η

✓ **Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 13^η** “ Πόσο σημαντική είναι για εσάς η ύπαρξη κάποιας μορφής κρατικής χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια ενός έτους;”

Με τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.29 Chi-Square Tests, $p=0,102 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Επίπεδο Εκπαίδευσης και Ερώτηση 13^η είναι στατιστικά ανεξάρτητες.

Πίνακας 4.29: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 13^η

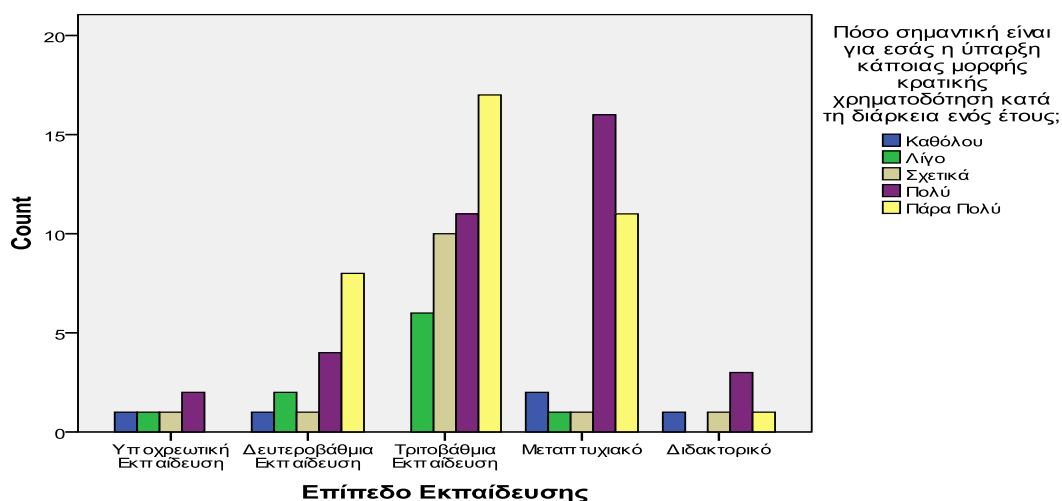
Crosstabulation

		Πόσο σημαντική είναι για εσάς η ύπαρξη κάποιας μορφής κρατικής χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια ενός έτους;					Total
		Καθόλου	Λίγο	Σχετικά	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Επίπεδο Εκπαίδευσης	Υπ. Εκπαίδευση	1	1	1	2	0	5
	2 ^ο βάθμια Εκπ.	1	2	1	4	8	16
	3 ^ο βάθμια Εκπ.	0	6	10	11	17	44
	Μεταπτυχιακό	2	1	1	16	11	31
	Διδακτορικό	1	0	1	3	1	6
Total		5	10	14	36	37	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,465 ^a	16	,102
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.27: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 13^η

- ✓ **Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 18^η** “ Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όσον αφορά στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.;

Όπως προκύπτει από την τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.30 με τίτλο Chi-Square Tests, $p=0,047 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Επίπεδο Εκπαίδευσης και Ερώτηση 18^η είναι στατιστικά εξαρτημένες.

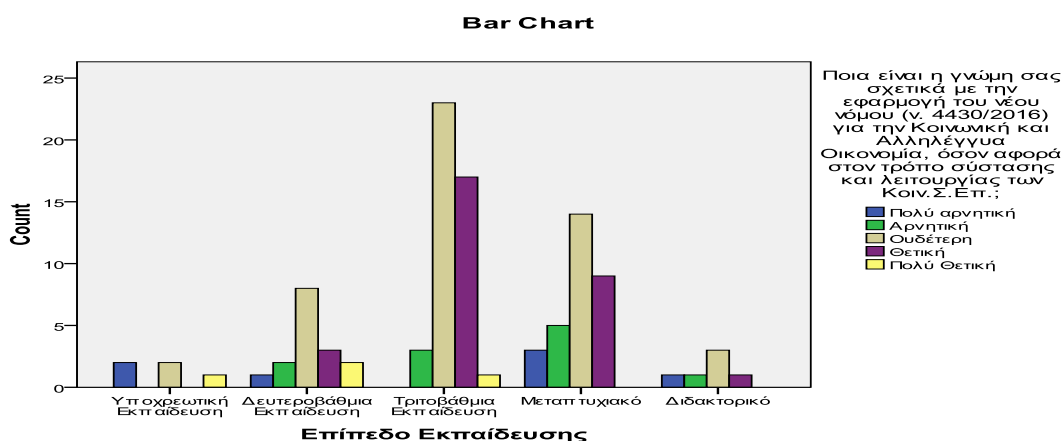
Πίνακας 4.30: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 18^η

Crosstabulation

		Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όσον αφορά στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.;					Total
		Πολύ αρνητική	Αρνητική	Ουδέτερη	Θετική	Πολύ Θετική	
Επίπεδο Εκπαίδευσης	Υπ. Εκπαίδευση	2	0	2	0	1	5
	2 ^ο βάθμια Εκπ.	1	2	8	3	2	16
	3 ^ο βάθμια Εκπ.	0	3	23	17	1	44
	Μεταπτυχιακό	3	5	14	9	0	31
	Διδακτορικό	1	1	3	1	0	6
Total		7	11	50	30	4	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,491 ^a	16	,047
N of Valid Cases	102		

Διάγραμμα 4.28: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 18^η

✓ **Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 19^η** “Ποιο ρόλο πιστεύεται πως θα διαδραματίσουν στο άμεσο μέλλον οι Κοιν.Σ.Επ.;

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.31 Chi-Square Tests, $p=0,156 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Επίπεδο Εκπαίδευσης και Ερώτηση 19^η είναι στατιστικά ανεξάρτητες.

Πίνακας 4.31: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 19^η

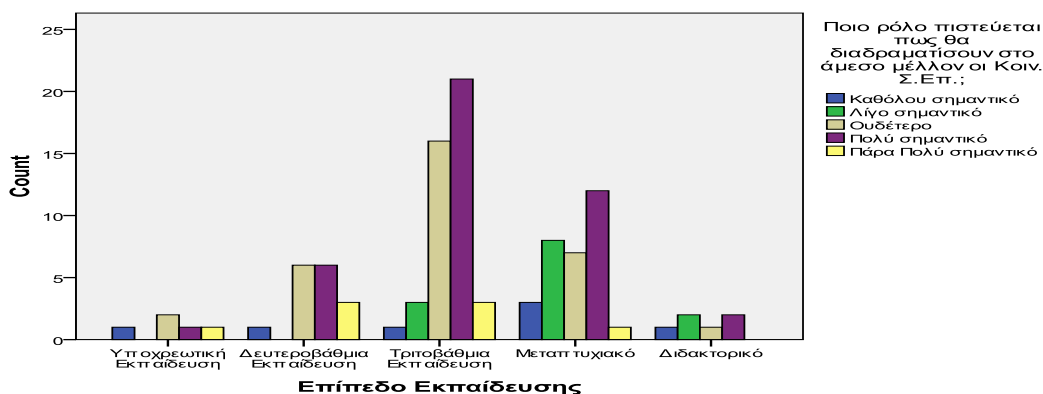
Crosstabulation

		Ποιο ρόλο πιστεύεται πως θα διαδραματίσουν στο άμεσο μέλλον οι Κοιν.Σ.Επ.;					Total
		Καθόλου σημαντικό	Λίγο σημαντικό	Ουδέτερο	Πολύ σημαντικό	Πάρα Πολύ σημαντικό	
Επίπεδο Εκπαίδευσης	Υπ. Εκπαίδευση	1	0	2	1	1	5
	2 ^ο βάθμια Εκπ.	1	0	6	6	3	16
	3 ^ο βάθμια Εκπ.	1	3	16	21	3	44
	Μεταπτυχιακό	3	8	7	12	1	31
	Διδακτορικό	1	2	1	2	0	6
Total		7	13	32	42	8	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,618 ^a	16	,156
N of Valid Cases	102		

Bar Chart

Διάγραμμα 4.29: Επίπεδο Εκπαίδευσης x Ερώτηση 19^η

✓ **Ερώτηση 19^η** “Ποιο ρόλο πιστεύεται πως θα διαδραματίσουν το άμεσο μέλλον οι Κοιν.Σ.Επ.;" x **Ερώτηση 18^η** “ Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όσον αφορά στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.;"

Με τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.32 Chi-Square Tests, $p=0,000 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Ερώτηση 19^η και Ερώτηση 18^η είναι στατιστικά εξαρτημένες.

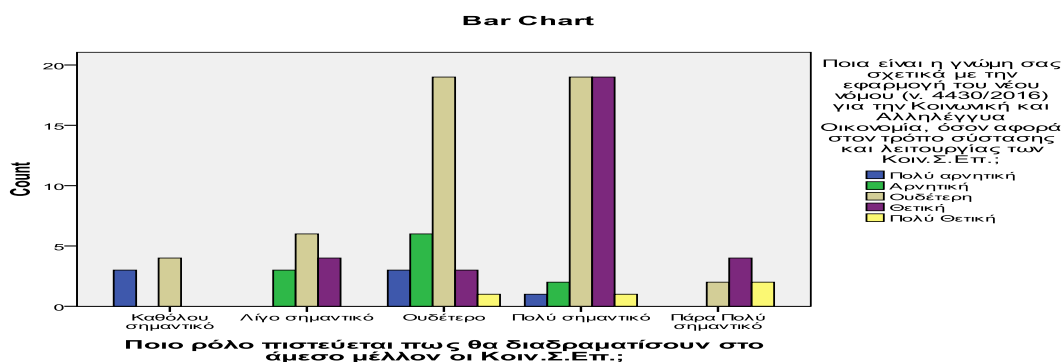
Πίνακας 4.32: Ερώτηση 19^η x Ερώτηση 18^η

Crosstabulation

		Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όσον αφορά στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.;					Total
		Πολύ αρνητική	Αρνητική	Ουδέτερη	Θετική	Πολύ Θετική	
Ποιο ρόλο πιστεύεται πως θα διαδραματίσουν στο άμεσο μέλλον οι Κοιν.Σ.Επ.;	Καθόλου σημαντικό	3	0	4	0	0	7
	Λίγο σημαντικό	0	3	6	4	0	13
	Ουδέτερο	3	6	19	3	1	32
	Πολύ σημαντικό	1	2	19	19	1	42
	Πάρα Πολύ σημαντικό	0	0	2	4	2	8
Total		7	11	50	30	4	102

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	46,113 ^a	16	,000
N of Valid Cases	102		

4.5 Σύνοψη αποτελεσμάτων έρευνας

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 102 Κοιν.Σ.Επ. κατανεμημένες σε όλες της περιφέρειες της Ελλάδας, οι οποίες συμμετείχαν στην έρευνα μέσω των εκπρόσωπων τους. Η συμμετοχή τους επιτεύχθηκε μέσω της συμπλήρωσης ενός δομημένου ερωτηματολογίου, το οποίο διερευνούσε την γνώμη και την άποψη τους σε θέματα που αφορούν στη διαχείριση και λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ.

Όσον αφορά στα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος οι άντρες κατέχουν ένα ελαχίστως μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής έναντι των γυναικών. Η σύνθεση της ηλικιακής κατηγορίας του δείγματος αποτελείται κυρίως από παραγωγικές ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού, με την ηλικιακή κατηγορία των 31 έως 40 να καταλαμβάνει το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής. Το μορφωτικό επίπεδο του δείγματος κρίθηκε ιδιαίτερα υψηλό, αφού η πλειοψηφία εξ αυτών διαθέτει ανώτατους τίτλους σπουδών. Σχεδόν ολόκληρο το δείγμα της έρευνας προέκυψε ότι συμμετέχει στη διαχείριση των Κοιν.Σ.Επ. ως μέλη της Γ.Σ. ή και της Διοικούσας Επιτροπής, ενώ το ήμισυ του δείγματος εργάζεται σε αυτές. Τέλος, προέκυψε ότι πριν ασχοληθεί το δείγμα της έρευνας με τις Κοιν.Σ.Επ. ήταν κατανεμημένο σχεδόν ισόποσα σε τρεις κατηγορίες: των μισθωτών, των επιχειρηματιών – αυτοαπασχολούμενων και των ανέργων.

Σχετικά με τα χαρακτηριστικά των Κοιν.Σ.Επ. που συμμετείχαν στην έρευνα. Η πλειοψηφία εξ αυτών ανήκει στην κατηγορία των Κοιν.Σ.Επ. Παραγωγικού Σκοπού που καταδεικνύει το αυξημένο ενδιαφέρον για ενεργοποίηση υποαπασχολούμενων παραγωγικών δυνάμεων της χώρας μας. Το δείγμα κατανέμεται γεωγραφικώς σε όλες τις διοικητικές περιφέρειες της Ελλάδας με υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής στις διοικητικές περιφέρειες Αττικής και Θεσσαλίας. Το έτος ίδρυσης των περισσότερων Κοιν.Σ.Επ του δείγματος είναι τα έτη 2011 έως το έτος 2015, τα οποία συμπίπτουν με τα έτη ύπαρξη νομικού πλαισίου για την σύσταση των Κοιν.Σ.Επ. αλλά και με την αυξανόμενη οικονομική κρίση στην Ελλάδα. Τέλος, προέκυψε ότι η αριθμητική σύνθεση των μελών της Γ.Σ. είναι ως επί το πλείστον ολιγάριθμη που κυμαίνεται από 5μελή έως 7μελή, ενώ η συμμετοχή των νομικών προσώπων στη σύνθεση της Γ.Σ. ήταν σχεδόν ανύπαρκτη.

Όσον αφορά στη διερεύνηση της γνώμης του δείγματος σε ζητήματα διαχείρισης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ. προέκυψε ότι η πλειοψηφία είναι από ελαχίστως έως και καθόλου ικανοποιημένο από τα ισχύοντα θεσμικά εργαλεία που διέπουν την λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. Επιπλέον, από την έρευνα προκύπτει η άποψη για μία

ελλειμματική υποστήριξη των Ο.Τ.Α. Α' βαθμού απέναντι στην λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ., οι οποίες δραστηριοποιούνται στη χωρική εμβέλεια τους. Επίσης, αναδεικνύεται ότι υπάρχει ιδιαίτερα αυξημένη εξάρτηση από κάποια μορφή κρατικής χρηματοδότησης κατά τη διάρκεια ενός έτους, ενώ οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου έως ελάχιστα φορολογικά κίνητρα για την λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. Τέλος, διαπιστώθηκε ότι τα έσοδα των Κοιν.Σ.Επ. από παραγωγική δραστηριότητα είναι σχετικά έως λίγα, ώστε να τους εξασφαλίζεται η οικονομική βιωσιμότητα τους.

Όσον αφορά τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι Κοιν.Σ.Επ. προέκυψε ότι αυτά σχετίζονται κυρίως με την έλλειψη οικονομικών και φορολογικών κινήτρων, καθώς και με την έλλειψη θεσμικής υποστήριξης των Κοιν.Σ.Επ. από το κράτος. Σχετικά με το ερώτημα που διερευνούσε ποια είναι τα ισχυρά στοιχεία για την επιτυχία μίας Κοιν.Σ.Επ. προέκυψε αφενός ότι αυτά έχουν σχέση με την εφαρμογή καινοτόμων ιδεών στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών και αφετέρου σχετίζονται με την συμπίνα δράσης των μελών που απαρτίζουν τα συλλογικά όργανα διοίκησης μίας Κοιν.Σ.Επ.

Σχετικά με τη διερεύνηση της γνώμης του δείγματος όσον αφορά στην εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για τη λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. προέκυψε ότι αυτή είναι κυρίως ουδέτερη. Η γνώμη αυτή προέρχεται ως επί το πλείστον από το γεγονός ότι δεν έχουν φανεί ακόμη τα αποτελέσματα εφαρμογή του εν λόγω νόμου. Τέλος, στο ερώτημα που διερευνούσε το ρόλο που θα διαδραματίσουν οι Κοιν.Σ.Επ. στο άμεσο μέλλον προέκυψε από την πλειοψηφία του δείγματος πως αυτός θα είναι από πολύ σημαντικός έως και ουδέτερος, στοιχείο που το οποίο καταδεικνύει την προοπτική που αποδίδουν τα άτομα που στελεχώνουν τις Κοιν.Σ.Επ. σε αυτές αλλά παράλληλα και την επιφυλακτικότητα που τους διακατέχει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1 Συμπεράσματα

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει ενέργειες σύστασης και λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων και αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας. Παρόλο που δεν υπάρχει ένας ενιαίος αποδεκτός ορισμός από τη διεθνή κοινότητα που να καλύπτει την κοινωνική επιχειρηματικότητα και τις κοινωνικές επιχειρήσεις, υπάρχει συμφωνία σε ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν τις έννοιες αυτές. Τα πλέον σημαντικότερα εξ αυτών είναι η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας με μία σαφή κοινωνική αποστολή και η επανεπένδυση των κερδών για την εξυπηρέτηση κοινωνικών σκοπών.

Η ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης ξεκίνησε να υφίσταται κατά βάση από τις αρχές της δεκαετίας του '90 με την αυξητική τάση σύστασης κοινωνικών επιχειρήσεων. Αξιοσημείωτο είναι ότι υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση στις νομικές μορφές που λαμβάνουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις στις ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και στον τρόπο διοίκησης, χρηματοδότησης και απασχόλησης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Σύγκλιση έχει σημειωθεί μόνο στον τομέα δραστηριοποίησης που αφορά στην εργασιακή ενσωμάτωση ατόμων με δυσκολία εύρεσης και διατήρησης σταθερής εργασίας.

Η Ε.Ε. και ειδικότερα το Ευρωκοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ε.Ο.Κ.Ε.) έχουν επιχειρήσει να ενισχύσουν την κοινωνική επιχειρηματικότητα και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας μέσω μίας σειράς πρωτοβουλιών πολιτικής. Η Ε.Ε. έχει εν πολλοίς υπερτονίσει το ρόλο που διαδραματίζει η κοινωνική επιχειρηματικότητα και η κοινωνική καινοτομία στην καταπολέμηση της ανεργίας.

Οι Κοιν.Σ.Επ. αποτελούν πρωτοπορία για τα ελληνικά δεδομένα και στοχεύουν σε πρωτοβουλίες τοπικής ανάπτυξης, αφού ενισχύουν τον παραγωγικό ιστό μίας περιοχής μέσω της παραγωγής και διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών με έντονο το κοινωνικό χαρακτήρα για τα οποία δεν ενδιαφέρεται ή δεν μπορούν να παράγουν οι επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Επίσης, προσφέρουν λύσεις σε προβλήματα κοινωνικής συνοχής, μακροχρόνιας ανεργίας, την κοινωνική επανένταξη αποκλεισμένων ή ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και γενικότερα την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο δεύτερος νόμος στην Ελλάδα για τους φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας σε βελτίωση του πρώτου (ν.4019/11) είναι πλέον πραγματικότητα, γεγονός που καταδεικνύει πως η κοινωνική οικονομία και οι φορείς της περιλαμβάνονται στον κεντρικό κυβερνητικό σχεδιασμό. Το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας μέσω της ειδικής υπηρεσίας για την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Οικονομία έχει αναλάβει την υλοποίηση του νέου νομού 4430/16 «Κοινωνική Οικονομία και Αλληλέγγυα Οικονομία και Ανάπτυξη των Φορέων της».

Σε μία τόσο δύσκολη οικονομική και κοινωνική συγκυρία, ο νέος νόμος και η εφαρμογή του αναμένεται να επιλύσει σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι Κοιν.Σ.Επ. Επίσης, προσδοκάται να συντελέσει στη συνένωση των κοινωνικών δυνάμεων και να διευρυνθεί ο χώρος δραστηριοποίησης σε όλους τους ενδιαφερόμενους πολίτες και σε όλες τις παραγωγικές δραστηριότητες.

Παρόλο που υπάρχει βελτιωμένο νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα, οι Κοιν.Σ.Επ. αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα βιωσιμότητας, τα οποία σχετίζονται με το γεγονός ότι δεν υπάρχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την οικονομική και υλικοτεχνική υποστήριξη τους, ούτε υποστηρικτικές κρατικές δομές που θα παρείχαν συνολική πληροφόρηση και τεχνογνωσία. Επίσης, υπάρχουν έντονες δυσκολίες στην εύρεση και εξασφάλιση χρηματοδότησης, καθώς και πρόσβαση σε τραπεζικά κεφάλαια.

Αδυναμία, επίσης, εντοπίζεται στη δημιουργία οργανωμένων μορφών εκπροσώπησης των Κοιν.Σ.Επ. όπως Πανελλήνια Ομοσπονδία, Κοινωνικά Δίκτυα, Ενώσεις, κ.λπ., τα οποία θα λειτουργούσαν υποστηρικτικά και αλληλέγγυα μεταξύ τους σε δύσκολες στιγμές ή θα εξεύρισκαν λύσεις σε επιτακτικά ζητήματα τους. Για την αντιμετώπιση αυτών των δυσκολιών χρειάζεται η απλοποίηση του θεσμικού περιβάλλοντος, πρέπει να δοθούν περισσότερες φοροαπαλλαγές, καθώς και εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές στήριξης, αλλά και καθιέρωσης χρηματοπιστωτικών μέσων και πρόσβαση των Κοιν.Σ.Επ. σε μορφές χρηματοδότησης.

Από την άλλη πλευρά, βασικότερα κίνητρα δραστηριοποίησης των ατόμων με τις Κοιν.Σ.Επ. αποτέλεσε το υπάρχον νομικό πλαίσιο, αλλά κυρίως οι υφιστάμενες οικονομικές και κοινωνικές συγκυρίες. Η δραματική αύξηση του ποσοστού ανεργίας και της φτώχειας, σε συνδυασμό με την παρατεταμένη κρίση του κράτους πρόνοιας δημιούργησαν τις κατάλληλες συνθήκες για την περαιτέρω ανάπτυξη των Κοιν.Σ.Επ.

Η ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην χώρα μας μέσω της δημιουργίας και ανάπτυξης των κοινωνικών επιχειρήσεων ιδιαίτερα των Κοιν.Σ.Επ. είναι αρκετά περιορισμένη και κάτω από το ευρωπαϊκό μέσο όρο. Παρόλα αυτά,

γίνεται αποδεκτό από αρκετούς πολίτες ότι παρέχει αρκετές ευκαιρίες απασχόλησης και προοπτικές αξιοποίησης των ανεκμετάλλεωτων παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας μας. Επιπλέον, μπορούν να στηρίξουν καινοτόμες ιδέες και αξίες που παράγουν θετικό οικονομικό αποτέλεσμα σε ένα πλαίσιο που βασίζεται στη βιώσιμη ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο, με σεβασμό στην κοινωνία, το περιβάλλον τον πολιτισμό.

Παρόλο την περιορισμένη ανάπτυξη των Κοιν.Σ.Επ. στην Ελλάδα, η εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/16) για την Κοινωνική Οικονομία και τους φορείς της, τις κυβερνητικές πρωτοβουλίες υποστήριξης, αλλά και μία πιο ώριμη συλλογική σκέψη που αφορά στην οργάνωση και λειτουργία των Κοιν.Σ.Επ. από τα ίδια άτομα που στελεχώνουν τις επιχειρήσεις αυτές δημιουργεί νέες προοπτικές. Σημαντικό στοιχείο του νέου νόμου που δημιουργεί περαιτέρω προοπτικές είναι η αξιοποίηση κινητής και ακίνητης περιουσίας των Ο.Τ.Α. Α' βαθμού από τις Κοιν.Σ.Επ., αλλά και η ευρύτερη συνεργασία τους στα πλαίσια προγραμματικών συμφωνιών αξιοποιώντας τις τοπικές ενδογενείς δυνάμεις. Εξάλλου, τόσο οι Ο.Τ.Α. Α' βαθμού όσο και οι Κοιν.Σ.Επ. επειδή δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο γνωρίζουν καλύτερα από οποιοδήποτε άλλο φορέα τις κοινωνικές ανάγκες.

Στην πολύ δύσκολη περίοδο που διανύουμε και προκειμένου να ξεπεραστεί η παρούσα οικονομική κρίση θα πρέπει να προωθηθούν ριζοσπαστικές, διαρθρωτικές και κοινωνικές πολιτικές παρεμβάσεις μέσα από μία νέα κοινωνική πραγματικότητα που θα βασίζεται στην συνένωση των κοινωνικών δυνάμεων μέσα από αξίες της αλληλεγγύης, του κοινωνικού συνεταιρίζεσθαι, αισιοδοξώντας στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Στην ανωτέρω λογική εντάσσονται οι ενέργειες που προωθούνται από τον τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, όπως είναι οι Κοιν.Σ.Επ., οι οποίες σαν βασική αποστολή δεν έχουν το ατομικό κέρδος ή τον αλόγιστο πλουτισμό των ιδιοκτητών, αλλά στηρίζονται στην επανεπένδυση και το κοινωνικό όφελος.

5.2 Προτάσεις

- ✓ Χώρες που παρουσιάζουν έντονη συνεταιριστική δράση, όπως η Φινλανδία, η Σουηδία, ο Καναδάς και η Ισπανία που έχει μακρά παράδοση στο «συνεταιρίζεσθαι» έχουν καθιέρωση εδώ και μερικά χρόνια το θεσμό των κατά τόπους Κέντρων Υποστήριξης Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων. Τα Κέντρα Υποστήριξης έχουν ως αποστολή να ενημερώσουν, να εκπαιδεύσουν τα εν δυνάμει στελέχη των κοινωνικών επιχειρήσεων, καθώς και να συνδράμουν του υποψηφίους κοινωνικούς επιχειρηματίες στα πρώτα τους επιχειρηματικά βήματα. Προτείνεται η δημιουργία ανάλογων Κέντρων στην Ελλάδα σε περιφερειακό επίπεδο.
- ✓ Κρίνεται επιτακτική η ανάγκη της σύστασης ενός μόνιμου και επίσημου θεσμικού οργάνου που θα λάβει τη μορφή της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας,⁹² η οποία να έχει τη δικαιοδοσία να εκπροσωπήσει όλες τις Κοιν.Σ.Επ. απέναντι στις δημόσιες και ιδιωτικές αρχές, τους θεσμούς και τους διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς.
- ✓ Στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της πτώχευσης των επιχειρήσεων ή ακόμα πιο συχνά της εγκατάλειψης των επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η ύπαρξη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέπει την επαναλειτουργία των πτωχευμένων ή εγκαταλελειμμένων επιχειρήσεων από τους εργαζόμενους σε συνεταιριστική βάση, όπως είναι αυτή των Κοιν.Σ.Επ.
- ✓ Προτείνεται για τις υποσύσταση Κοιν.Σ.Επ. η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου επιχειρησιακού σχεδίου (business plan) βιωσιμότητας. Τα πρώτα επιχειρηματικά βήματα μίας Κοιν.Σ.Επ. έχουν πολλές ομοιότητες με αυτά που πρέπει να κάνει μία οποιαδήποτε επιχείρηση στην ίδρυση της, γεγονός που σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχει ένα βιώσιμο επιχειρησιακό σχέδιο. Το σχέδιο αυτό θα παρέχει πληροφορίες για το βαθμό που καλύπτονται κοινωνικές ανάγκες σε τοπικό επίπεδο, όπου πρόκειται να δραστηριοποιηθεί μία Κοιν.Σ.Επ., καθώς και για τα απαιτούμενα μέσα, όπως υλική υποδομή, στελεχιακό δυναμικό, αναγκαίοι οικονομικοί πόροι, τρόπος άντλησης χρηματοδοτήσεων, κ.λπ. Επιπλέον, θα παρέχει πληροφόρηση για τις δυνατότητες διασύνδεσης με άλλες συνεταιριστικές μορφές, καθώς έτσι δημιουργείται μία αλυσίδα παραγωγής και παρώθησης

---

⁹² Σημειώνεται ότι η Πανελλήνια Ομοσπονδία Κοιν.Σ.Επ. αυτή την στιγμή βρίσκεται υπό σύσταση, τελεί υπό προσωρινή καταστατική λειτουργία. Επιπλέον, καλεί σε συμμετοχή όλες τις Κοιν.Σ.Επ., παρόλα αυτά έχουν εκδήλωση ενδιαφέρον μόνο τριάντα (30) Κοιν.Σ.Επ. από ολόκληρη την Ελλάδα.

προϊόντων και υπηρεσιών που χαρακτηριστικό της είναι η μείωση του κόστους παραγωγής και αύξηση της αποτελεσματικότητας.

- ✓ Προτείνεται η επέκταση εφαρμογής της Κοινωνικής Δικαιοχρήσης⁹³ (Social Franchise), το οποίο πρόκειται για τη δημιουργία μίας σύμπραξης κανονικών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, το σχήμα αυτό αποτελείται από μία κοινωνική επιχείρηση, τον δικαιούχο φορέα, ο οποίος καθοδηγεί και υποστηρίζει επιχειρηματικά τις υπόλοιπες ανεξάρτητες Κοιν.Σ.Επ. Έτσι αυτές λειτουργούν κάτω από το εμπορικό σήμα (brand name) του δικαιούχου με σκοπό να προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες αναγνωρίσιμα στο ευρύ κοινό και κατά επέκταση να πετύχουν συγκεκριμένα κοινωνικά και οικονομικά αποτελέσματα.
- ✓ Προτείνεται η δικτύωση των Κοιν.Σ.Επ.⁹⁴ σε περιφερειακό επίπεδο με βάση τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα. Η δικτύωση των Κοιν.Σ.Επ. αποτελεί σημαντική πρωτοβουλία που σκοπό της είναι η καλλιέργεια σχέσεων επικοινωνίας και αλληλεγγύης μεταξύ των μελών του, η διάχυση της πληροφορία των καλών πρακτικών της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, της τεχνογνωσίας, καθώς επίσης η συνεργασία των μελών του για την καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση των προβλημάτων και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν σήμερα οι Κοιν.Σ.Επ.
- ✓ Προτείνεται η δημιουργία Θερμοκοιτίδας Κοιν.Σ.Επ. που θα αφορά σε ένα ευρύ υποστηρικτικό πλαίσιο που θα παρέχει κοινές υποδομές και υπηρεσίες, απαραίτητες ώστε να διευκολύνει σημαντικά το ξεκίνημα (start up) και την ανάπτυξη νέων καινοτόμων πρωτοβουλιών μέσω ίδρυσης νέων Κοιν.Σ.Επ.
- ✓ Θεωρείται πλέον επιβεβλημένο η αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media) που προσφέρονται για την προβολή μίας επιχείρησης και την πληροφόρηση των ενδιαφερόμενων μερών. Ειδικότερα, προτείνεται η δημιουργία διαφορετικής ιστοσελίδας ή έστω ιστολογίου (blog) για κάθε μία Κοιν.Σ.Επ., καθώς και περαιτέρω αξιοποίηση των λοιπών ηλεκτρονικών μέσων της κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook, το Twitter, το YouTube, το Instagram κ.λπ. Σκοπός όλων αυτών των μέσων θα είναι η προβολή του κοινωνικού έργου που επιτελούν οι Κοιν.Σ.Επ. και οι αναγνώριση τους από την τοπική κοινότητα. Εξάλλου έχει

---

⁹³ Η Κοινωνική Δικαιοχρήση υποστηρίζει το δίκαιο εμπόριο (fare trade) που σημαίνει ότι υπάρχουν ικανοποιητικά κέρδη για όλους τους εμπλεκόμενους στην παραγωγική διαδικασία που σημαίνει ότι σε κανένα στάδιο δεν μεσολαβεί η κερδοφορία.

⁹⁴ Ένα δίκτυο δεν υποκαθιστά της Κοιν.Σ.Επ, ούτε δημιουργεί κάποιας μορφής ομοσπονδία, η κάποιας τυπικής μορφής νομικής δέσμευσης ή εκπροσώπησης.

παρατηρηθεί ότι τέτοιου τύπου εγχειρήματα στηρίζονται πολύ από τον κοινό εφόσον γίνουν γνωστά.

- ✓ Προτείνεται η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων για τη μελέτη και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων κοινωνικής ωφέλειας που αναφέρονται στους καταστατικούς σκοπούς των Κοιν.Σ.Επ. με αντισυμβαλλόμενους το Δημόσιο ή φορείς του ευρύτερου δημοσίου τομέα και τους Ο.Τ.Α. Α΄ και Β΄ βαθμού.
- ✓ Προτείνεται η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προφέρει ο ν. 4430/16 περί παραχώρηση κινητής και ακίνητης περιουσία των Δήμων και Περιφερειών σε φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας όπως είναι η Κοιν.Σ.Επ.⁹⁵ Όσοι Ο.Τ.Α. διαθέτουν αναξιποίητη ακίνητη περιουσία, όπως γη, κτίρια και εγκαταστάσεις, αλλά και κινητή περιουσία, όπως μηχανήματα, εξοπλισμός και οχήματα, τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν με τον καλύτερο τρόπο στο βαθμό του κοινωνικού οφέλους που προσφέρουν οι Κοιν.Σ.Επ. στις τοπικές κοινότητες.
- ✓ Προτείνεται η εμπειριστατωμένη εκτίμηση των γενικότερων κοινωνικο-οικονομικών ωφελειών που προκύπτουν σε εθνικό και τοπικό επίπεδο από την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας. Κατόπιν, προτείνεται η δημιουργία από το κράτος ενός πιο ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος που θα αφορά τη σύσταση και λειτουργία των οργανισμών Κ.Α.Λ.Ο. και ειδικότερα των Κοιν.Σ.Επ. Είναι σημαντικό να υπάρχουν υποστηρικτικές δομές, χρηματοδοτικά εργαλεία, καθώς και σημαντικές φοροαπαλλαγές, ώστε να αποτελέσουν κίνητρο ενασχόλησης περισσότερων ανθρώπων με το εγχείρημα των Κοιν.Σ.Επ., οι οποίοι ενδιαφέρονται να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας σε παραγωγικούς τομείς της οικονομίας και συγχρόνως επιθυμούν να επενδύσουν συλλογικά στον τόπο κατοικίας τους, προωθώντας την τοπική ανάπτυξη.
- ✓ Η δημιουργία των Κοιν.Σ.Επ. αποτελεί σημαντική πρωτοπορία για τα ελληνικά δεδομένα, ενώ το αντικείμενό τους δεν έχει ακόμα διερευνηθεί στο βαθμό που θα έπρεπε. Χαρακτηριστικό είναι ότι υπάρχει μεγάλη έλλειψη εξειδικευμένων επιστημονικών μελετών που να αναφέρονται στο σύνολο των ελληνικών Κοιν.Σ.Επ. στόχος είναι η παρούσα έρευνα να αποτελέσει το έναυσμα και να διανοίξει το δρόμο για μελλοντικές έρευνες.

---

⁹⁵ Παρόλο που ο ν. 4430/16 προέβλεψε τη δυνατότητα παραχώρηση κινητής και ακίνητης περιουσίας από τους ΟΤΑ στους φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας δεν έχει ακόμα ορισθεί η διαδικασία παραχώρησης, η οποία θα ορισθεί με ΚΥΑ των συναρμοδίων Υπουργείων, όπως αναφέρεται στην σχετική παράγραφο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Αδάμ, Σ. και Παπαθεοδώρου, Χ. (2010), Η εμπλοκή των φορέων της κοινωνικής οικονομίας στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού μία κριτική προσέγγιση, Παρατηρητήριο Φτώχειας, Εισοδημάτων και Κοινωνικών Ανισοτήτων, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, Αθήνα
- Αδάμ, Σ. (2012), Κοινωνική Οικονομία, Εργασιακή Ένταξη και Κοινωνικός Απολογισμός. Η Εμπειρία των ΚΟΙ.Σ.Π.Ε. στην Ελλάδα. Διδακτορική διατριβή, Δημόκριτο Πανεπιστήμιο Θράκης, Κομοτηνή
- Αδάμ, Σ. (2013), Τοπική Αυτοδιοίκηση και Κοινωνική Οικονομία: Φίλοι ή Αντίπαλοι. Θεσμικό Πλαίσιο, Διεθνείς και Εγχώριες Πρακτικές, Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, Αθήνα
- Γεώργιας, Κ. (επιμ.) (2013), Κοινωνική Οικονομία, Θεωρία, Εμπειρία και Προοπτικές. Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα
- Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Πληροφόρησης για τη Δημόσια, Κοινωνική και Συνεταιριστική Οικονομία, (2013), Η Κοινωνική Οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Βρυξέλες
- Ε.Θ.Δ. και Υπουργείο Απασχόλησης, (2005), Οδηγός Ίδρυσης και Λειτουργίας Κοινωνικών Επιχειρήσεων, Υπ. Απασχόλησης, Αθήνα
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2013), Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα – Οδηγός για την Κοινωνική Ευρώπη – Τεύχος Δ', Γραφείο Εκδόσεων στις Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργου
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2^η έκδοση) (2015), Πως Γίνεται Μία Επιστημονική Εργασία; Επιστημονική Ερευνά και Συγγραφή Εργασιών, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Ζιώμας, Δ. (2013), Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνικές Επιχειρήσεις: Βασικές Έννοιες και Αρχές, Κυριότερα Χαρακτηριστικά και Συγκριτικά Πλεονεκτήματα, Έρευνα ΕΚΚΕ, Αθήνα
- Ζιώμας, Δ. (2009), Μελέτη Εξειδίκευσης Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στο πλαίσιο του ΕΠΑΝ ΙΙ, Έρευνα ΕΚΚΕ, Αθήνα
- Κλήμη – Καμινάρη, Ο. και Παπαγεωργίου Κ. (2010), Κοινωνική Οικονομία, Μια Πρώτη Προσέγγιση, Ελληνοεκδοτική, Αθήνα

- Κυριακίδου, Ο. και Σαλάβου, Ε. (2014), Κοινωνική επιχειρηματικότητα, Εκδοτικός Οίκος Rosili, Αθήνα
- Κώστας, Α. (2015), Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, Επιστημονική Εταιρεία για την Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη, Αθήνα
- Μπάρδα, Ε. (2016), Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα. Η Περίπτωση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Νασιούλας, Ι. (2015), Κοινωνική Οικονομία – Μια Βιώσιμη Εναλλακτική, Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικονομίας, Θεσσαλονίκη
- Νικολάου, Ι. (2012), Κοινωνική Οικονομία – Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, Εκπαιδευτικό Υλικό για τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης, Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης, Αθήνα
- Νόμος 4430/2016, Εφημερίδα της Κυβερνήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αρ. Φύλλου 205, 31 Οκτωβρίου 2016
- Νόμος 4019/2011, Εφημερίδα της Κυβερνήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αρ. Φύλλου 216, 30 Σεπτεμβρίου 2011
- Παπαμιχαήλ, Σ. (2014), Κοινωνική Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη – Επιτυχημένες Πρακτικές, Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων, Αθήνα
- Τζωρζάκης, Θ. (1971), Συνεταιριστική Οικονομία, Ιστορία-Θεωρία-Εφαρμογή του Συνεταιρισμού, Αθήνα
- Φίλος, Ι. και Βέλη, Β. (2015), Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα ως μέσο βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης την περίοδο της οικονομικής κρίσης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
- Χρηστάκης Μ. (2013), Ο.Τ.Α. και Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, Παρουσιάσεις, Αθήνα

Αγγλική

- Andruszkiewicz, O. and Lavilluiere, E. (2014), A map of social enterprises and their eco-systems in Europe, Country Report: Luxembourg, European Commission, Brussels

- Bidet, E., Mickels, A. and Andruszkiewicz, O. (2014), A map of social enterprises and their eco-systems in Europe, Country Report: France, European Commission, Brussels
- Capdevila, J. and Alvarez, N. (2014), A map of social enterprises and their eco-systems in Europe, Country Report: Spain, European Commission, Brussels
- Chaves and Zaragoza, G. (2012), The social economy: concept, macro magnitudes and employment opportunities for Social Work, Cahiers of Social Work, Madrid
- Chririco, S. and Venturi, P. (2014), A map of social enterprises and their eco-systems in Europe, Country Report: Italy, European Commission, Brussels
- Defourny, J. (2015), Social Enterprise in Europe: Recent Trends and Developments, EMES European Research Network Working Papers, no. 3/10
- European Commission, Directorate - General for Employment, Social Affairs and Inclusion (2016), Social enterprises and their Eco-systems: A European mapping report – Updated country report: Ireland, Brussels
- Expert Steering Committee, (2013), Outline Strategy and Priorities for Action to develop the Social Economy and Social Entrepreneurship in Greece, Greek Ministry of Labour and Social Security and Welfare, Athens
- Gawell, M. (2015), Social Enterprise in Sweden: Intertextual Consensus and Hidden Paradoxes, ISEM Working Papers, no 08
- Pattiniemi, P (2006), Social Enterprises as Labour Market Measure, Publications University of Kuopio, Kuopio
- Richardson, M. (2015), Social enterprise in the U.K. – Developing a thriving social enterprise sector, British Council, London
- Russell, S., Pattiniemi, P. and Koinuneva, L. (2014), A map of social enterprises and their eco-systems in Europe, Country Report: Finland, European Commission, Brussels
- Velden, M. and Johnson, T. (2014), A map of social enterprises and their eco-systems in Europe, Country Report: Belgium, European Commission, Brussels
- Venturi, P. and Zandonai F. (2012), Social enterprise in Italy – Plurality of models and contribution to growth, Iris Network Report, Milan
- Vincze, M. and Birkholzer, K. (2014), A map of social enterprises and their eco-systems in Europe, Country Report: Germany, European Commission, Brussels

Zimmer, A. and Brauer, S. (2014), The Development of Social Entrepreneurs In Germany, Westfalische Wilhelms University, Germany

Δικτυακές Πηγές

<http://odigos.biz/>

http://www.ypakr.gr/αρχική_σελίδα/Θέλω_να_μάθω/banners/κοινωνική_οικονομία

<http://www.keko.gr/el/Pages/pages2.aspx>

<http://www.thebest.gr>

http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/ekegr.htm

<http://www.koinsep.org>

<http://www.soialcooperatives.gr>

<http://www.ikariamag.gr>

<http://www.grameen-info.org/>

<http://www.eiead.gr/>

<http://www.brs.org>

<http://www.csreurope.org>

<http://www.csrhellas.gr>

<http://www.unglobalcompact.org>

<http://www.diktyokoinsep.kmblogspot.gr>

<http://www.inkomotini.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο

Το παρόν ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο εκπόνησης διπλωματικής εργασίας για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών από το τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του ΑΕΙ Πειραιά Τ.Τ. στο αντικείμενο της Δημόσια Οικονομικής και Πολιτικής. Στόχος είναι η διερεύνηση της υφιστάμενης κατάστασης λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ., τα προβλήματα, οι αδυναμίες αλλά και μελλοντικές προοπτικές τους. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 19 ερωτήσεις και σχεδιάστηκε έτσι ώστε να αποτελεί λιγότερο από 5 λεπτά να συμπληρωθεί. Τα δεδομένα που θα συλλεχθούν είναι απόρρητα και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας. Τα αποτελέσματα θα κοινοποιηθούν σε οποιονδήποτε, εφόσον το επιθυμεί.

Ευχαριστώ εκ των προτέρων για την συμμετοχή σας.

I. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

- 1 Φύλο: (1: άνδρας, 2: γυναίκα)
- 2 Ηλικία:
α: 18 – 30   β: 31 – 40   γ: 41 – 50
δ: 51 – 60   ε: 61 – 70   στ: 71 – άνω
- 3 Επίπεδο Εκπαίδευσης:
α: Υποχρεωτική Εκπαίδευση   β: Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
γ: Τριτοβάθμια Εκπαίδευση   δ: Μεταπτυχιακό
ε: Διδακτορικό
- 4 Ποια είναι η ιδιότητάς σας στην λειτουργία της Κοιν.Σ.Επ. σας;
α: ως μέλος της Γενικής Συνέλευσης (1: ΝΑΙ, 2: ΟΧΙ)
β: ως μέλος της Διοικούσας Επιτροπής
γ : ως διαχειριστής / τρία
δ: ως εργαζόμενος / η

- 5 Ποια η εργασιακή κατάστασή σας πριν ασχοληθείτε με τις Κοιν.Σ.Επ.; |_|_|
- α: Μισθωτός/η
- β: Επιχειρηματίας - Αυτοαπασχολούμενος/η
- γ: Φοιτητής/Φοιτήτρια
- δ: Άνεργος/η
- ε: Συνταξιούχος/χα
- στ: Άλλο .....

II. Χαρακτηριστικά Κοιν.Σ.Επ.

- 6 Σε ποια κατηγορία δραστηριοποίησης ανήκει η Κοιν.Σ.Επ. σας; |_|_|
- α: Ένταξης, β: Κοινωνικής Φροντίδας
- γ: Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού
- 7 Σε ποια διοικητική περιφέρεια της Ελλάδας ανήκει η έδρα της Κοιν.Σ.Επ. που δραστηριοποιείστε;
- Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	- Κεντρικής Μακεδονίας
- Δυτικής Μακεδονίας	- Ηπείρου
- Θεσσαλίας	- Ιόνιων Νήσων
- Δυτικής Ελλάδας	- Στερεάς Ελλάδας
- Αττικής	- Πελοποννήσου
- Βορείου Αιγαίου	- Νοτίου Αιγαίου
- Κρήτης	
- 8 Ποιο είναι το έτος ίδρυσης της Κοιν.Σ.Επ. στην οποία δραστηριοποιείστε;
- |_|_|_|_|_|
- 9 Ποιος είναι ο αριθμός μελών της Γενικής Συνέλευσης της Κοιν.Σ.Επ. σας;
- |_|_|_|_|_|

- 10 α) Συμμετέχουν Νομικά Πρόσωπα στη σύνθεση της Γενικής Συνέλευσης της ΚοινΣΕπ;
- α: ΝΠΔΔ,   β: ΝΠΙΔ,   γ: ΟΧΙ
- β) Αν συμμετέχουν ποιος είναι ο αριθμός τους;
- 11 Είστε ικανοποιημένος/η από τα ισχύοντα θεσμικά εργαλεία που υποστηρίζουν τη σύσταση και λειτουργία της επιχείρησής σας;
- α: Καθόλου,   β: Λίγο,   γ: Σχετικά   δ: Πολύ   ε: Πάρα Πολύ
- 12 Πόσο υποστηρικτή είναι η στάση της Τοπικής Κοινότητας μέσω της Δημοτικής Αρχής απέναντι στην λειτουργία της επιχείρησής σας;
- α: Καθόλου,   β: Λίγο,   γ: Σχετικά   δ: Πολύ   ε: Πάρα Πολύ
- 13 Πόσο σημαντική είναι για εσάς η ύπαρξη κάποιας μορφής κρατικής χρηματοδότησης κατά τη διάρκεια ενός έτους;
- α: Καθόλου,   β: Λίγο,   γ: Σχετικά   δ: Πολύ   ε: Πάρα Πολύ
- 14 Υπάρχουν ικανοποιητικά φορολογικά κίνητρα σε σχέση με την οικονομική δραστηριότητα της Κοιν.Σ.Επ. σας;
- α: Καθόλου,   β: Λίγο,   γ: Σχετικά   δ: Πολύ   ε: Πάρα Πολύ
- 15 Υπάρχουν επαρκή έσοδα από τη δραστηριότητα που αναπτύσσει η Κοιν.Σ.Επ. σας, ώστε να εξασφαλίζεται η οικονομική βιωσιμότητά της;
- α: Καθόλου,   β: Λίγο,   γ: Σχετικά   δ: Πολύ   ε: Πάρα Πολύ
- 16 Ποια πιστεύετε ότι είναι τα ισχυρά στοιχεία για την επιτυχία μίας Κοιν.Σ.Επ.;
(Επιλέξτε τις τρεις σημαντικότερες απαντήσεις κατά τη γνώμη σας)
- Παραγωγικότητα εργαζομένων ,
- Καταρτισμένο προσωπικό
- Κλάδος δραστηριοποίησης
- Εφαρμογή καινοτόμων ιδεών
- Οικονομική και θεσμική υποστήριξη από το κράτος
- Υλικοτεχνική υποδομή/εξοπλισμός
- Προβολή των κοινωνικών επιχειρήσεων και του έργου τους

Εσωτερική οργάνωση

Σύμπνοια δράσης των μελών που απαρτίζουν το Δ.Σ.

Άλλο .....

17 Ποια τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι Κοιν.Σ.Επ.;

(Επιλέξτε τις δύο σημαντικότερες απαντήσεις κατά τη γνώμη σας)

Έλλειψη θεσμικής υποστήριξης από το κράτος

Έλλειψη οικονομικών και φορολογικών κινήτρων

Έλλειψη οργανωμένων συλλογικών οργάνων εκπροσώπησης

Το πλαίσιο της ευρύτερης κρίσης τις καθιστά μη βιώσιμες

Γραφειοκρατία

Χαμηλή κατάρτιση

Άλλο.....

18 Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου (ν. 4430/2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όσον αφορά στον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των Κοιν.Σ.Επ.;

1: Πολύ αρνητική, 2: Αρνητική, 3: Ουδέτερη, 4: Θετική, 5: Πολύ Θετική

19 Ποιο ρόλο πιστεύετε πως θα διαδραματίσουν στο άμεσο μέλλον οι Κοιν.Σ.Επ.;

1: Καθόλου σημαντικό, 2: Λίγο σημαντικό, 3: Ουδέτερο,

4: Πολύ σημαντικό 5: Πάρα Πολύ σημαντικό